חריקטורה

אמנות הנוקטת עמדה

מאת חיים מאור

מוזיאון חיפה פותח בימים אלה, תערוכה של כ־250 קריקטורות, מעשה ידיהם של קריקטוריסטים ישראלים. התערוכה אמורה לשקף את הלכי־הרוח ששררו בישראל בחמש השנים האחרונות וכן לבדוק את היצירות על־פי קריטריונים אסתטיים.

פיקאסו אמר ב־1954 כי „ציור לא נעשה על מנת לקשט קירות. הוא כלי מלחמה הנועד להתקפה ולהגנה מפני האויב". הקריקטורה הפוליטית אינה דימוי חזותי הנועד להצחקה ולבידור לשמו, אלא כלי אמנותי לנקיטת עמדה, למעורבות חברתית־פוליטית, לאמירה הרוצה להשפיע ולשנות.

כידוע, גדול כוחה „המאגי" של הקריקטורה מ־1000 מלים כתובות בעיתון, באימפקט שלה על המתבונן. בשל כך, לא אחת עמדו קריקטוריסטים בפני צנזורה כובלת או בפני משפט המשטר על „מעלליהם".

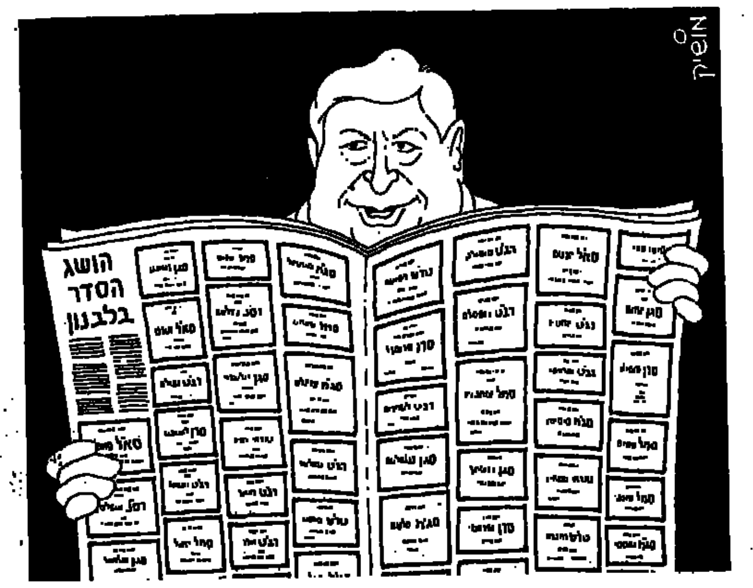

בתערוכה שבמוזיאון חיפה צונזרה קריקטורה שנחשבה כ„טריפה" – קריקטורה של מושיק לין שפורסמה בדצמבר 1982 ב„כותרת ראשית". מערכת „חותם" איננה מוצאת סיבה שלא לפרסם אותה, לצד מבחר מן הקריקטורות שאושרו לתצוגה.

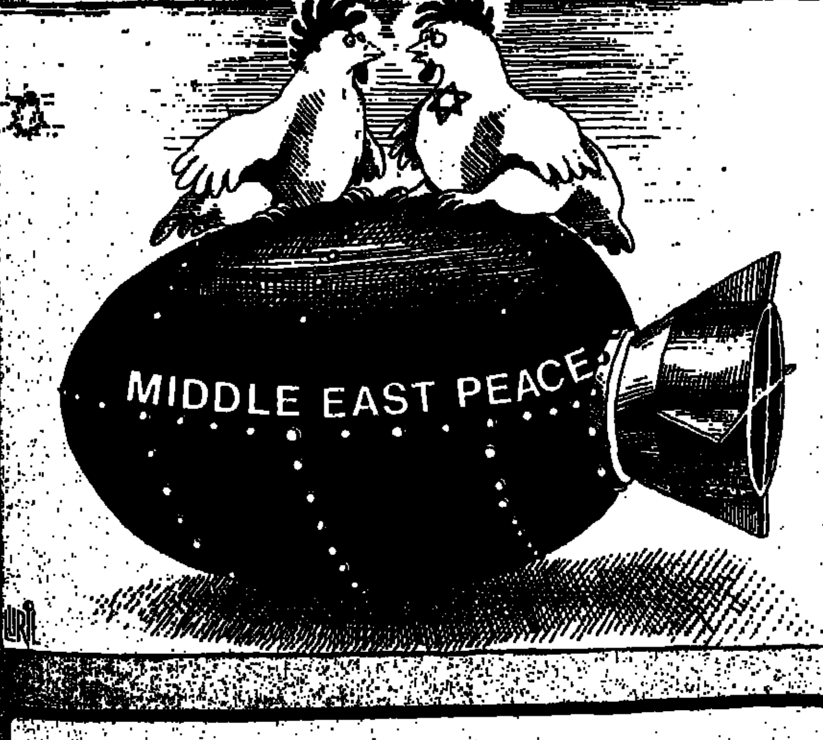

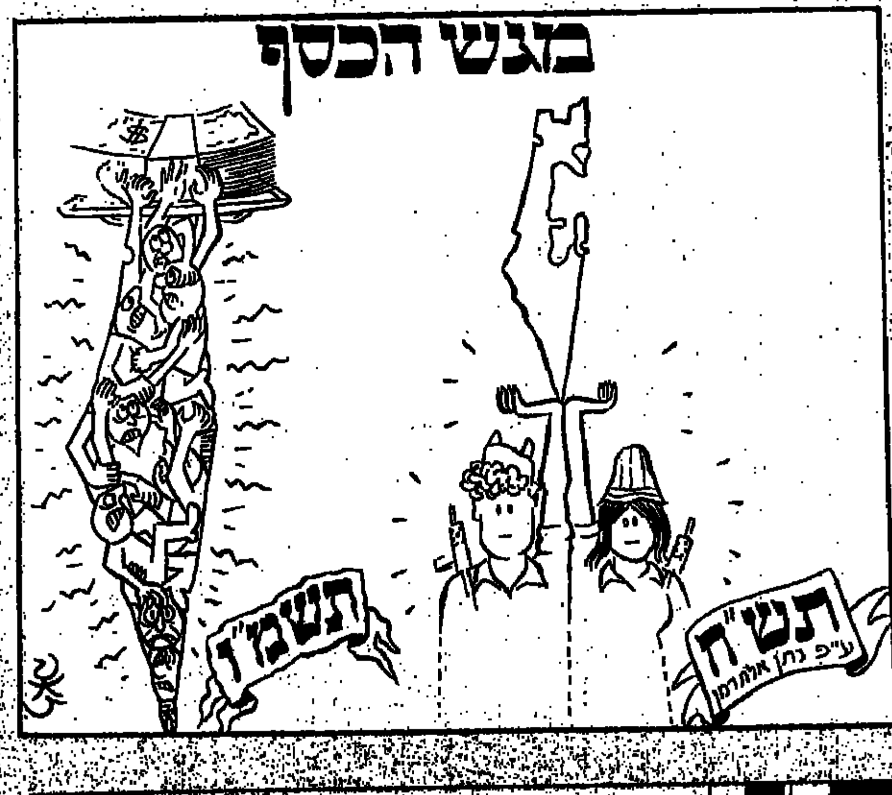

חותם

כתובת המערכת:
„על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, ת"א
העורך הראשון: בצלאל לב דל
עורך: ישראל זמיר
עורכת משנה: תאיר זבולון
מזכירות: ישע וינשטיין
עיצוב גרפי: יאיר קפלן
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות

■ משפחה על המסלול
כל הזמן עוברים דירה
מאת **אבי בניהו** 6

■ מפלגה לא אוהבת ביקורת
קומוניסט שסטה מהקו
מאת **ירון זליג** 8

■ ציון הלא תשאלי
מפגשים בין תלמידים יהודים וערבים באור־יהודה
מאת **עמירם כהן ויהודית גרינבלט** 10

■ עד העצם
על איזמלים, משורים ופטישים – כלי ניתוח עתיקים
מאת **שלי יחימוביץ** 12

■ להיות פריפ
אמן הגיטרה עם 14 תלמידיו – בישראל
מאת **עמית רוט** 14

סיפור

■ השיר של דוברינסקי
מאת **דודו פלמה** 19

ראיון

■ הקיבוץ כמו שוק מחנה־יהודה
פרופ' לייבוביץ – אש וגפרית
מאת **אהוד דור** 20

מדורים וטורים

■ הלו חותם 4

■ חותם אישי
מאת **צבי כסה** 16

■ שלום בית
מאת **חיה יוסף** 17

עודד ליפשיץ – 2; ישראל זמיר – 2; רוביק רוזנטל – 2; זאב צחור – 3; ראובן רחוביצקי – 3; מיכאל הרסגור – 4; שלמה גלזר – 4; אלי תכהן – 5; דינה גורן – 5; יעקב רבי – 11; שמואל בונים – 11

■ כל יום
עיצוב: **רחל דביר** 27־22

■ בשער
הסוכנות־היהודית על הכוונת

אידוע

אריה שאג — מי „ירא?

שבוע קשה עבר על אריה דולצ'ין. קודם הטלוויזיה, שלא חָמלה עליו כיו"ר ההנהלה הציונית ואח"כ הכנסת שקראה לו להתפטר מכל תפקידיו הקשורים בבנק —" היה זה סיכום של דיון במליאת הכנסת על משכורתו של יפת, בעקבות הצעות לסדר־היום. בהחלטה פה אחד נקראת נשיאות הוועד־הפועל הציוני להסיק את המסקנות כלפי אריה דולצ'ין. כאמור, שבוע לא קל.

עד כמה שייראה הדבר מוזר, במקום שהיו"ר יבדוק עצמו היטב־היטב, שמא ה„לינץ'" לסוכנות היהודית, שנערך בשידור הטלוויזיוני אינו מקרי — התוצאה היתה שהשידור ליכד את השורות ויצחק מאיר ועמיתיו במשרדים השונים חשים עצמם פגועים ויוצאים למתקפה נגד הטלוויזיה, בבחינת: „אנחנו בסדר גמור, הם שופכים את דמנו ללא עוול בכפינו." אריה דולצ'ין אמר כי 30 שנה הוא מכיר את העם היהודי, אך מעולם לא פגש בשנאה לתנועה הציונית, כפי שבאה לידי ביטוי בדברי הח"כים שהופיעו במשרד. לטענתו, התכנית הוכנה בדעה קדומה נגד הסוכנות, הועלו בה שקרים לרוב ואילו לו ולחבריו לא ניתן להשיב. אולי היה כאן אי־איזון, אולם הוא נפל על קרקע זיבורית כאשר שליחים־לשעבר וח"כים צעירים, ומשני צדי המתרס הפוליטי, לפתע מתלכדים לביקורת בהסתדרות הציונית הדמוקרטית רווחה שיצאה לפנסיה. השתתפתי בכל הקונגרסים הציוניים שנערכו בירושלים בעשור האחרון וכל שחשתי בקלעים ומאחוריהם: מי יקבל איזה תיק, כאשר ועדת המינויים המשותפת מחליקה מחלוקות. אריה דולצ'ין וחבריו, ככל הנראה, לא חשו כתסיסה, היו אטומים לביקורת. הם יושבים על כיסאותיהם — אולי בטוחים מאוד, אך גם מבוקרים מאוד. וזו הנהגה שאיבדה את צאן מרעיתה. הרועים פוסעים בראש, קוראים לכבשים שיתקבצו ואילו העדר נתפזר לכל רוח וקולם — קול קורא במדבר.

אין לי ספק שהשידור גרם עוול, אולם אותם רגעים שדולצ'ין קיבל את המיקרופון ליד — לא שכנעו כלל שיש לו מה להשיב. ייתכן שמשרדי הסוכנות מנוהלים כהלכה, ביעילות, כדברי המומחה העולמי, אך הבעיה אינה המשרדים, כי אם העם היהודי שמשרדים אלה מנותקים מהווייתו.

איש אינו שונא את התנועה הציונית, הטוחות נוסח „כנעניות" אינן רלבנטיות. דולצ'ין דומה כמחזיק בקרנות המזבח, מעין ראשו, שר שירי ציון, כאשר המזבח הרוס והקרנות בידיו — משמשות כמשענת.

מי שמתכוון להעניש את הטלוויזיה אינו קורא נכונה את המפה הציונית. נכון, אפשר

יד לוחצת יד. מימין: אורי גורדון ואריה דולצ'ין

נוקבת. אילו אותו שידור לא היה משקף מציאות אמיתית — הדברים לא היו נקלטים. תסכולי השליחים־לשעבר — סוף סוף נשמעו הדו"חים ששלחו בזמן שליחותם. בסיומה, כאשר התריעו, הזהירו, תבעו שינוי מדיניות, הציעו דרכי עבודה שונות — הכל הכל עדיין מונח, שכוח ומאובק, במגירות הסוכנות, אם לא הושלך לסל. שם, אולי, גם מצויים הדו"חות מתקופת שליחותי, כשהצענו פריסה אחרת של שליחי המדינה („תכנית אמריקה", ביוזמת ישראל פנחסי ז"ל).

הזעם שהצטבר פרץ. אין מה לעשות. עובדי הסוכנות היהודית ובעיקר ראשי המחלקות, המרבים כל־כך לטוס לכל חלקי העולם, קשה להם להשלים שמשימתם הציונית ומאמציהם הבלתי נלאים אינם מוערכים כהלכה ונסיעותיהם נראות בעיני הציבור כבזבוז משווע של כספי העם היהודי. השנאה, אם בכלל קיימת, אינה כלפי העם היהודי, כי אם כלפי הללו שמינו עצמם מנהיגיו, ללא בחירות, ברוב ארצות העולם היהודי, והם נושאים ונוסעים את דבר הציונות לשווא, כשהם עצמם אינם עולים, על אף ההחלטות המתקבלות בכל קונגרס ציוני.

הם רק עולים לרגל מדי כמה חודשים לטיול־שלי־כייף, לישיבת הוועד־הפועל הציוני המורחב או לישיבת ההנהלה המורחבת או סתם לישיבה „גורלית".

כאשר נערכו הבחירות לכנסת ב־1977 והליכוד עלה לשלטון — תנועת העבודה חטפה הלם. חשבה שקרתה טעות, אי־הבנה טראגית — שהעם אינו יודע להעריך את מעשיה והישגיה. קמות החושים זעקה עד למרומים, עד אשר הושלכו הפתקים לקלפי והשלטון נתחלף. היה זה לקח מר, אך חשוב. אני מקווה שתנועת העבודה למדה משהו.

היה לתת לעוד כמה אנשי סוכנות לספר על מפעלים יפים, על הישגים חינוכיים, על מבצעי „תפוז" בדרום־אמריקה ועל גרעיני „תלם" בצפון־אמריקה. הדברים היו בוודאי מחממים לבבות, גורמים סומק ללחיים סדוקות. אולם כל אלה הם כאין וכאפס לעומת המנגנון, המשכורות, הטיסות, בתי המלון, הסוויטות. כל אלה הלא מנקרים עיניים!

העם היהודי אינו עם של רוטשילדים. על המצב הכלכלי מוטב שלא להכביר מלים. כנסת שלמה התאחדה בתביעה שדולצ'ין יתפטר מכל תפקידיו בבנק. איכשהו, אין זה מקרה שהנציג הכי בכיר של ההסתדרות הציונית גם לא ידע את שחייב היה לדעת בפרשת יפת.

אכן, שבוע קשה עבר על אריה דולצ'ין. האבן שהושלכה על העסקונה הסוכנותית — לא אנשי „נטורי־קרתא" השליכוה, אף לא כנענים אנטי־ציוניים, רחמנא ליצלן, כי אם שליחים־לשעבר, חברי כנסת צעירים הרגישים לסגנון חיים ראוותני, צורמני ובזבזני.

המסגרות הישנות דומה שמיצו עצמן עד תום. הייתי רוצה להאמין כי אנו בראשיתו של מהלך: הדורש בדיקה מחודשת של כל המסגרות הקיימות, תוך ביטול המיותרות, ייעולן של החיוניות, ובתיאום מלא עם מדינת ישראל, אין עוד מקום לשתי מחלקות עלייה או קליטה. אם כך ופרש דולצ'ין את הדיון בטלוויזיה — הוא יבין כי איומים צמחו על קירות הסוכנות־היהודית המפוררים את הטיח ועד אבני היסוד הגיעו. מוטב בדיק ביה בטרם קריסה!

● **ישראל זמיר**

ברות הזמן

השאלה שלא נשאלה

ביום ג' ראיין **דוד ויצטום** את מ"מ רה"מ **פרס** לעיני מצלמות הטלוויזיה בבריסל המעטירה. השאלות היו חשובות ומאלפות, ומר פרס ענה עליהן בקור־רוח ובתבונה. אך שאלה אחת לא נשאלה, אף כי כל העם ציפה לה בשקיקה, כשעיניו בחפתי מקטורנו של השר.

מר פרס, מה השעה?

● **רוביק רוזנטל**

ליתר דיוק

בשולי הרשימה „רשמים רשומים", שנדפסה ב„חותם" (מס' 4, 23.1) נשמט המשפט המכוון, שרשימה זו היא המבוא לספר „אדם לעמלך", מאת נחום גוטמן, שראה אור בהוצאת „ספריית פועלים".

עוד שבוע

סוף מסלול

עדי משתחרר

כשעדי התגייס, בפברואר 1984, הבוץ בלבנון כבר הגיע לצה"ל עד הצוואר. בדרך ללשכת הגיוס מנה עדי את האופציות שלפניו. הן התחלקו, לכאורה, לשתיים: ג'ובניק או קרבי. בין שתי האפשרויות הללו הבחירה היתה מובנת מאליה. הבעיה היתה האופציות בתוך המערך שנחשב קרבי. הן מתחלקות לשלוש: 1. יחידות מתנדבים מובחרות, בעיקר הסיירות למיניהן, 2. ינ"ש (יחידות נוחות שירות). לאלו יש חילה קרבית אבל חיים כמו ביחידות קל"ב (קרוב לבית), 3. יחידות שדה אפורות כמו שריון, הנדסה, חי"ר.

בניגוד לסברה שאין למתגייס שליטה על שיבוצו, הרי מי שיש לו אינפורמציה, חברים ומוטיבציה, יכול לבחור בין האופציות למיניהן. עדי בחר באפור ונשלח ל„גבעתי".

עדי דוחה את המושגים „ראש גדול", „ראש קטן". אם כבר לבחור ראש אז הוא מעדיף „ראש טוב". לאמור מה שפחות אידיאולוגיה, לחצים, בירוקרטיה. להיות חופשי, חופשי. זה לא בדיוק מסתדר איך בימי הבוץ בלבנון. „ראש טוב" שיש לו אופציות, בוחר הכי אפור, באמצע הבוץ. אף על פי כן? אולי זה כל ההסבר. ההחלטה היתה לא להתנדב אבל גם לא להתחמק. שיהיה „גבעתי".

„גבעתי" היתה יחידה חדשה. (מישהו ניסה להדביק לה בכוח איזה מיתוס של רצף מלאכותי המתחיל מ„גבעתי" של תש"ח, אבל זה לא הלך). היא הוקמה על גבם של עדי וחבריו, כולל סיפורים שעוברים מפה לאוזן על טרטורים מעוותים, פאשלות שהסתיימו באסון וכמה טעויות מעוררות תמיהה בבחירת מפקדים בדרג הבינוני. מתוך אלה שהתחילו עם עדי את הטירונות הגיעו לגמר המסלול (מסלול: 6 חודשי טירונות, קו, אימון, קו, אימון, קורס מ"כים) פחות מרבע. הרוב הגדול נשבר בתוך המסלול ונשר לכיוון האופציות הנוחות יותר. עדי שרד. סתם עקשנות.

הימים הקשים מכל היו בלבנון. עוד בטירונות, לפני שידעו לתפעל כראוי נשק אישי, הם כבר הסתובבו שם בין מטעני חצד ומכוניות התופת. אחר כך הר הנגב, רמת הגולן, עזה, שכם, לבנון ושוב לבנון. גם לאחר הנסיגה, כשאמרו שאין יותר חיילי צה"ל בלבנון, הוא היה שם.

בשלוש שנות השירות ב„גבעתי" לא היו צ'ופרים, אפילו לא משהו קטן. חיילי „גבעתי" אינם זכאים לקורסים נינוחים כמו קורס צניחה. מטעמי הוועד למען החייל נתקעים איפה שהוא בדרך. יש יחידות שיש בהן מועדון, טלוויזיה או סתם מים חמים למקלחת אבל עדי וחבריו יכלו רק לחלום על כך בלילות שבילו במסע או במארב. פעם אחת הם זכו. סוף סוף, לנופש בעכו, אבל ההוראה היתה לא לצאת מהמתקן ולהישאר צמודים לנשק – יש כוננות.

למרות התחושה הברורה של עדי וחבריו שהם „הפריירים של המדינה", מי שהגיע לנקודת הגמר לא נשמע ממורמר. יש כמה מושגים משומשים שהם עדיין נכונים, כמו חברות המתרקמת בתנאים קשים, וגאווה מוצנעת של מי שעמד בניסיון ולא נשבר. זר לא יבין זאת. אבל יש איזה יופי כמוס באותן שלוש שנים אינטנסיביות. אולי דווקא מי שעשה את השנים שבין 18 ל־21 בפאבים של תל־אביב כג'ובניק הוא שהחמיץ משהו שאין לו תחליף.

הדבר החשוב באמת הוא שעדי עבר בשלום. עכשיו, בתום שלוש השנים בשדה, שוב היו כמה אופציות. אפשר לבחור לימודים, נסיעה לחוץ־לארץ או סתם „לתפוס ראש". עדי החליט ללכת לקיבוץ. שיהיה בהצלחה.

● **זאב צחור**

מלה רעה

נסים הציניקן ואלמוזלינו המתקפלת

קשה לחשוב על משהו יותר ציני מהכרזתו של שר האוצר משה נסים לפיה עובדי המשק בבתי החולים הממשלתיים „שוכבים על גבם של החולים והחלשים ומפירים חוק" — אחרי שהוא עצמו אילץ עובדים אלה, המשתכרים 400־600 ש"ח לחודש, לשבות.

קשה למצוא משהו עלוב יותר מחלקה של שרת הבריאות, שושנה ארבלי אלמוזלינו, בפרשה הזו. היא התנגדה להוצאת צווי מניעה נגד עובדי המשק הכפופים למשרדה. השר נסים עקף אותה והשתמש בסמכותו הפורמלית כדי להשיג צווים כאלה מבית הדין לעבודה. שרת הבריאות, במקום לזרוק את מפתחות משרד הבריאות בפרצופו של שר האוצר ולהגיד לו שינהל אותו בעצמו, הלכה, יחד עם הברסלר וקיסר לשכנע את העובדים לציית לצווים. ומאז, במשך כל השבוע, לא שומעים עליה דבר. אילו היה לה עמוד שדרה זקוף יותר, היא לא היתה נותנת לשר האוצר להוציא צווים נגד עובדי משרד הבריאות.

לשביתת האחיות השלישית. אותה טקטיקה של סחבת ורמייה הופעלה גם נגד עובדי המשק בבתי־החולים. ועדת פרה הוקמה לפני שנים ולא עשתה דבר להגשמת המשימה שהוטלה עליה: שלהשוות את שכר עובדי המשק בבתי־החולים הממשלתיים לזה הנהוג בקופת חולים, שגם הוא לא שכר שמספיק לקביאר וסיגרים.

אין להתפלא על המחדל הזה, שהביא לשביתה, אם זוכרים שבראש הוועידה ה„אובייקטיבית" הזו עומד פקיד באוצר. קול־אדוניו גלעד נויברגר. שגם אחרי שאילצו אותו לכנס את הוועדה לאחר השביתה הראשונה, עשה הכל כדי לטרפד את הדיונים.

אין פלא שהעובדים החליטו שהם לא פראיירים של נסים ונויברגר, ושבתו שנית למרות הצווים. מיד זכינו למונולוג נוסף של נסים: „הם שוכבים על גב החולים ומפירים חוק".

מי שזקוק להוכחה נוספת לשימוש הציני בסבלם של אזרחים במאבק פוליטי. יכול

משה נסים, אילץ עובדים לשבות

שושנה אלמוזלינו, לא זרקה את המפתחות

ואחר־כך להשאיר לה את הטיפול בעובדים הממורמרים האלה בכל ימות השנה.

יופי של חלוקת עבודה: האוצר מקצץ זה שנים קיצוצים בלתי נסבלים בתקציב הבריאות, מפר הסכמים עם האחיות וקופת חולים, מעכב העברת כספים למוסדות סיעודיים פרטיים. אחר־כך, שר האוצר אומר לשרת הבריאות במתק שפתיים: „זה מה שיש. תסתדרו עם זה. איך זה לא ענייני". אלמוזלינו, בלית ברירה, מתרוצצת כדי לקשור קצוות שאינם ניתנים לחיבור: צרכים מינימליים של מערכת הבריאות — עם תקציב שאין בו כדי לאפשר את תפקודה התקין. היא נכשלת, כמובן, והתוצאה — בתי־חולים שנסגרים או מתפקדים למחצה מחוסר ציוד, תרופות ומזון. תקני האחיות והעובדים שקוצצו גורמים לעומס המביא לטיפול לקוי בחולים, וכשל השכר העלוב יורדת המוטיבציה של העובדים, ופורצות שביתות. זו, כמובן, אינה אשמתו של האוצר. ושר האוצר נעלב כשאומרים לו שאת מדיניותו הליכודית, שתכליתה להיטיב עם בעלי הממון, הוא מנהל גם על גב החולים.

מה פתאום: הוא לא אחראי לבריאות. זה עניין של משרד הבריאות. הוא לא בעסק.

משום מה בכל פעם שמדובר בענייני שכר ובסכסוכי עבודה, נגמרת לפתע המדיניות של „לא ענייני איך תסתדרו", והאוצר עמוק בפנים. כך גרם האוצר לשביתת האחיות הראשונה, הפר את ההבטחות שניתנו להן, גרם לשביתה השנייה, הפר את ההסכם שנחתם עם האחיות — והוא עלול לגרום גם

למצוא אותה בפרשת ניתוק המים לכפר קאסם בגלל חוב ל„מקורות". שלושים אלף תושבי העיר הערבית הזו נותרו במשך ימים ארוכים ללא מים. האסלות הצחינו, סירים מזוהמים נרקבו בכיורים יבשים, וריחה של כביסת תינוקות מעופשת התערב בניחוח החריף שנדף מאנשים שלא יכלו לרחוץ את גופם אחרי ימי עמל מפרכים. סבלם של תושבי העיר הערבית הזו היה דומה לזה של המאושפזים הקשישים בעת שביתת עובדי המשק.

שר האוצר לא התערב, וגם לא עקף את ממלא מקום שר הפנים רוני מילוא ולא הוציא צווים נגד „מקורות". את המאבק הפוליטי נגד האשם האמיתי, ראש עיריית אום אל־פאחם, שאינו חביבם של שרי האוצר והפנים, האחראים לתקציבים הזעומים של עיריית אום אל־פאחם ועיכוב תקציבים המגיעים לה, מותר לנהל, כנראה, גם על גב סבלם של רבבות אזרחים צמאים. אילו עובדי „מקורות" למשל, היו שובתים ומנתקים את אספקת המים למתיישבות, מה שעדיין לא עשו מעולם, צווי המניעה היו מגיעים מיד.

כזהו המצב כיום בבתי־החולים, וכאלה הם נסים הציניקן ואלמוזלינו המתקפלת, התוקפים את השובתים, אישי ציבור ואנשי תקשורת, המשחקים את תפקיד הנזעמים בפרשה זו, משום שאינם מבינים שבעזרת סחבת ורמייה האוצר מתמרן כל מאבק מקצועי לסיטואציה הגורמת סבל ואפילו מוות בבתי־החולים.

● **עודד ליפשיץ**

תמונת מצב

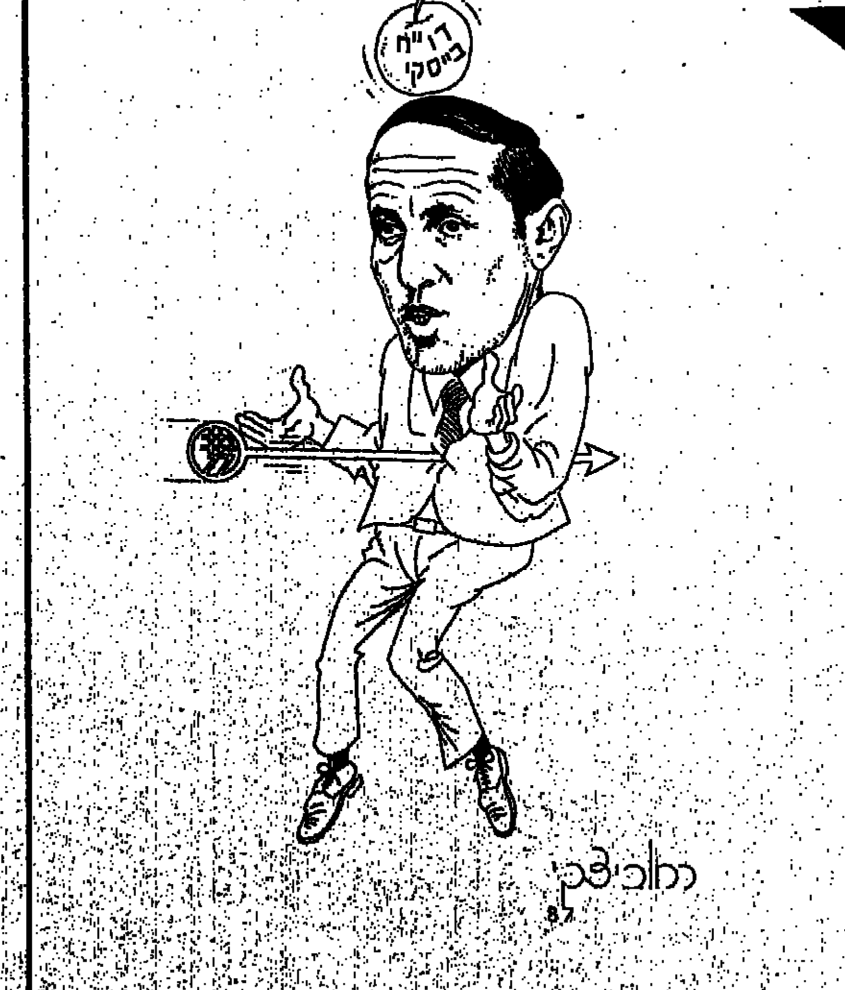

ההיסטוריה צעירה תמיד

מיכאל הרסגור

ספרד 1587? גרמניה 1687?

ספרד היתה ב־1587 המדינה העשירה בעולם. תושביה התהלכו רעבים והייצור שאף לאפס. מדוע העשירה בעולם? כי האימפריה הספרדית (אשר ב־1580 סיפחה אליה גם את האימפריה הפורטוגלית) שלטה על מכרות המתכת היקרה ממקסיקו ופרו. מדוע, אם כן, היו תושביה עניים מרודים והפעילות היצרנית אפסית כל־כך?

הספרדים חונכו להאמין שרק הדת והצבאיות הן חשובות. עבודה? פויה! השלטון הספרדי הגזעני דאג לגרש את היהודים ועמד לגרש גם את המיעוט הערבי, החרוץ והשקדן – וכך חיסל את אחד היסודות של ההתפתחות הרכושנית המערבית. הכנסיות הצטעצעו בקישוטי זהב וכסף, בבתי האצילים התגאו בני האריסטוקרטיה בפסלי פז וכסף, והגברות נצצו בשלל קישוטים יקרים. התוצאה? כבר ב־1575 פשטה המדינה הספרדית את הרגל והודתה שאין היא מסוגלת להחזיר את חובותיה. לאחר זאת הפכו פשיטות הרגל להרגל. המדינה, לאחר גילויים אלה, לא יכלה ליהנות מאשראי אלא בתנאים דרקוניים ובריבית רצחנית. וכך ירדה ספרד מאיגרא רמא לבירא עמיקתא – וממעצמת־על היתה למדינה ממדרגה שלישית, קנאית, ענייה, מפסידה במלחמות. כנחמה נותרו לה הגזענות והאינקוויזיציה – הרב פרץ ומה שהיה רוצה להיות ח"כ הרב כהנא...

ועתה, קוראים יקרים, טיול קטן בגרמניה של שנת 1687. למעלה מ־300 מדינות בה – מן הגדולות יחסית כמו בראנדנבורג או באוואריה ועד לנסיכות ביותר. אבל לכל המדינות הללו שליט, חצר, צבא, דיפלומטיה, פקידות וכו'. וכאן גילוי של אספקט אחד ממה שמארכס ואחרים קראו **„המסכנות הגרמנית"**. מאות אוליגארכיות, אחת יותר טפילית מן השנייה, מוצצות את חלק הארי של ההכנסה הלאומית. אין די כסף להשקעות יצרניות – כי יש לספק את תיאבונם של הפאראזיטים. וגרמניה ההיא, של 1687, היתה, כדברי בן הדור, המשפטן סמואל פון פופנדורף (1632־1694) **„מפלצת"**. מדינה מורכבת מ־300 מועצות מנהלים של בל"ל בעלות זכויות ריבוניות...

ישראל של 1987 היא סינתזה של ספרד משנת 1587 ושל גרמניה משנת 1687. ישראל היא לא דמוקרטיה במובן הקלאסי של המושג אלא **יפתקרטיה**. הנורמות שאפשרו למר ארנסט יפת לסחוט מן החברה הישראלית את פיצוייו הפליליים ואת הפנסיה העבריינית שלו, שולטות עדיין בחברתנו. הרי ברור שמקרה בל"ל אינו חריג: חלקים גדולים מן העזרה האמריקנית ומרווחי הבנקים, המסחר והתעשייה, זורמים אל מקומות לא־דווקא פרודוקטיביים: כיסי „הבכירים", כמו אצל האצילים הספרדים של 1587, או הנסיכונים הגרמנים של 1687. הכסף נועד להבטיח חיים מתוקים לבני האוליגארכיה. והחברה? אם היא לא תקום נגד הגזל הזה, מגיע לה להיות נגזלת. חברי הכנסת, לאחר שהעלו לעצמם **כולם**, את משכורתם ב־40%, די נהנים לחיות **ביפתקרטיה** שלנו. ואם משפט זה פוגע בהם – שיפעלו לחשיפת האמת כולה על תנאי הבכירים, כולל של הבכירים הפרולטאריים של **חברת העובדים** – ואחרי החשיפה, שיפעלו נא להורדת המשכורות הגזלניות, כולל התוספות (פנסיה אסטרונומית, פיצויי פרישה, אש"ל אסטרונומי, מכוניות ונהגים צמודים, תוספת משקאות וסיגרים, תוספת בריונות וכו') באמצעות חקיקה בכנסת. כך יתפנה כסף, הרבה כסף, לצמיחה.

ממשלת **היפתקרטיה** ביצעה זה עתה פיחות נגד ציבור השכירים והאנשים העובדים. שליטי **היפתקרטיה** עשו זאת מפני שהשכר הקטין, לדעתם, את רווחי היצואנים; עם זאת לא עשו שליטים אלה דבר במטרה להגביל את היבוא – פן ייפגעו, חלילה, רווחי היבואנים מידידי ניסים, שרון (זה האחרון אסר עתה על יבוא בשר כבש, וההערכה היא שחוותו תרוויח יותר מ־60.000 דולר מאיסור זה) גם לא הוטל מס על רווחי בורסה. הבורגנות מזמינה למעשה את העובדים, להפיל גורל בהשלכת מטבע: „אם יפול על צד אחד – אני מרוויחה. ואם יפול על הצד השני – אתם מפסידים". הפיחות יגרום בעתיד לחידוש האי־יציבות, ומאי־יציבות זאת יזכו שוב הספסרים ברווחים קלים. כדי להבין את האופי הטפיל־ספסרי של הבורגנות הישראלית, אשר במקום „צמיחה" כאן מצמיחה בעיקר את חשבונותיה הבנקאיים בחו"ל – מספיק להציץ בענף המלונאות. כל התיירים אתם ניתן לשוחח אומרים שבמספר זהה של כוכבים – בתי המלון הישראליים יקרניים יותר. וכאשר יודעים, כמונו, שסגל מלון אירופי מורכב מעובדים באיגוד מקצועי, ומקבלים משכורת בהתאם, שעה שרוב עובדי המלונאות הישראלית הם אי־אזרחים ערבים בלתי־מאורגנים, המקבלים תת־משכורת בהתאם – מתבהר פרצופה של הבורגנות **היפתאית**. מבחינה כלכלית נאחז מעמד זה בעיקרון המקודש של השכבה הפוליטית **היפתאית**: „סמכות כן אחריות לא! ושלום על ישראל!"

הנני משוכנע בתפקידה המכריע של מנהיגות בהיסטוריה אבל „המנהיגות" המצויה אצלנו כבר הוגדרה במלים כדורבנות על־ידי בן־אמוץ. איש ירושלים, בספר די ידוע: **„שרייך סוררים וחברי גנבים"**. הוא אמר – לא אני. אם הטון שלו מעליב קוראים שיכתבו מכתב למערכת.

בינתיים, מרוב מאמץ לצמיחה יורדת התפוקה פלאים. המעבידים מעוניינים יותר מדי להרוויח את המקסימום כדי שיחשבו על חידוש ציודם. התוצר המקומי לנפש מגיע אצלנו ל־5.200 ד', לעומת 16.200 ד' בארה"ב, 14.000־10.000 ד' בשוודיה, נורווגיה, גרמניה ושוויץ ו־10.800 ד' ביפאן. פעם היתה חריצותם של הישראלים לשם דבר. פעם היו הרבה ממפעלינו בתחום החקלאות והחרושת בין הטובים בעולם – לפני שישראל הפכה **ליפתקרטיה**.

בכל התחומים המנהיגות הישראלית־יפתאית היא הרבה מתחת לבינוני. לא כאן המקום לנתח את סיבות השקיעה וצורותיה. צמיחתה של מנהיגות חדשה היא תהליך ארוך וקשה. אבל הציבור חייב להיות מודע לכך שהברירה למנהיגות חדשה היא שקיעה מוחלטת. וכהתחלה, חבר קורא, במקום שאין מנהיגים – היה אתה מנהיג. רק כך נפסיק להיות קריקטורה של ספרד משנת 1587 או של גרמניה משנת 1687, שתי חברות מפגרות, אטומות לזמנים החדשים בדרך לניוון ולהתפוררות. אבל מה שמגיע להן מגיע להן. דתיות למהדרין.

אירוע

„הקוסמת האכזרייה"

ברל כצנלסון קבור בבית הקברות „הראשונים" על גבעה הצופה לכנרת. איש חסר מנוחה, נטמן למנוחת עולמים בין השתיים שאהבה נפשו, לאה מרון כצנלסון, אשתו, ושרה שמוקלר אהבתו הגדולה, שהיו אגב ידידות טובות. השבוע, במלאת 100 שנה להולדתו באו חברי הוועדה המרכזת של ההסתדרות, שהוא היה בין מקימיה, לחלוק כבוד לזכרו. **יצחק בן־אהרון**, „מאבות תנועת העבודה" ומי שהיה מזכ"ל ההסתדרות, מספר על שלושה ילידי 1886 — כל אחד מהם ענק בזכות עצמו ומאופיין בקו חד: דוד בן גוריון — המדינאי והפוליטיקאי, יצחק טבנקין — איש ההתיישבות וברל כצנלסון — [illegible] פוסק ההלכות ומתווה הדרך. ברל [illegible] הספקטי, המאופק ומלא הספקות שאינו [illegible] בקביעות המקובלות בזמנו. כה [illegible] בספקותיו, מחונן במוח פורה וקונסטרוקטיבי. „מרור השכל של תנועת העבודה" יאמר מוקי צור, איש עין גב וחוקר ברל כצנלסון, הוא [illegible] כל הכעס הכאב והחלום של תנועת העבודה.

ברל, עטוף במעיל כותב קורא וחושב [illegible] עם חברו הטוב יצחק פיינרמן ששרק [illegible] היו מהותה של תנועת העבודה — יצירה [illegible] ותשוקה. ברל, מוסיף בן־אהרון, לא היה שורש באף לא אחד מיצירי רוחו, לא [illegible] שום כסא, חרד היה לכושרו של האדם [illegible] לשאת את המשא והחזון שההיסטוריה הטילה עליו.

ברל כצנלסון: „בגנות הטיח בזכות המבוכה"

במקום בו נקבר ברל בכנרת היתה חבורתו. ברל ציפה — מספר מוקי צור — כי מחבורה זאת יתאפשר לאחר את משפחת ישראל; עבורו תנועת הפועלים היתה קודם כל משפחה. „הקוסמת האכזרייה" הוא קרא לכנרת, כי קשים ואכזריים היו בה התנאים, ויחד עם זאת קסם רב היה בה.

ברל, אומר בן אהרון, נפטר בטרם מלאו לו 60, הצעיר מבין שלושת הענקים ובטרם הגיע למלוא הבטוי. כולי תקווה, סיים מוקי צור, שמאחר שאין לנו „מרור שכל חדש", יהיה לנו שכל קולקטיבי לעבור את המשברים שאם ברל היה עמנו הוא היה מרגיש בהם כמו בבית.

בתום הטקס, מול כנרת יפהפייה ושמים קודרים של חורף, הונחו הורים על קברו של ברל כצנלסון ביום הולדתו ה־100.

● שלמה גלזר

הלו... חותם

תגובות היורדים – נקיפת מצפון

התגובות הנזעמות על הקולות נגד הירידה, מצד שני היורדים („חותם" מס' 4, [illegible]) — [illegible] — מעידות אולי על נקיפות מצפונם. [illegible]

על ההשגות של עריקים מוגי חלו[ם]

[illegible]

תקשורת

חסמב"ה בצמרת

בין שתי המפלגות הגדולות השותפות בממשלת האחדות הלאומית אין שוררים, כידוע, יחסים של רעות ואמון הדדי. עם זאת קיימת ביניהן גם מידה לא קטנה של הסכמה. אם ננסה לחפש מכנה משותף לנושאים שבהם קיימת הסכמה כזאת ניווכח שבדרך כלל המדובר הוא בוויתור על משהו, שמלכתחילה אינו שייך לאלה המוותרים עליו: על חירויות היסוד האמורות לעמוד לבני ארם במשטר דמוקרטי.

בשמו של האינטרס השלטוני, וכדי לקיים את שלמות הקואליציה ואת האיזון הקדוש בשורותיה, ולמען הפיס את דעתם של חברים בכירים פחות ובכירים יותר בממשלה ובכנסת, מוכנים חברי הקואליציה הגדולה לשעבד את חופש הדת, את חופש העיתונות ואת הזכות לדעת. הם יכולים לעשות זאת כי לאזרחי ישראל אין חוקה, שמכוחה ניתן למנוע חוקים ומעשים שלטוניים העומדים בניגוד לה. וכך קורה שהממשלה, על אף החלטת בג"צ בנידון, מנסה בכל כוחה לעקוף את בעיית רישום הלאום, כדי להחזיר לשורותיה את השַׁה האובד מש"ס, והיא ממשיכה לדבוק בגרסתה המחמירה בעניין פרסום שמות חשודים, כדי לעשות רצונם של שרי משפטים בעבר ובהווה.

הקלות שבה מוותרים מנהיגינו על קיומן של זכויות האזרח נובעת, כראש וכראשונה מגישתם הפטרנליסטית אל כלל הציבור המתבטאת, בין היתר, בשאיפתם לשתפו מעט ככל האפשר בהחלטות שהם מחליטים בענייניו. שאיפתם זו של מנהיגינו, יש להודות בצער, זוכה לתמיכה מוצקה בקרב חוגים רחבים בציבור. אנשים אלה שחונכו זה שנים ארוכות, ואולי מרור־דורות: להאמין כי שמירה על סודיות היא בגדר ערך כשלעצמו, וכי הגישה לסודות נקנית מכוחם של זכויות־יתר השמורות לבעלי השררה ולמורמים מעם. ביטוי לכך מצוי, בין היתר, בהצעתו של הח"כ אמנון לין בעניין דיוני ועדת החוץ והביטחון, שכן, אלמלא נטלו לעצמם נבחרינו חברי הוועדה זכות יתר, כמי שעומדים מעל לחוקי הסודיות המקובלים, לא היה כלל צורך בחקיקה נפרדת לעניין זה. אין צריך לומר שגישה כזאת, כמוה כהזמנה לעשות שימוש לרעה בסודיות ולניצולה לצרכים של נוחות שלטונית. בין הגורמים המעטים שיש בכוחם למנוע, או לפחות להגביל שימוש כזה מצויה, במקום ראשון, העיתונות. מה שמדהים יותר מכל בהקשר שבו אנו עומדים הוא, כי במקום להודות לה על השירות שהיא עושה בכך, נוטים רבים מאוד בתוכנו, להטיל דווקא על העיתונות את האחריות למידע הלא־כל כך מרנין המתפרסם כאשר נחשפים הסודות.

דוגמא מתחום אחר לניצול הנכונות התמימה לקבל את פירושם של בעלי השררה למושג הסודיות מצאנו בפרשת הבנקים: על פי כל היגיון אפשרי נועדה הסודיות הבנקאית לשמור על האינטרסים של מקבלי השירות, כלומר של לקוחות הבנק, ולא של אלה החייבים לתת את השירות הזה. אך אצלנו הסכימו הכל, שנים על שנים, לפירוש שבו פירשו את המושג הזה ארנסט יפת וחבריו, לטובתם. ועל כן, במקומותינו, לא קם פוצה פה ומצפצף כאשר יו"ר ועדת הכספים, נבחר־העם אברהם שפירא, רוממות הסודיות הבנקאית בפיו. שם את המסמכים הנוגעים לשכר מנהלי הבנקים בכספתו הפרטית. הוא שאמרנו: חסמב"ה.

● דינה גורן

רשות דיבור

לפרופ' שמעון שיטרית, חבר חדש במועצת המנהלים של בל"ל

לצאת ממגדל השן

השבוע נתמנה פרופ' שמעון שיטרית לתפקידו במועצת המנהלים של בל"ל. שאלתי אותו האם לנוכח הביקורת הציבורית כלפי מינויו של ד"ר מאיר חת אין לו היהור שני בדבר מינויו שלו.

האמת היא שהקדשתי זמן רב למחשבה לעומק, הן לגבי עצם מינויי לתפקיד והן לגבי המערכת הכוללת והגעתי למסקנה שאני מחליט לתת כתף כדי לשמור על הנכס הלאומי הגדול של מדינת ישראל שנקרא בנק לאומי. התייעצתי, חשבתי ועתה אני שלם עם החלטתי.

מה דעתך שלך על מינויו של מאיר חת?

מאחר שכבר נבחרתי לתפקידי לא ארשה לעצמי את הלוקסוס של להיות בפנים ולבקר מן החוץ, או להביע דעה כלשהי, לכן הייתי מעריף שלא להגיב על שאלה זו.

הייתי מבקש התייחסותך העקרונית לנושא מעורבותם של פרופסורים ואנשי אקדמיה בנושאים בוערים. באחרונה היית מעורב הן בפרשת נקש־שריר והן בעתירה בפרשת השב"כ. האם יש, לדעתך, מקום שאנשי אקדמיה יטלו חלק אקטיבי באירועים כגון אלו.

באקדמיה קיימות שתי אסכולות: האחת, הגורסת שתפקידו של איש האקדמיה ללמד, לחקור, ולכתוב ניירות מרעיים. האסכולה השנייה סבורה שאסור להצטמצם במגדל השן האקדמי אלא חובה על איש האקדמיה להעמיד לרשות החברה את כישוריו בנושאים ציבוריים שונים. אני שייך לאלה הנמנים עם האסכולה השנייה. אני יכול לומר לך שלמיטב ידיעתי רוב חברי בפקולטה למשפטים סבורים כך.

אני יכול לגלות לך שבאחרונה הקמנו, על דעת דיקן הפקולטה, צוות רב היקף לבדיקת ההיבטים השונים הכרוכים במעצרים משטרתיים. עם צוות זה נמנים אנשי אקדמיה, אנשי משטרה ואנשי פרקליטות. בכך אנחנו למעשה מיישמים את גישתנו כי אסור להצטמצם בדלת־האמות של האקדמיה. המעורבות בפרשיות האחרונות היא דוגמא נוספת לכך. בראי בהקשר זה לספר שגם הסטודנטים מגלים גישה חיובית כלפי המעורבות, והם נהתלט מתעניינים בהיבטים השונים הקשורים בכך. למשל, בעתירות האחרונות הביעו התעניינות באשר לאופיין המשפטי של הגישות אותן נקטנו.

באחרונה הועלה שמך כמועמד אפשרי למשרת מבקר המדינה. האם תוכל לבשר על התפתחות בנושא?

אני ממתין להמשך ההתפתחות. עד כה קיימה ועדת הכנסת דיון אחד. הדיון הגופי נדחה. בשלב זה אוכל רק לומר שיש מצוי הסכמה לראות את עצמי מועמד לתפקיד. ולא מעבר לכך.

לד"ר משה בייסקי — יו"ר „ועדת בייסקי"

המשימה: הדירקטוריונים

פניתי לד"ר משה בייסקי בעקבות מינויו של מאיר חת וביקשתי לדעת מפיו האם יש לו או לחברי הוועדה מה לומר לנוכח הביקורת הציבורית שהתעוררה ולנוכח ביקורת חוזרת הנשנית כאילו לא הבהירה הוועדה האם יש למנוע מאישים מסוימים מינויים לתפקידי מפתח מלכתחילה.

[illegible]

[illegible]

האם תהיה מוכן להתייחס, מאצילות, למינויו של מאיר חת?

זה יהיה הדבר האחרון שאני מוכן לעשות.

[illegible]

[illegible]

מדעת כי דווקא בגלל מקל הנדודים הנצחי של העם היהודי, שנהפך לכורח אובייקטיבי בהיעדר מולדת, הגענו לרעיון הציוני והקימונו את כל מה שיש כאן, כולל את המדינה על אורותיה וצלליה. כל הדברים האלה אינם מעניינם של העריקים מרנמרק ומסן פרנציסקו, משום שהם, לפי השקפת עולמם, „קודם כל בן אח, חבר ויהודי" נאה; גאה במוצאו בעברו, בערכיו ובעתידו, בישראל/או באשר אמצא את מקומי". כיום מקומו הוא סן פרנציסקו, חאת הוא מציע לכל העם היהודי; להיות גאה במוצאו, אך מתכחש במודע לצורך של העם בו הוא גאה, להגיע למנוחה ונחלה במולדתו ובמדינתו.

חזות הכול בעיני שני העריקים הוא המימוש העצמי, האינטרס הפרטי, העיקרון הדמוקרטי של הבטוי העצמי, גם כשהוא סותר כל אינטרס חברתי לאומי.

מספיקה לי הנמקה זאת בלבד על מנת להודות עם הרסגור הממנה אותם „עריקים מוגי לב וחסרי מוסר מבחינה לאומית ישראלית". אך לא זאת בלבד.

הפסיכולוג, כך נגבה חושני לכותב ברנמרק מרגיש כי הירידה היא של חופש [illegible]

[illegible]

מתמחה בסוגי נשק חדישים. אם לא בני נגבה ובני קיבוצים אחרים, שאינם נוטשים את המדינה על מנת להטיף לנו מוסר ממרחקים, תוך השתמטות מופגנת מכל חובה אלמנטרית למען ביטחון המדינה.

אולם לשיא הניוון המחשבתי מגיע הפסיכולוג כאשר הוא מצריך את הירידה מהאספקט הסביבתי (אקולוגי), ללמדך: מדינת ישראל היא זעירה, והוא שואל „כמה ניתן עוד לצוף על שטח מוזיה מצומצם והיה „הקונצפציה הגורסת שניתן לכלכל 8 מיליון או יותר גובלת בעיוורון" משום שלדעתו כבר עכשיו אפשר לראות כי ישראל סובלת מדלדול מקורות המים שלה [illegible]

[illegible]

משפחה על המסלול

„נמאס לי לגור בבסיס, נמאס לי לשמוע סירנות ביום ובלילה, נמאס להיכנס הביתה עם אישורי כניסה" — ילדי טייסים ונשותיהם מספרים על קשייהם לעקור מבסיס לבסיס

מאת אבי בניהו
צילם בועז לניר

שבע־עשרה פעמים במהלך חייו עבר סגן אלוף י' דירה. מבסיס אחד של חיל האוויר למשנהו. כל שנתיים בית אחר, חברה חדשה, בית־ספר אחר לילדים ושוב בעיית התעסוקה של האשה.

סגן אלוף י', כיום מפקד טייסת קרב בחיל האוויר, נולד וגדל אל תוך החיל, אביו שירת בעבר בחיל האוויר, שנות ילדותו עברו עליו ב„שיכוני משפחות" — פטנט בלעדי של חיל האוויר להחזיק את האשה והילדים בצמוד למקום השירות של הבעל. מתוקף הנסיבות סגן אלוף י' הוא חריג במקצת, 17 פעמים זה הרבה. הנורמה אצל טייס קרב היא, לרוב, בין 7־6 פעמים של מעבר דירה, בפרק זמן של 15־10 שנות שירות בחיל.

ברוב בסיסי חיל האוויר הפזורים ברחבי הארץ קיימים כיום שיכוני משפחות צמודים, בכל שיכון מאות אנשים, נשים וילדים של אנשי צוות האוויר וצוותות הקרקע, מעין אי אזרחי בלב בסיס צבאי. למגורים בשיכון המשפחות ניתן לייחס יתרונות וחסרונות רבים. לגור בשיכון משפחות משמעו לרדת עם הבעל לדרום הרחוק, לעזוב מקום עבודה מבוסס של האשה, לנתק ילדים מבית־ספרם, להיכנס הביתה כש.ג. של שער הבסיס עם אישור כניסה. תחשבו על זה, להיכנס הביתה עם אישור כניסה, לעבור ימי קרב, לחצים, להתעורר בלילה לצפירות הסירנה המזניקות את מטוסי הקרב והיירוט. עם פריסת חיל האוויר בבסיסי הנגב נוספה בעיית הריחוק ממרכזים עירוניים, שעה נסיעה לבית־הספר האזורי, שעת נסיעה ויותר למקום העבודה של האשה, הרגשת ארעיות נוראית, הרבה חסרונות.

חיים כמו בקיבוץ

בין היתרונות ניתן למנות את הקרבה לבעל; בניגוד לסגן אלוף, מפקד גדוד בשריון, הרואה את משפחתו אחת לשבוע, הרי שכאן הבעל הטייס, מכונאי המטוסים או קצין הניהול — משרת במרחק של כמה מאות מטרים ממקום מגוריו. יתרון נוסף הוא הצד החברתי, חיל האוויר והבסיס דואגים לרצף פעילות תרבותית לילדי השיכון ולמשפחות, אין כמעט יום ללא פעילות. בשיכון פועלות ועדות כמו בקיבוץ, ועדת מינויים מנדבת אנשים לפעול, אסיפת השיכון המתכנסת אחת לתקופה מחליטה על מגוון נושאים ופותרת בעיות מזדמנות. בכל שיכון משפחות יאמרו לך שהחיים כאן מאוד דומים לחיי קיבוץ. הדגש על החינוך, אווירת הגורל המשותף, השותפות בשמחה ובעצב, הרכילות בשבילים, הכל דומה מאוד לקיבוץ. האחוז של טייסים חברי קיבוץ לשעבר משפיע על אורח החיים.

יתרון נוסף הוא בהוצאות הקיום. בעוד שמשפחת הטייס או הקצין העוברת לחיות בשיכון משפחות משכירה בדרך־כלל את ביתה שבעיר, הרי שבעד הדירה בשיכון אין משלמים סכום מלא. לפני שלוש שנים החליט חיל האוויר לחייב את דיירי השיכון בהוצאות חשמל, נפט לחימום הבית ומס־ועד לפעילות השיכון. הסדר נוח לכל הדעות.

הפטנט של שיכון משפחות לא נועד כלל לטובת תנאי השירות. הצורך המבצעי הביא את המשפחות לבסיסים, כאן מתחיל ונגמר הכל. מפקד בסיס לא יסכים היום לקבל טייס קרב לבסיסו ללא המשפחה, זה אפילו לא עומד לדיון. לגבי קצינים בצוותות הקרקע, מקבלת כל טייסת או יחידה בבסיס מכסה, ומפקד היחידה הוא שקובע למי תינתן זכות הדיור בשיכון על פי קריטריונים של חיוניות בזמן כוננות או בפרוץ מלחמה. אחת לתקופה משנה חיל האוויר את שיבוצי צוותי האוויר שלו לבסיסים, בהתאם לצרכים ולאילוצים של החיל. פירוש הדבר בפועל הוא שאוכלוסיית הלוחמים נודדת מדירה לדירה במידה שאין לה אח ורע בצה"ל או במדינה.

אלוף משנה א. ראש מחלקת פרט במפקדת חיל האוויר מופקד על נושא שיכוני משפחות. להערכתו הופך כיום שיכון המשפחות לפחות אטרקטיבי. אם בעבר היה בכך פיתוי מסוים ותנאי שירות משופרים, הרי שכיום במציאות של שיכון קבע „בנה ביתך" בעיר יבנה למה שירצו לגור בשיכון המשפחות בחצור. אלוף משנה א. מבקש להרגיש כי השיקולים בשיבוץ לשיכון משפחות הינם מבצעיים בלבד, הוא מספר על אנשי מנהלה שביקשו להתגורר עם משפחותיהם בשיכונים ונדחו על־ידי ועדה מיוחדת שמינה החיל.

עם פינוי סיני והשלמת שלושת בסיסי חיל האוויר החדשים בנגב הועברו לשם גם שיכוני המשפחות. מי שיודע במה מדובר ומכיר את האזורים המדבריים בהם התפרס חיל האוויר, יודע גם כי לעבור לשיכון משפחות חדש בנגב זה בערך כמו להקים קיבוץ חדש בערבה, אבל עם חיסרון אחד בולט, אם בערבה אתה שותל עץ, משקה אותו ונקשר אליו קשר של אדם לאדמתו, הרי שבשיכון המשפחות תבוא בעוד שנתיים ההודעה על מעבר לצפון הארץ או לתפקיד במטה.

[illegible]

פינה: „הקשר עם הקיבוץ נשמר למרות המרחק"

אלוף משנה א': „ככל שמיקום השיכון נידח יותר — אנו משקיעים יותר בפעילות שעות הפנאי, חיל האוויר מתייחס אל השיכון כאל יחידה אזרחית עצמאית, המנותקת כמעט לגמרי מהחלק הצבאי המבצעי. בשיכוני המשפחות של בסיסי הדרום הצענו כל דבר שניתן — חוגים, נגריה, תחביביה להורים וילדים, בריכה גדולה, אולם קולנוע עם שני סרטים בערב, פעילות ספר־ענפה", אומר אלוף משנה א'.

בשבוע שעבר ערכנו ביקור בשיכון המשפחות של בסיס חיל האוויר כרמון. הבסיס נבנה על־ידי האמריקנים עם פינוי סיני, בסיס חלופי לבסיס שפינה חיל האוויר בימית. האזור צחיח, היישוב הקרוב — מצפה רמון, מרכז עירוני קרוב — באר שבע, כמעט שעה נסיעה. קשה שלא להתפעל מהמאמץ שהושקע שם בהפיכת הבסיס המדברי לגן ירוק פורח; בכל פינה ... בת שנתיים־שלוש, משטחי דשא בכל מקום אפשרי ... גן נרקיסים פורח גילינו שם. בשיכון המשפחות מספרים שמפקד הבסיס הקודם היה משוגע לעניין ושם עליו דגש חזק. בכל פינה בבסיס, ובחדרו של המפקד, תמצא ציטטות של דוד בן גוריון מדברי המשימה הלאומית של יישוב הנגב, מחנכים על ... חיילים ומשפחות.

מפקד בסיס רמון: „הגענו למצב שהחיילים ותושבי השיכון ... להיות במקום, למרות מיקומו הגיאוגרפי. ההשקעה באיכות החיים ובטיפוח הנוי והירק גבוהה מאוד. השירותים הניתנים לשיכון גם הם ברמה גבוהה יחסית, החינוך מתקדם ..., הפעילות ענפה, וכתוצאה מכך השיכון מגובש והאנשים ... בשורה התחתונה הטייס והקצין מרוצים וממלאים את ... במאה אחוז" מסביר מפקד הבסיס.

הנשים משלמות את המחיר

בחיל האוויר אומרים כי את המחיר, בסך הכל משלמות נשות הטייסים, המחיר נמדד בפגיעה בקריירה, במצב החברתי, בעבודה ובבניית אישיות עצמית. „הרמה האישית של נשות צוותי האוויר גבוהה במיוחד, האשה לא מוכנה להיות אשתו של, ואינה רוצה לרדת לחיות בבסיס רמון או עבדת. ... נשים חדלו לקבל את המונח של „לכתך אחרי במדבר" והרי ..."

אומר אל"מ א. בחיל האוויר מספקים הרבה מאוד דוגמאות למחיר שמשלמת האשה, לפעמים בקטיעת לימודים בשלב מתקדם, ולא תמיד ניתן למצוא מקום עבודה למורה, עובדת בנק, רופאה או פסיכולוגית במצפה רמון או בערד. חיל האוויר משתדל לסייע ככל שניתן, ראשי החיל נמצאים בקשר עם ראשי הערים והרשויות, מבקשים עדיפות ומסייעים בהסעת אשת הקצין למקום העבודה וממנו. קצינים בחיל מספרים גם על קשיים בקליטת הילדים. מסבירים שקשה מאוד להוליך ילד מקום לימודים מדי שנתיים, כל פעם רמת לימוד אחרת, חברה חדשה בכיתה ומורה שונה. כך, לדוגמא, תלמיד בית ספר תיכון העובר כיום מבסיס רמון, שם למד במצפה רמון, אל מרכז הארץ — סובל מפער של 4־3 יחידות לימוד לרעתו.

בבסיס רמון, בו ביקרנו, הצליחו להתגבר על הבעיה באופן משביע רצון, הנשים משולבות בעבודה במצפה רמון, במדרשת שדה בוקר, בבאר שבע, בקיבוצי הסביבה או בשיכון המשפחות עצמו. סרן שמואל, מפקד גף בבסיס, מראשוני הדיירים של שיכון רמון, משמש כיושב ראש ועד השיכון: „כתוצאה מהחשיבה האמריקנית המדוקדקת יש בבסיס ובשיכון כל דבר שתעלה על הדעת, וזה גורם להעלאת איכות החיים ולפעילות הענפה. יש לנו מערכת וידאו בכבלים, פעילות, חוגים והרצאות מדי שבוע. שמים דגש מיוחד על טיפוח המקום, הבאנו לכאן עצי זית ושתלנו אותם בתוך בורות חפרה גדולים. בינתיים הם גדלים בסדר גמור", הוא אומר. אנשי השיכון התגייסו וכבר גם מועדון נוער לפעילות, יש במקום שתי מדריכות חיילות מטעם הגדנ"ע, המטפלות על שעות הפנאי של הנוער. „אנו מעסיקים את הילדים בפעילות ספורט, סדנאות, מחשבים, טיסנאות ועוד" אומרים בבסיס.

כולם שותפים לאסון

לא רק ... להכיר את המשמעות המיוחדת של חיים בבסיס קרב מבצעי של חיל האוויר. השיכון ... של הבעל או האב משפיע על אורח החיים. האסונות ... [illegible]

הילדים, מטבע הדברים, מעורים מאוד בעבודתו הבלתי שגרתית של האב. לא אחת פוקד אסון את שיכון המשפחות. השמועה פושטת, כולם רואים את מפקד הבסיס מפקד הטייסת והרופא מגיעים הביתה להביא את הבשורה המרה לאשה ולילדים. השיכון כולו שותף לצער. כמו משפחה אחת גדולה — משפחת חיל האוויר. מיד לאחר אסון מטפלים פסיכולוגים של חיל האוויר בילדי השיכון מסבירים את שאירע ואת הסיכון בלהיות טייס קרב. לא ברור כיצד, אבל עובדה היא שבסופו של דבר עובר חיידק הטיס בירושה לבנים. כמעט כל בן של קצין בכיר בחיל האוויר הוא טייס צעיר או שעבר פרק ארוך בקורס הטיס. „ילדי חיל האוויר" קוראים להם בעגה הצבאית.

לפני שנים אחרות בעת שירותי הצבאי בבסיס של חיל האוויר נכחתי במקרה שלא אשכח: בשעת לילה מאוחרת הוזעקה כיתת כוננות של הבסיס לחפש את בנו של מפקד הבסיס. הנער שהיה אז בן 16, ברח מבית הוריו בשיכון משפחות ויצא את שערי הבסיס אחר חצות. חיילי הבסיס חיפשו אותו במשך כמה שעות והוא נמצא, לבסוף, במרחק של כמה קילומטרים משער הבסיס. הנער סירב לשוב הביתה. „נמאס לי לגור בבסיס, נמאס לי לשמוע סירנות ביום ובלילה, נמאס לי להיכנס הביתה עם אישורי כניסה, נמאס לי", אמר. לבסוף הוא חזר לשיכון. כיום סגן ט' הוא טייס קרב בחיל האוויר הישראלי, הוא שאמרנו „ילדי חיל האוויר" של שיכוני המשפחות.

גם טייס גם קיבוצניק

בשיכוני המשפחות של חיל האוויר מתגוררים הרבה מאוד קיבוצניקים לשעבר. מנתונים של ועדת הביטחון בתנועה הקיבוצית עולה כי אחוז גבוה מהבנים הטייסים עוזבים בסופו של דבר את הקיבוץ לטובת קריירה בחיל האוויר. ראשי התנועות וועדות הביטחון עומדים להיפגש בקרוב עם מפקד חיל האוויר ועם ראש להק כוח אדם כדי לדון בבעיה ולמצוא פתרון.

בשבוע שעבר, בשיכון המשפחות של בסיס חיל האוויר ... מצאנו משפחה קיבוצית. הבעל — טייס ... [illegible]

מפלגה לא אוהבת ביקורת

סליבא חמיס הלך בתלם הקומוניסטי ארבעים שנה, אך לאחר שהציג סימני שאלה — דאג המושב השביעי של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הישראלית להוציאו משורותיו. סיפורו של קומוניסט מושבע

מאת ירון זליג

כשגמר החבר סליבא חמיס לדבר, אחרי שהקהל כבר מחא כפיים, נכנסה הסיגריה ההיא לתמונה. סיגריה פשוטה. ברודווי 80 שהולכת בעת לתרום בעיגולי עשן קטנים משהו חדש להווי החיים במפלגה. עושה את הדרך הקצרה מהחפיסה שמחזיק חמיס, לפיו של אויב המפלגה מספר אחת.

טייבה, 30 במרץ, 1985. השנה התשיעית של יום האדמה נפתחת כמו בכל שנה בנאומים של כל המי ומי ברחוב הערבי. בחצר בית הספר המקומי עוקבות 7000 זוגות עיניים, פלוס מינוס, אחרי כל פרט קטן שמתגלגל שם למעלה על הבמה. חמיס מסיים את דבריו בפני משתתפי העצרת ומתיישב במרכז. מיישר את המשקפיים, שולח יד לכיס, מחפש את הסיגריות. לימינו רוצה גם תופיק זייאד לעשן. „תפאדל, תפאדל", זייאד מדליק את הסיגריה, חמיס מסתכל על הקהל. עצרת ראשונה בה משתתפת גם הרשימה המתקדמת. מוחמד מיעארי שיושב לשמאלו של חמיס, גוחן לעברו ומבקש סיגריה. חמיס מציע לו את החפיסה. מיעארי לוקח אחת, אומר תודה וזהו. סיפור קטן שתופס תאוצה בתוך הקאדר. במפלגה יש מי שרוצה להאמין שזה עוד סימן לכך שהנה אר־טו־טו הולך חמיס — חבר בכיר בעל ותק — לחצות את הקווים. סיגריה אחת. מחווה קטנה לאדם — סיפור גדול למפלגה. מאחורי הקלעים יש על מה לדבר. חצי שנה מאוחר יותר תהפוך הסיגריה ההיא מטייבה לסיפור החם של הוועידה ה־20, חיפה 1985.

סליבא חמיס הולך להעביר זמן במחקר. במשך השנים הצטבר אצלו חומר רב על המדפים שמחכה לגיבוש: בעיותיה של האוכלוסייה הערבית, הכיבוש, המפלגה ודרכה אחרי 40 שנה. ניסיון חיים פוליטי ואישי שהולך אולי להפוך לספר. עכשיו, אחרי שהוועד המרכזי ניקה לו את השולחן, דאג לו לעודף זמן פנוי. זו אולי הדרך להפשיר מעט את תא ההקפאה הפוליטי אליו נדחף. החלטה קצרה שזכתה למסגרת קטנה בעמוד השני של „זו הדרך" ואחר־כך גם בעמודים הפנימיים של עיתוני הבוקר. הודעה: „המושב השביעי של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הישראלית, שנערך ב־18 בדצמבר 1986, החליט להוציא את החבר סליבא חמיס מהוועד המרכזי בגלל פעילות ועמדות המנוגדות למדיניות המפלגה ולעקרונותיה הארגוניים:" בין השורות, במלים אחרות, כתוב שם שהמפלגה לא אוהבת את הביקורת של חמיס על דרכיה, ועוד פחות מזה את הדרך שלו לומר אותה. או עושים חשבון, התוצאה. נכון לעכשיו, כרטיס אדום לחמיס.

האיש החזק במחוז נצרת

יליד נצרת שהצטרף ב־1944 למפלגה (אז „הליגה לשחרור לאומי") שהתפלגה זמן קצר קודם לכן מהפ.ק.פ. סוף שנות הארבעים, תחילת החמישים, חמיס הוא האיש החזק של המפלגה במחוז נצרת. איש עם מלה שזוכה להרבה כבוד ברחוב והופך לאט־לאט לסמל. הגליל חי תחת ממשל צבאי. מעצרים אדמיניסטרטיביים וצווי ריתוק באים והולכים יום־יום. הממסד מכנה את חמיס ה„עסקן האדום", שומר עליו קרוב־קרוב. ב־1953 מעבירה המפלגה את חמיס למזכירות הוועד המרכזי בתל־אביב, ושנה מאוחר יותר ממנה אותו לעורך „אל איתיחאד", אז עדיין שבועון. באחד במאי 1958 מגיעים המעצרים האדמיניסטרטיביים אל חמיס הביתה. ברקע מוקמת החזית הדמוקרטית הערבית. איסר הראל מביא לפרסום הקלטה של דברים הנאמרים בישיבה סגורה, בה משתתפים גם אמיל חביבי וסליבא חמיס. הדיון מתמקד בהצעה לארגון מאבק מזוין נגד מדינת ישראל. „דבר" יוצא במהירות במאמר ראשי נגד ה„חביביזם" וה„חמיזם", המפלגה מתנערת, עושה עוד צעד בדרך שתוביל אותה מקץ שבע שנים לפילוג ממנו תצמחנה מק"י של מיקוניס מכאן, ורק"ח מכאן.

חמיס — עכשיו כבר נשוי לארנה מר, חברת מפלגה, יהודייה, שתהפוך גם היא עם השנים לסמל — חוזר לערוך את „אל איתיחאד", ממלא במקביל תפקידים בכירים במפלגה. ב־1967 יוצאת המשפחה בשליחות לצ'כיה שחוגגת בפראג את אביב העמים. חמיס מתמנה לחבר ההוצאה לאור בירחון השלום והסוציאליזם של התנועה הקומוניסטית הבין־לאומית. כשמוסקבה מתעייפת מהמשחק של אלכסנדר דובצ'ק בליברליזם, ואומרת לטנקים סטופ! מפונה משפחת חמיס, ביחד עם משפחות סובייטיות אחרות, במטוס האחרון למוסקבה. כאן, במפלגה בארץ, מסתננות שמועות על גישה קונטרא־רבולוציונית של חלק מבני משפחת חמיס בעקבות הפלישה הרוסית לצ'כוסלובקיה. הקרע בין הנהגת המפלגה לארנה חמיס מתרחב וממתין לרגע שלו. כשחוזרת המשפחה לישראל מוזמן הבן הבכור, ספרטקוס, לפגישה של ברית הנוער הקומוניסטי כדי לספר ממקור ראשון על הפלישה הרוסית. ספרטקוס חמיס, עם דעות משלו על הנעשה בעולם הסוציאליסטי, זוכה בסיום דבריו לסטירת לחי מכתו של אמיל חביבי. מאוחר יותר מנעה ממנו המפלגה את המלגה שהובטחה לו ללימוד רפואה בבריה"מ. זו, אגב, לא הפעם האחרונה בה נמתחה על חמיס ביקורת, ולו באופן עקיף, על עמדותיהם של בני משפחתו. שנים מספר לאחר מכן עוזבת ארנה מר את המפלגה בטריקת דלת רועמת. כשהחליטו שני בניו האחרים ג'וליאנו ואביב להתגייס לצה"ל נמצאו, כמו בפעמים אחרות, אותם „חברים טובים" שידעו למתוח ביקורת על „המשפחה ההיא". לחוץ מבית ומחוץ — מוצא עצמו חמיס במאבק פוליטי חרש. ב־1972 החליטה המפלגה שיש צורך למנות ללשכה הפוליטית חבר מוסלמי. בתוך השורות מדברים על מאבק בין חביבי לבין תופיק טובי. הפוליטביורו פולט מתוכו את חמיס ומאמץ אליו תחתיו את סלים אל קאסם. חמיס, שכבר הספיק לראות משהו בחיים הפוליטיים שלו, מקבל את ההתקרבות וההתרחקות ממוקדי הכוח כחלק מהמשחק. שלוש שנים מאוחר יותר הוא נמנה עם יוזמי ומקימי הוועד להגנה על האדמות, בראשו עמד בעשר השנים האחרונות.

לא אוהבים את נשיא המדינה בוועידה

חמיס שוב מגיע למוקדי הכוח. לישיבה האחרונה של הוועד המרכזי הוא לא בטוח ידע מה עומד על סדר היום.

בעיתון של האויב

עוזי בורנשטיין דובר מק"י, מדוע למעשה הורחק חמיס מחברותו בוועד המרכזי?

„עוד לפני הוועידה ה־20 נמתחה עליו ביקורת בשל פעילות ועמדות שלא תמיד תאמו את קו המפלגה. בוועידה הוא הורד לדרגת מועמד. ואז לאחריה אירע אותו מקרה בו הוא העביר לכתב העיתון „א־סינארה" שאגב הוא בן עיתון אויב, ביקורת על עיריית נצרת בשל כוונתה להציב את פסלו של קניספל בגן ציבורי בעיר. זה היה צעד שאפשר להגדירו כלא הוגן."

הביקורת?

„זו לא הביקורת עצמה, מותר לו להביע ביקורת למרות שאנחנו בדעה שהפסל בו מדובר הוא ביטוי לאחוות יהודית־ערבית. השאלה היא — אם היתה לו ביקורת, מדוע היה עליו ללכת לעיתון אויב להתבטא? זה עורר עליו זעם במפלגה, והועלתה אפילו תביעה להוציא אותו מחוץ למפלגה, צעד שנדחה בגלל וותקו שלו."

אולי היה כאן ניסיון לערוך חשבונות אישיים עם חמיס, יחסיו עם אמיל חביבי עורך „אל איתיחאד" לא מוגדרים בזמן האחרון כמעולים ביותר...

„אין שום סכסוך אישי בין חביבי לחמיס. ההיפך הוא הנכון, חביבי ניסה לעזור לחמיס לצאת מהמצב הקשה אליו נקלע. כל הדיבורים האלו הם חסרי יסוד."

הציעו לו תפקיד אחר?

„הוא קיבל עבודה מתאימה במפלגה, תראה, מדובר בחבר ותיק שהיה בסכנת מוות ב־48 כשהתנגד לריאקציה הערבית. חבר בלשכה המדינית. אנו מקווים שהוא יתקן את עצמו. הוא יותר מדי זמן קומוניסט ואדם בעל מצפון מכדי לתת לכשלון רגעי להשפיע עליו, ואני מקווה שהוא יתגבר על המשבר הזה."

המפלגה הרי מעולם לא שלפה מהמותה. התהליך היה ברור, מרוח בגדול על הקיר. צריך היה רק לרצות ולראות. היו חברים בוועד המרכזי שדרשו את העונש המרבי. רצו לראות אותו מחוץ לשורות המפלגה. התביעה נדחתה. כשנפלה ההחלטה ישב חבר עם חמיס ועדכן אותו לגבי מה שהולך לקרות כעת. בוודאי ניסנס, במשולש ובנצרת לחשו שזה לא מומלץ להגיע אליו כעת הביתה לביקורי תנחומים. רק הטלפון ממשיך לצלצל. חברים מתעניינים, זורקים מלה טובה, וחמיס שותק. לוקח פסק זמן ועושה חושבים על מהלך האירועים בשנה האחרונה.

חיפה, דצמבר 1985. רחוב הספורט, רחוב צדדי בכרמל, חסום לתנועה. מספר שוטרים וכוח אבטחה גדול של צעירי המפלגה נשענים על מחסום מתכת שהקימו ומביטים על קומץ מפגינים מתנועת „התחייה". המפגינים לא אוהבים את העובדה שנשיא המדינה מגיע, בפעם הראשונה מאז קום המדינה, כדי לפתוח את ועידת המפלגה הקומוניסטית. בחזית קולנוע שביט מוקם קיר מעץ שיגן על הזכוכיות למקרה של אבנים מתעופפות. בפנים חליפות של חג, וצבעי לבן־אדום של ברית הנוער הקומוניסטי. באולם הכניסה נמכרים ספרי ועידות קודמות, לצד מציתים עם סמל הוועידה ה־20. האולם מתמלא במאות צירים. צמרת המפלגה ועשרות אורחים יושבים על הבמה, מחכים לנשיא הרצוג שייכנס לאולם. במהלך השנים, לפני כל ועידה, הזמינה המפלגה את נשיא המדינה לטקס הפתיחה. הנשיאים לא באו. הנשיאים גם לא צלצלו. ביקורו של הרצוג מסמל שינוי כיוון. התקשורת מדברת במסדרונות האולם על לגיטימציה לרק"ח, עכשיו שוב מק"י, מזכירה למי ששכח שהרצוג חייב לא מעט מבחירתו לידיהם המונפות של נציגי המפלגה בכנסת. ביניהם ידו של ראש עיריית נצרת תופיק זייאד, שהובהל לצורך המשימה מטוקיו. הרצוג עצמו מסביר את ההופעה גם בצורך לחפש קשרים עם הנהגת בריה"מ לשם סיוע ליהדות רוסיה. הרומן ישראל־בריה"מ, שיתפוצץ כעבור חצי שנה בהלסינקי, עדיין נמצא מאחורי הקלעים. הוועידה קיבלה במחיאות כפיים סוערות את הנשיא, הרעיפה עליו אהדה המרמזת, אולי, שהנה גם בוועידה ה־20 שלנו מורגש שינוי בקו. עניין של סמלים. בחוץ ממשיכים אוהדי התחייה להפגין נגד הופעתו של הרצוג. הרשימה המתקדמת לשלום לא נמצאת כאן, כי לא הוזמנה, אבל לא שוכחת לפרסם גילוי דעת ותמיכה בצעדו של הרצוג. אחרי־

כך פותח המזכ"ל מאיר וילנר בנאום ארוך. הוועידה נכנסת לשגרה. הכל סוכם ולובן השנה בסניפים במחוזות בחצי השנה שקדמה לוועידה. עכשיו יש רק לעלות על הבמה ולהצביע.

בוסיזם, משפחתיות ובירוקרטיה

במזנון חוזרת ועולה הסיגריה מטייבה כסיפור חם. הוועידה מתכוננת לנאומו של החבר חמיס, יודעת כמוהו שכבר במהלך ימים אלה יורד חמיס ממעמד של חבר מלא בוועד המרכזי, לדרגת מועמד לוועד בלבד. המניות שלו בכיוון מוכרים בלבד. במושב השביעי של הוועידה מגיע תורו של חמיס לשאת דברים. במסדרונות יש מי שאומר שחמיס מעודד את התקשורת לעזוב את המזנון להיכנס ולשמוע.

חמיס תוקף, כצפוי, את מה שהוא מכנה ה„בוסיזם", המשפחתיות והבירוקרטיה שהשתלטו על המפלגה. אומר שאלו המחלות המסוכנות ביותר הפוגעות בעבודה הקולקטיבית. בצנטרליזם הדמוקרטי ובדמוקרטיה הפנים־מפלגתית. מזהיר שהתופעות הללו יוצרות בסופו של דבר מרכזי כוח. כל מי ששומע את חמיס יודע בדיוק למי הוא מתכוון. בלקסיקון המקומי קוראים לתופעה הזו „המטבח".

עובדות: תופיק טובי מצליח, כמו בשתי הוועידות הקודמות, לצרף עוד בן־משפחה לוועד המרכזי. עכשיו יושבים שם ביחד אתו אחיו ג'ורג' שהוא שר החוץ, רעייתו צפורה — חברה מועמדת, וגיסו חבר מועצת העיר חיפה, זאהי כרכבי. בנו שאפיק מנהל אדמי' של „אל איתיחאד". מזכ"ל המפלגה, מאיר וילנר, מקדם את בנו, דורון, למועמד לוועד המרכזי. יורם גוז'נסקי יושב בוועד המרכזי עם אשתו תמר — עורכת „זו הדרך". אמיל חביבי, האיש החזק של „אל איתיחאד" דוחף את חתנו סמיח גנדארי לדרגת מועמד לחבר הוועד המרכזי. בנו של חביבי מנהל בפועל את בית הדפוס של המפלגה.

עובדות. עכשיו מחכה הוועידה ה־20 לתגובה שתגיע בנאום הסיכום, והחבר מאיר וילנר אומר: „אתייחס לעוד הופעה אחת. זו של החבר סליבא חמיס. רבים מצירי הוועידה לא הבינו על מה הוא מדבר. ברצוני להגיד ברורות: חבר שמחפש צידוק לכך שהוא מותח ביקורת על המפלגה מחוץ למפלגה — פוגע במפלגה ובנורמות העקרוניות שלה. הדיון והשכנוע מרגיש במיוחד, שלאחר הוועידה ה־20 יש לשמור מכל משמר, בכל פינה של המפלגה ובכל נושא, על הנורמות הלניניות של ארגון מפלגה קומוניסטית, על הצנטרליזם הדמוקרטי. אנו צריכים להבא לעקור מהשורש כל פעולה שחורגת מהנורמה של מפלגה קומוניסטית..."

עכשיו היתה זו רק שאלה של זמן. הקווים נמתחו, החברים יושבים ומחכים ל־1986. במהלך השנה מבקשת עיריית נצרת מהפסל גרשון קניספל, חבר המפלגה, להקים בתחומה פסל. עבודת היצירה שעתידה להיקרא „הגר" נתקלת בוויכוח ציבורי בנצרת, היכן למקם אותה אם בכלל. העיתון המקומי „א־סינארה", המהווה אופוזיציה לרק"ח בעיר ומזוהה בעיני חבריה עם „הרשימה המתקדמת", תוקף את ראש עיריית נצרת על החלטתו. הוויכוח מתעצם, ועל פני השטח עולה גם עמדתו של חמיס, המנוגדת לזו של ראש העיר תופיק זייאד. בפתק קטן הוא כותב לחבר במהלך ישיבת עבודה: „במקום לעשות פסל להגר הזו, שבשבילי היא לא סמל, עדיף שיבנו בעיר הזו שירותים ציבוריים..." עבור חמיס זו ביקורת עם חיוך על הפנים. עבור המפלגה — מסתבר שלא. הפתק הולך, כדרכם של פתקים, לאיבוד, רק כדי לחזור מאוחר יותר בתזמון, מפתיע בדיוקו, מעל דפי העיתון „א־סינארה" ועוד בכתב ידו של חמיס. המפלגה רותחת מזעם. למול ביקורת, רק ביקורת. ניתן היה אולי לעבור לסדר היום אבל גם ביקורת וגם בעיתון האופוזיציוני הזה „א־סינארה" — את זה לא המפלגה. לא כל שכן זייאד, מוכנים לבלוע.

ביקורת אומרים בבית, לא אצל השכנים

הפסל של קניספל עוד לא נשבה וכבר מבצבצת פרשייה חדשה. פגועי יום האדמה תובעים מ„הוועד להגנה על האדמות" והמזכיר חמיס להסביר מה נעשה עם הכספים שנאספו עבורם. המפלגה טוענת שזה ניסיון מכוון להשמצה, מבטיחה לעמוד מאחרי חברי הוועד ולהעניק להם גיבוי. כך או כך גם הפרשה הזו נדבקת לחמיס. מתקשים לעמוד מול הביקורת הפנימית במפלגה, התובעת בקול מתגבר ללמד את חמיס אחת ולתמיד שביקורת, אם בכלל, אז בבית — ולא אצל השכנים.

ברחוב אומרים שאולי הטעות שלו היתה שלא דאג ליצור לעצמו קואליציות פנימיות, שלא ניסה להגיע לכנסת למרות שיכול היה... חבר כנסת זו עמדת כוח במפלגה, בסיס נוח לדילוגים. חיפה, ינואר 1987. חמיס יושב בבית ועושה חושבים. מגיש קפה לאורחים עונה לטלפונים ומדבר לאט. מתכנן לענות. „תרשום" הוא אומר כי לטייפ אני לא מוכן לדבר. אולי עוד סממן זהירות שמלווה אותו שנים. על רוב השאלות הוא לא עונה, רק מזכיר לך שהוא עדיין חבר מפלגה למרות הכל.

אומרים שהיית צריך ללכת לכנסת כדי למנוע את זה. להקים סיעות משלך במפלגה.

„עבודת הכנסת לא קסמה לי. ראיתי את מקומי בשטח, ארגנתי פעולות המוניות. אני לא טיפוס שיכול לשבת בכנסת. לא הקמתי סיעות שיתמכו בי. כי אלו בדיוק הנורמות אליהן אני מתנגד. אני לא מאמין בסיעות. אבל אני יודע שבמפלגה יש חברים שמזדהים עם סליבא חמיס."

האשימו אותך שאתה פוזל לעבר המתקדמת. החטא העליון של המפלגה בשנים האחרונות.

„אני לא פוזל לעבר המתקדמת, ואין לי דבר משותף אתם. אני חושב שהם קבוצה פלגנית, הרפתקנית. בלי פרוגרמה ובלי אידיאולוגיה שתאחד אותם."

ועכשיו מה הלאה?

„אם אתה שואל אותי האם אני הולך להיאבק במפלגה ובהחלטה, אז התשובה היא לא. צריך לחשוב על הצעדים הבאים. ייתכן שעשיתי מספר שגיאות, ייתכן שלפעמים לא נאבקתי במסגרות הנכונות. מה שוודאי הוא — שצריך לשמור על המפלגה. היא הגוף הרציני ביותר עבורי בארץ... למרות כל השגיאות."

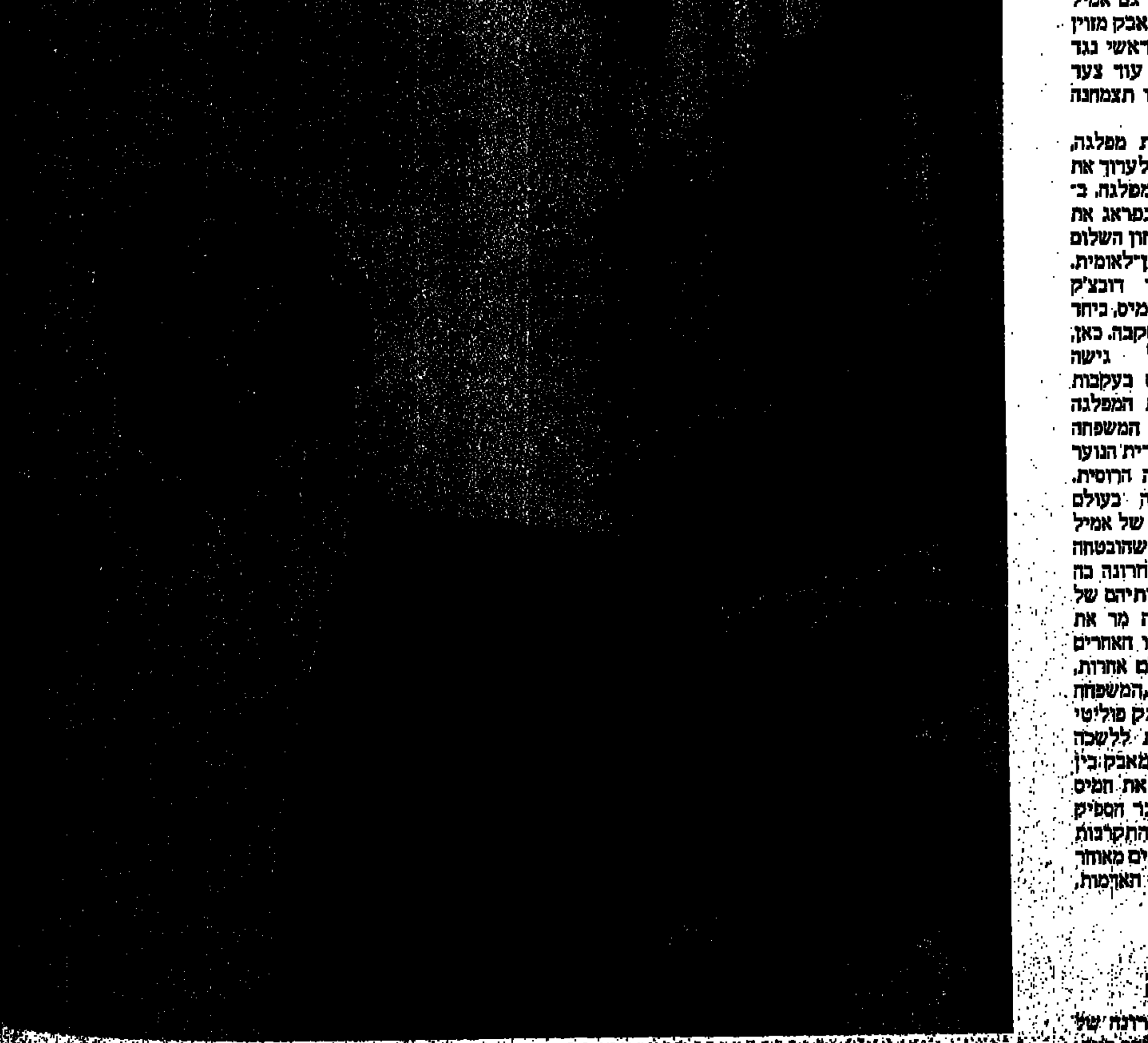

סליבא חמיס. „בוסיזם, משפחתיות ובירוקרטיה השתלטו על המפלגה"

מאבקי כוח ותככים פנימיים

אלי רכס, חוקר בכיר במכון דיין, האם ניתן ללמוד מעמדותיו של חמיס על שינוי כיוון במפלגה [illegible]

[illegible]

והאנטגוניזם כמו למשל, חברים הנעלבים מתוך תחושת קיפוח של בן משפחתם. צריך רק לזכור דבר אחד. הקאדרים הינם אנשים המאמינים בצנטרליזם הדמוקרטי ובמסגרת ההיררכית. עבורם זו אמת חיים. [illegible] אני שוב מדגיש כי כל ההסברים להרחקתו של חמיס הם עדיין בשלב זה בגדר השערות.

[illegible]

ציון הלא תשאלי

בעיירה אור־יהודה סערו הרוחות כאשר ילדי בית־הספר המקומי נפגשו עם תלמידי הכפר הערבי השכן טייבה. מנהל ביה"ס ציון בן־כנען, יוצא ב"אני מאמין" נוקב והתגובות בעיירה

מאת עמירם כהן ויהודית גרינבלט

צילום בועז לזר

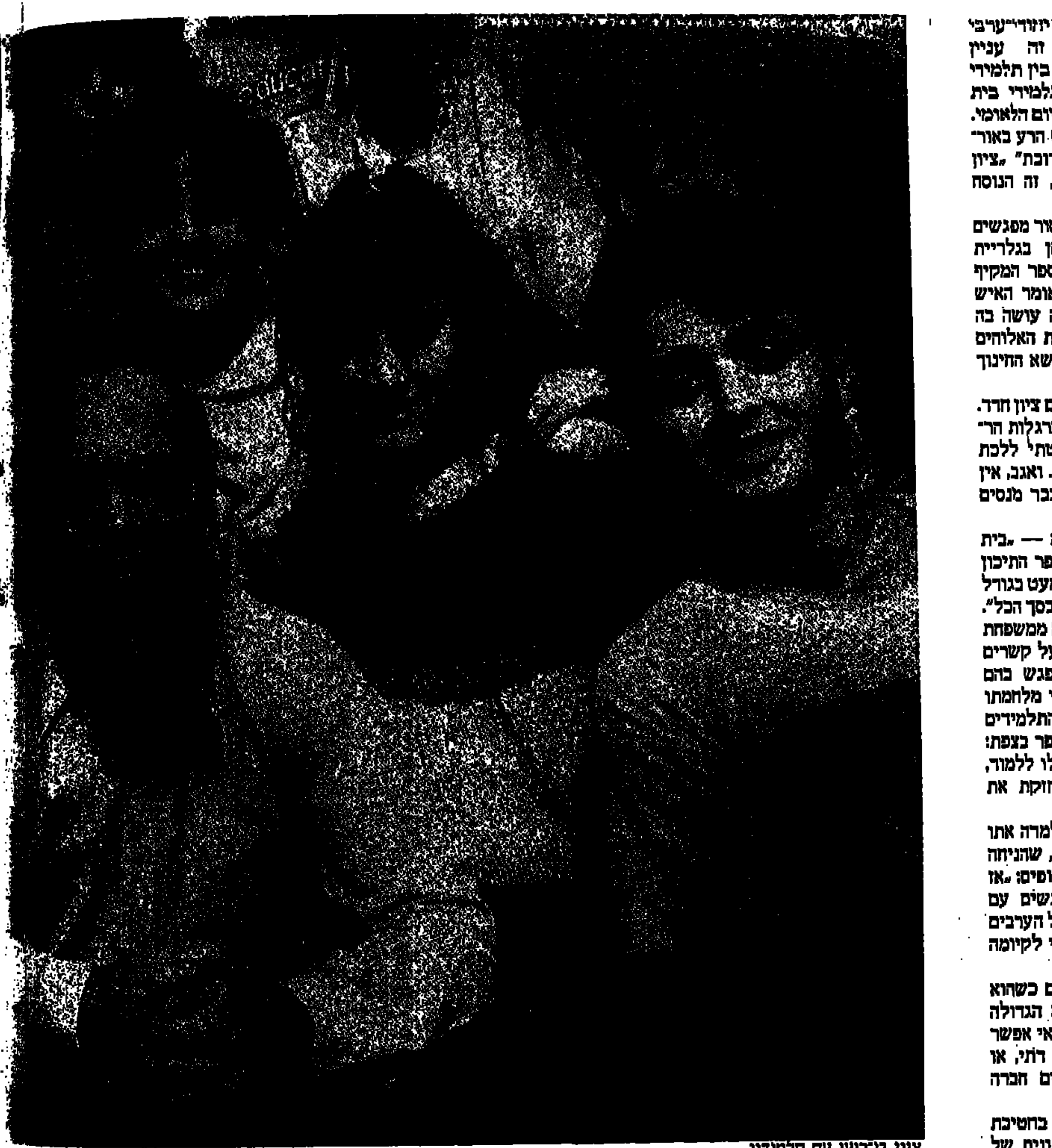

ציון בן־כנען עם תלמידיו

במדינה שבה הופך כל מפגש יהודי־ערבי למטען בנפץ לאומי, היה זה עניין של זמן בלבד מתי יעלו המפגשים בין תלמידי בית הספר המקיף באור־יהודה תלמידי בית הספר "עמל" בכפר טייבה על סדר היום הלאומי.

מסיור קצר בעיירה קל מאוד לזהות מיהו האיש הרע באור־יהודה: "סכנה, ציון בן־כנען מעודד נישואי תערובת" "ציון בן־כנען השמאלני מוריד את מוסר התלמידות", זה הנוסח המתנוסס על לוחות המודעות.

החלטתה של המועצה המקומית באור יהודה לאסור מפגשים אלה חשפה לעין הציבורית דמות יוצאת דופן בגלריית המחנכים הישראלית: ציון בן־כנען מנהל בית הספר המקיף "פריקאוף" באור יהודה. "אני לא דון קישוט", אומר האיש המושמץ ביותר בעיירה, שתנועת החזרה בתשובה עושה בה נפשות רבות. בסך הכל ניסיתי ליישם שם, בחלקת האלוהים הקטנה שלי, את המלצותיו של משרד החינוך בנושא החינוך לדמוקרטיה ולדו־קיום בשלום.

בן־כנען 40, נשוי + 2, עלה מטוניס בגיל שנה בשם ציון חדד. "זו לא התנערות משורשים. פשוט גדלתי בצפת למרגלות הר־כנען ואחרי שאחי הבכור החליף לבן־כנען החלטתי ללכת בעקבותיו ולהמיר את השושלת החדדית בשם עברי. ואגב, אין כאן שום קשר למושג 'כנעני' כפי שגם את זה כבר מנסים להלביש לי."

ציון, המתנצל בחיוך על כך שלא גדל במעברה — "בית רגיל לגמרי" — שומר בלבו המון געגוע לבית־הספר התיכון שלו בצפת: "זה היה בית־ספר קטן, מאוד אינטימי, כמעט בגודל של בית־ספר בקיבוץ. אולי ארבע חמש כיתות תיכון בסך הכל". בכיתתו למדו מספר תלמידים מהכפר הערבי עכברה ממשפחת חליכם הידועה באזור. ציון בן־כנען שומר עד היום על קשרים הדוקים עם בני אותה משפחה, שמאוחר יותר פגש בהם באוניברסיטה בירושלים. אך הוא מבקש להדגיש כי מלחמתו העיקשת להמשיך ולקיים את הפגישות עם התלמידים הערביים לא יונקת מהזיכרונות היפים מאותו בית־ספר בצפת: "אבל העובדה, שבמערכת חינוכית רגילה לגמרי יכלו ללמוד, להתקיים ולהתחנך תלמידים ערביים ויהודים מחזקת את גישתי שאסור להרפות".

לא נסתר ממנו שאחת מבנות משפחת חליכם שלמדה אתו באותו תיכון נתגלתה מאוחר יותר כמחבלת מסוכנת, שהניחה מטען חבלה בבניין הספרייה באוניברסיטה על הר הצופים: "אז מהזו" הוא מגיב. "תבין, כשאני מדבר על המפגשים עם תלמידים ערביים אני לא בא לומר משהו טוב או רע על הערבים או על היהודים. אני רק טוען, שמפגש כזה הוא חיוני לקיומה של חברה פלורליסטית".

אצל ציון בן־כנען הכל בלהט ובאמונה שלמה וגם כשהוא מטיל ספק הוא מטיל אותו באמונה שלמה: "הצרה הגדולה שקורתה לנו, שעשינו פוליטיזציה לערבים. מדוע כבר אי אפשר להיות איש ארץ ישראל השלמה, איש הימין, איש דתי, או להבדיל איש רק"ח, ולהאמין שאפשר וניתן לקיים חברה פלורליסטית במדינה?"

בצה"ל שירת כקצין בגולני, במילואים הוא משרת בחטיבת הצנחנים. באור יהודה נמצאו כאלה שניסו תחת התווית של "שמאלן" להוסיף לו גם את התווית של "מה אתה עשית למען המדינה".

ציון: "שום כיתה לא נכנסה לתהליך של המפגשים בלי שאישית נפגשתי עם אותם ההורים, שביקשו שבנם או בתם לא ישתתף במפגשים. לכל הורה כזה אמרתי בבקשה, אבל לא לפני שתיפגש איתו במשרד לשיחה בארבע עיניים. והיה לי, תוך של קופ"ח, לילות שלמים."

בן־כנען זוכר מפגשים אלו כחוויה קשה במיוחד: חלק מהם השמיעו דברים שהם אות קלון לחברה הישראלית מן הסוג של "ערבי טוב הוא ערבי מת" "ואני מכיר את הערבים" ו"רק תתן להם את הכוח והם ישחטו את כולנו". ציון מודה, שבקטעים מסוימים נקלע לאינטראקציה אמוציונלית מן הסוג הדמגוגי. "היו קטעים בשיחות הללו שנגררתי לדמגוגיה זולה כדי להיות מסוגל לעמוד בעימות הזה. רגע אחד, אמרתי לעצמי, הם בוודאי חושבים שאני אשכנזי כי אני נראה כזה, ואתה בא ללמד אותנו מה זה ערבים! אמרתי רגע, סליחה, גם אני ספרדי, גם אני יוצא צפון אפריקה, פתאום מצאתי את עצמי שולף את השורשים הטוניסאים שלי לתוך המערכה. וגם אני נלחמתי, גם אני קצין בצה"ל ביחידת שדה... מצאתי עצמי משתמש בנימוקים בלתי רלוונטיים. הצורך הזה לענות לאתגר האמוציונלי הזה דיכא אותי, זו היתה תקופה מאוד קשה בשבילי כאיש חינוך".

לאחר השירות בצה"ל באו לימודי פילוסופיה וספרות בירושלים, ולאחר מכן חמש שנים בדימונה כמורה ומחנך. "לא אומר שהרעיון ללכת לדימונה היה כל כולו דחף ציוני, האמנתי שבמקום כמו דימונה תהיה לי הזדמנות להתמודד חינוכית, ולהגיע מהר יותר לעמדה שאוכל להשפיע, תמיד ידעתי שברצוני להיות מנהל בית־ספר והבנתי שאת המסלול הזה אוכל לעשות בנקל יותר דרך דימונה מאשר דרך שכונת רחביה". אחר מכן שלוש שנות שליחות מטעם הסוכנות בצ'ילי שם הקים תנועת נוער בשם "צעירי עמי". לכל איש חינוך צריך להיות חלום שמוביל אותו.

לכל איש חינוך צריך להיות חלום שמוביל אותו

ציון: "הייתי שליח בבית ספר יהודי. זה פרק בחיי שאני אוהב להיזכר בו, אפילו בסיפוק. הגעתי לקהילה יהודית בורגנית בסנטיאגו, שכל עניינה היה שאלמד קצת עברית, ופה ושם קצת מסורת, להרגיע את המצפון הציוני של הקהילה. "חשבתי שמחובתי להתמודד במישור קצת יותר עקרוני, והצלחתי להקים שם תנועת נוער ציונית של בית הספר "צעירי עמי" — וכשצחקו עלי הם קראו לעצמם 'צעירי ציון' כשעזבתי, מנתה התנועה הזו שרבים מבוגריה עלו לארץ, כ־400 חניכים. זו דוגמה", הוא אומר, "שאם אתה מאמין במשהו גם אם אתה בא הנה בישוש — אתה יכול להגיע להישג, אם אתה מאמין, אם יש לך חלום. ולדעתי אסור להיות איש חינוך אם אין לך חלום שמוביל אותך."

לאחר שחזר התיישב ברמת השרון וזו השנה השישית שהוא מנהל את בית הספר המקיף באור יהודה. כשאתה שואל על מחנכים שהוא הולך לאורם הוא מדבר על דקארט, הפילוסוף הצרפתי שטבע את המטבע "אם אני חושב משמע אני קיים".

ציון: "הייתי אומר שאני משתדל ללכת לאורו של דקארט מבחינת המסר היוצא מן הכלל של שיטתו. דקארט העלה את הספק למדרגת נס, דגל, הוא בהחלט עורר אותי לחשיבה בגיל מאוד צעיר. דקארט היה איש מדעים, ואיש דת, ונוצרי אדוק, אבל גם רציונליסט מובהק מצד שני. ואני מאמין, שהדרך היחידה לחנך היא דרך שבה אתה מטיל ספק בצורה מתמדת, לקבל את הדברים רק לאחר שהטלת בהם את הספק ובדקת אותם."

עם הצעות כאלה: מי שבחר בך לנהל את בית־הספר בוודאי מורט היום לעצמו את השערות?

ציון: "אינני בטוח. כי אם קרה משהו במשרד החינוך בעקבות הפרשה של אור יהודה ובית הספר "פריקאוף", זה שמשרד החינוך נאלץ לחדד את עמדותיו ולהצהיר בצורה חד־משמעית מהי עמדתו. והראיה, שגם השר וגם מנהל המחוז, כל הגווארדיה נתנו לי מטרייה די רחבה במאבק הזה — כנגד המועצה המקומית."

ציון בן־כנען תמך בבחירות האחרונות ב"אמונה שלמה" ברשימתו של לובה אליאב. "ראיתי באיש הזה סמל גם לחזון וגם למעש, וזה איש שהוא בשבילי דוגמה ומופת, אדם שגם מאמין וגם עושה בחלקת אלוהים הקטנה שלו מה שביכולתו לעשות מבלי לבחול בשום עשייה. וגם אני מרגיש כך. איש שדה, פועל בשטח, אוהב את החוויה החינוכית המידית, המגע עם הנוער."

ציון יודע שהוא כמעט בודד במערכה. מעטים המנהלים שמוכנים להיאבק על ערכים חינוכיים גם כשהם חשובים להם. "כואב לי מאוד אם יתברר לי שאכן, אני דון קישוט, אבל זה לא ימנע ממני המשיך לעשות בחלקת האלוהים הקטנה שלי את מה שאני חושב שצריך לעשות, [illegible]

כי בסך הכל מה קרה: משרד החינוך הרים דגל מאוד חשוב, אך לא השכיל לתרגם את זה לעשייה ממשית בשטח. קרה [illegible] עצוב בנושא הזה של החינוך לדמוקרטיה ודו־קיום. ויצא זה המון, עד שהמערכת נשחקה מרוב דיבורים. ראו שלחו [illegible] דמוקרטיה ודו־קיום זה מודרני, וזה מראה על הנאורות [illegible] וכולי וכולי. אבל איכשהו, משרד החינוך לא השכיל להוציא את הדיבורים האינטנסיביים הללו לעשייה בשטח, למנוף [illegible] בבתי־הספר, ומבחינה זו אני באמת מרגיש בודד. כאשר שהמושגים דמוקרטיה ודו־קיום הפכו ונשחקו למשהו [illegible] ציונות, ועוד מעט גם להם ידביקו את המרכאות [illegible]

דו־קיום זה גם עם דתיים, קיבוצניקים וסביון

עד היום אין כל הוכחה, שבמפגשים בין תלמידים מ[illegible] העמים יש איזה ביטוי לשינוי עמדות. החינוך [illegible] דיווחים ממפגשים דומים בגבעת חביבה מאשרים את [illegible] מסבר, שכל צד מתחפר בעמדותיו ומקלף ביתר [illegible] את סיסמאותיו השגורות.

ציון: "זו שאלה שאני בכנות שואל אותה ואת עצמי [illegible] וכמה פעמים ביום. זו ראשית כל אין מפגשים רק עם [illegible] נפגשים גם ובעיקר עם יהודים... עם בתי ספר דתיים, קיבוצניקים, עם תיכוניסטים מבתי־ספר אחרים משכונת נוה מונוסון וסביון וגם עם ערבים. ואני לא מאמין בשיטה [illegible] פגישה אחת. אנחנו עוברים תהליך ארוך מאוד של הכנות קודמות ואקדמות עד שמגיעים לפגישות עצמן. [illegible] תהליך ממושך: ארבעה חמישה מפגשים ובהמשך [illegible] שלושה ימים בנוה שלום עם התארחות בבתים, והמשפחות [illegible] וכו'. ואין גם הגם אחד, יש לנו כל מיני מפגשים: מפגש [illegible] העיונית, ומפגש למסמ"ח ולמסמים ולמגמות המקצועיות [illegible] וכו'. והכנה נכונה פירושה עבודה בשלושה מישורים: עבודה עם התלמידים, עם ההורים ועם המורים. בוא ביקורת [illegible] ספרנו — 150 מורים עברו בשנה שעברה השתלמות [illegible] הכותרת 'חינוך לדמוקרטיה ודו־קיום בשלום'. שלוש [illegible]

כל אחת שש שעות לתוך הלילה, שבהן שמעו הרצאות ודנו על סטראוטיפים, זהות לאומית ואישית, ההיסטוריה של הסכסוך וכו' וכו'. בשלב הבא הלכנו עם המורים לדינמיקה קבוצתית בחוליות קטנות. עברנו עם המורים תהליכים מאוד מעמיקים של בדיקת עמדות ושינוי עמדות, כל זאת כשיש לנו מורים בימין ובשמאל ודתיים ותושבי יו"ש, והמחנכים של אותן הכיתות שעמדו להיפגש עם התלמידים הערבים קיבלו סדנא נוספת ספציפית להם, סדנא שניסתה לטפל בבעיות שעשויות להתעורר תוך כדי מפגש. וכל זה עוד לפני שהתחלנו בכלל במשחק עצמו והתלמידים, לפני שניגשנו אתם לתהליך. עברו שיחות עם הצוותים החינוכיים, עם היועצים, אתי אישית, ונציגים שלהם ונציגים מבית הספר בטייבה, נפגשו וישבו יחד על תכנית המפגשים. הגענו למסקנה שפגישה כזו, טוב שתתחיל במשחקים, בדינמיקה מיוחדת שהוכחה כטובה לשבירת הקרח. אחר־כך לצאת להתארח בבתים, כיתה שלנו אצלם בכפר וכיתה שלהם מתארחת בעיירה... ליצור דינמיקה של היכרות ושבירת סטראוטיפים, להפגיש על בסיס אנושי. "להראות שלערבים יש בית שימוש נקי והבית שלו לא מסריח מעשן..."

"אם אתה רוצה בנוסח הזה, אז רציתי להראות שלערבי יש בית שימוש נקי ורציתי להראות שגם ליהודי יש בית שימוש נקי ולאלה ולאלה יש שתי אוזניים ואף באמצע הפנים וכולם בני־אדם, שחושבים ומרגישים וכואבים וגם יודעים לצעוק [illegible]

ולהתרגז. אז בוא ותשמע סיפור על סטראוטיפים: הוצאתי לטייבה את מגמת הסיעוד שלי לפגישה עם הסיעוד של טייבה. מגמת הסיעוד היא על טהרת הבנות ויש לפגישה כזו אופי ומסר מאוד מאוד מיוחדים. לאחר סדרה של פגישות הם יצאו לסמינר משותף ב"נוה שלום" והיתה שם שיחה מאוד מעניינת שהתפתחה והבנות שלי גילו, לתדהמתן, שבין הערביות יש מספר בנות שאינן מכפר טייבה עצמו אלא מכפרים אחרים במשולש. הבנות הללו סיפרו שהן שכרו חדר וגרות בו לבדן ומנהלות חיים עצמאיים. והבנות שלי מאור יהודה פתחו זוג עיניים: בשבילן נערה ערבייה זו אחת שגרה בבית אבא, שסוגר אותה בערב עם העזים על מנעול והיא לא יוצאת החוצה לאחר השקיעה. ופתאום בנות מכפר ערבי גרות לבד. אבל גם הנערות מטייבה פתחו זוג עיניים: בשבילן נערות יהודיות הגרות במרכז הארץ אלו בנות שמסתובבות בג'ינס עד חצות ומתגוללות עם גברים במועדוני דיסקו וכו' וכו'. והנה סטראוטיפים! אגב, תופעה מאוד מעניינת שכדאי לחקור אותה: דווקא אצל אוכלוסיית התלמידים החלשה בבית־הספר מה שאצלנו מכונה הרבעון התחתון, דווקא אצל אלה מצאנו הרבה יותר פתיחות, הרבה יותר נכונות לקבל את הצד השני, הרבה פחות ציניות לגבי המפגשים הללו. בעוד שאצל הרבעון העליון גילינו יותר סקפטיות, יותר ציניות, התבצרות בעמדות והתחפרות בסטראוטיפים."

תחושות הבטן של ציון בן־כנען

בנושא של עניין, אחרי כל הדינמיקות והמשחקים מגיעים לפוליטיקה. איך אתה מתמודד עם המוקש הזה?

"נכון, המחקרים, אני מודה, מראים שאתה במפגשים כאלה כמעט אינך יכול לשנות עמדות פוליטיות. וזה כולל את שני הצדדים. אבל אני טוען, שאם תלך רק על פי המחקרים אין לך מה לעשות בחינוך. כי חינוך זה גם ניסיון לשינוי עמדות. אז תלמד 2x2 ושב בבית. אומר לך יותר מזה, אם יש שינוי עמדות או אין — לי זה לא כל כך חשוב. חשוב לי שהסיפור הזה של המפגשים עלה לסדר היום הציבורי של התלמידים באור יהודה. נשאלות שאלות ומנסים לתת להן תשובות וזו התמודדות של שלוש שנים, שמנסה להיות גם מעמיקה וגם רצינית.

"אז תחושות הבטן שלי, שהיום, יותר מבעבר, האווירה בבית הספר רוויה בסימני שאלה. האם הם בכיוון הנכון או הלא־נכון — זה לא ענייני. העניין שלי כמחנך — שהם יתעוררו."

הוועדה תבדוק ותתחמק

"אנחנו, תושבי אור יהודה, מתנגדים בחריפות רבה שלא יהיה לנו ערבוב עם ערבים. אנחנו לא מוכנים להתערבב, כדי להיות עם טהור עד שיבוא המשיח... אני מתנגד למפגשים בין תלמידים ערבים ויהודים — כי הערבים לא מוכנים להביא את הבנות שלהם לאור־יהודה שיתחברו עם הבנים שלנו" – נאום אליהו יוסף, בעל חנות ירקות באור יהודה.

למרכז המסחרי של אור יהודה, הנמצא ליד בנייני המועצה, קוראים התושבים "שוק". ביציאה מהסופרמרקט החדיש פורסים רוכלים את מרכולתם. בזארים, ירקות ופירות. "הכל באולי" קורא מישהו. נשים שפופות, עמוסות סלים כבדים. חבורות גברים מתגודדות בבתי קפה. רשרוש של קוביות שש־בש. אמצע היום.

שושנה אם לארבעה: "... זה לא התפקיד שלי לחשוב מה צריך לעשות. אני יודעת דבר אחד, שערבי זה דבר שאם את מסובבת לו הגב את בסכנת מוות... צריך לגמור את הנגע, לסלק את כולם."

אך יש גם דעות אחרות. משה אברהם, בן 32, נהג מונית: "אני חושב שאין לנו ברירה, אם הם חיים פה אנחנו חייבים לחיות אתם."

שושנה מריא עוזנית בביה"ס "פריקאוף" היא חברה בנוער ר"צ: "ראש המועצה חשב שהמפגשים הם מעמסה גדולה מדי לכתפיים צעירות. הטעות הראשונה שלו שהכתפיים הצעירות האלה עוד חצי שנה הולכות לצה"ל. אם אנחנו די מבוגרים להתגייס, אז אנחנו די מבוגרים להיפגש עם ערבים".

אור יהודה של 87 היא עיירה קטנה בצד הדרך. שעלתה לפתע לסדר היום הציבורי.

ב־49 הקימו שם מעברה. בעיקר עולים מעיראק, קצת מרוקנים, טריפוליטנים. יותר מאוחר באו בוכארים, גרוזינים — אוכלוסיה מסורתית־דתית. תנועת החוזרים בתשובה עושה בעיירה חיל, שיעור ההצבעה לימין, מליכוד ועד כהנא, מן הגבוהים במדינה; [illegible] בקונטאציה של פשע וסמים.

בשנים האחרונות חל מפנה. ולפני כשנה זכתה העיירה בפרס "קפלן" לשיקום שכונות. היום אפשר למצוא בה וילות לצד בתים רעועים, בניינים חדשים [illegible]

[illegible]

מקרוב. דיברנו על חתונה. על מסיבות. היו גם הרבה חיכוכים בינינו לבניהם. ריבים חברתיים. הם היו ממש סגורים. אנחנו היינו צריכים לעשות את הצעדים הראשונים: להגיד שלום, להכיר אותם, להגיד איך קוראים לנו, מה אנחנו אוהבים. גם בפגישה השנייה היינו צריכים להכיר להם את המאכלים שלנו מקרוב. הכנו ציפס, פלאפל, אורז, מרק. בדיוק מה שהם נתנו לנו. לא דיברנו על פוליטיקה. אני חושבת שהיינו צריכים כן לדבר".

מה הפתיע אותך אצל הערבים?

אילנית: "לפני זה בכלל חשבנו שהם ישנים על הרצפה. ובכלל ראינו שזה לא נכון. ראינו שיש להם בדיוק אותם פוסטרים שיש לנו. אותם שירים. אותן קסטות".

סימה: "ראיתי שהלימודים אצלם זה ממש ערך עליון. המוטיבציה שלהם להשקעה בלימודים גדולה בהרבה משלנו".

לאילנית יש דעה ברורה על המועצה של אור יהודה: "המועצה שלנו היא רובה דתיים. החוזרים בתשובה שולטים באור יהודה. אז ראש המועצה כנראה הושפע מאוד והיה הרבה לחץ של התושבים שהתנגדו להחלטה".

החלטת המועצה, אם כי אין לה תוקף מחייב, עוררה סערה ציבורית. אמצעי התקשורת שימשו שופר למחאות ולביקורת נוקבת. ועד ההורים של ביה"ס, שבראשו סבה יוסף (מפ"ם), שלח מכתב מחאה חריף למנכ"ל משרד החינוך בו הוא מביע את הזדעזעותו מן ההחלטה. ראש מועצת טייבה ומנהלי בתי הספר הערביים שלחו גם הם מכתבי מחאה לכל הנוגעים בדבר, ומכתבי עידוד לביה"ס ולמשרד החינוך. שר החינוך התקשר טלפונית עם מנהל ביה"ס, ציון בן־כנען, כדי לחזק את ידיו.

ראש המועצה, עו"ד יצחק בוטובזה (35), עומד בראש רשימה עצמאית המקורבת לש"ס. הסביר: "ביסוד ההחלטה מונחת השקפה מעשית, לא גזענית. המפגשים מתקיימים על קרקע לא מוכנה. לנוער נגרם נזק, שכן הוא אינו מסוגל לעכל את הפערים: זעמו של הנוער הערבי מוכפל לנוכח התגאים של הנוער היהודי. והאחרון נותר נבוך. אם הנוער מצביע על מציאות, אזי זו המציאות. אם הוא מצביע על גזענות, אזי שלנו גזענים".

[illegible]

עד העצם

אזמלים לכריתת אברים, אמצעי מניעה עתיקים, כוסות רוח, קערות פחד — כל אלה תוכלו לראות באוניברסיטת בן־גוריון, באוסף הפרטי של הרופא הכירורג ד"ר ליאור רוזנברג. הצצה מרתקת אל המכשור ואל הפילוסופיה של מדע הרפואה בחיתוליו

מאת שלי יחימוביץ'
רפרודוקציה: בועז לניר

על סיר ג'יימס סיים, רופא מנתח בראשית המאה ה־18, אמרו ש"מעולם לא השחית לריק מלה, טיפת דיו, או טיפת דם." סיים שכלל טכניקות כריתת גפיים שהיו נהוגות בתקופתו.

כירורג אנגלי אחר בן אותה תקופה, רוברט ליסטון נודע בזריזותו המופלגת. פעם הצליח ליסטון לכרות ירך ב־34 שניות. תוך כדי קביעת השיא הזה, קטע, דרך אגב, גם שתי אצבעות מיד עוזרו, וגם את אחד... מאשכי החולה. המהירות הזו לא היתה בגדר ספורט, אלא בגדר כורח שנבע מהעדר הרדמה. ליסטון גם היה הכירורג הראשון שהשתמש בהרדמה לצורך ניתוח, ובכך פתח את עידן הכירורגיה המודרנית, שהוא נחשב לאחד מאבותיה.

"הכירורגים הוותיקים היו אמנים במלוא מובן המלה. זו סקלה אחרת, לא מוכרת לנו, של התמחות. העובדה שאנשים הפקידו את גופיהם לניתוח כזה — מצביעה על כך שלמנתחים הללו היו סגולות מיוחדות. הר פרופסור היה הר פרופסור," דברי ד"ר ליאור רוזנברג, רופא כירורג במחלקה הכירורגית הפלסטית של בית חולים סורוקה בבאר שבע, וראש המרכז למחקר ופיתוח שירותים מתקדמים בכירורגיה פלסטית. על שמו של ד"ר רוזנברג (בן 41, אב לשלושה, תל־אביבי במקור ותשע שנים בבאר שבע) — נרשמו כמה פטנטים בתחום המכשור הרפואי. כעת הוא מציג, באולם הספרייה של אוניברסיטת בן־גוריון — אוסף פרטי. זהו אוסף של פריטי רפואה עתיקים, שנאספו על ידו בשקדנות בשוקיהן של ערים רבות בעולם, במחסנים שבוויי־אל ובמקומות מפתיעים אחרים. האוסף הזה מאפשר הצצה מרתקת אל רזי מדע הרפואה כשהיה

מכשיר לסינון אוויר בתקופת המהפכה התעשייתית במאה ה־18

בחיתוליו. גם אל הטכניקה, גם אל הפילוסופיה והפסיכולוגיה שעמדו מאחורי שורות המוצגים המוזרים.

אינטרפרטציות לא נכונות

סימוריהם של שני הכירורגים הנ"ל, למשל, מובאים בתערוכה בצמוד לכמה מוצגים. כך אפשר לבחון בכעתה משור־עצם משנת 1750. משורי העצם לכריתת איברים, בעיקר ידיים ורגליים, היו כלי שימושי מאוד באותה תקופה. כריתת הגפה היתה טיפול מקובל ביותר, ולעתים היחיד, לבעיות שונות בגפיים, בעיקר לזיהומים, ששכיחותם היתה גבוהה. טיפולים אחרים, פחות קיצוניים, באנטיביוטיקה — לא היו קיימים. באירופה ובמזרח הרחוק היה הלהב עשוי מתכת או עצם בדרום אמריקה — צדף או אבן. הלהב היה משונן בשיניים זעירות ועדינות, על מנת למנוע שבירת העצם. ידיות המשורים היו עשויות עץ הבנה, שנהב או מתכת. מיותר לציין שהחומרים הללו לא היו מוערים לסטריליזציה, שלא היתה קיימת כלל.

באותו אגף אפשר למצוא סכיני קטיעה עדינים, מראשית המאה ה־18, עשויים פלדה ומשק ומעוטרים בקישוטי כסף על ידיות העץ שלהם. הסכינים הללו שימשו לחיתוך הרקמות הרכות. יש גם סכין קטיעה על־שם ליסטון (כן, אותו ליסטון זריז), שבסיועה נהג המנתח להפריד את כל הרקמות בחיתוך סיבובי אחד. וגם חוטי משי לתפירה ולקשירת כלי דם, מראשית המאה. חוטי משי, כותנה ופשתן היו פופולריים מאוד, כמו גם חוטים מחומרים אורגניים, כמו גידים או מעי חתול, ששומרו בתוך נוזל מיוחד. ד"ר רוזנברג אומר, שלאור הקיצוצים במערכת הבריאות, אולי תשקול הכירורגיה המודרנית חזרה לשיטות הנ"ל. ועוד הוא מציין, בעניין הכירורגיה, שאותם כירורגים אמנים ירדו מגדולתם כאשר הומצאה האנטיביוטיקה, שחיפתה, יחד עם ההרדמה — על טכניקה כירורגית בינונית. ההרדמה והאנטיביוטיקה אפשרו גם לכירורגים פחות מחוננים — לעסוק במקצוע.

מי שהו שמע על הפרנולוגיה? פעם היה זה מדע מכובד מאוד, שתמציתו — מיפוי של הגולגולת, וקביעת כל אזור בגולגולת כאחראי ישירות לתכונות אופי אנושיות. בתערוכה תוכלו לראות ראש חרסינה ממוספר בקפדנות. עד ראשית המאה הנוכחית היתה הפרנולוגיה בחזקת תיאוריה הנשענת על ממצאים אמפיריים מוצקים, עד שהתגלה חוסר השחר שלה. ד"ר רוזנברג אומר שגאל, ממציא הפרנולוגיה, ניסה למצוא סדר ושיטה במדעי ההתנהגות. עד אז נחשב הלב כמקור ה"נשמה" וה"רגש". גאל, למרות שתורתו הוכחה בדיעבד כבלתי נכונה לחלוטין — עשה צעד חשוב בכך שנטש את הלב כמקור ה"נשמה" ועבר לראש. גישה מאוד אופיינית לתקופת הרנסנס. גאל ניסה להפריד סוגי רגשות, ולנסות לסווגם על־פי צירופים שונים. הוא נאחז במה שהיה לו, ומה שהיה לו — היה ראש של אדם. ד"ר רוזנברג מסרב להגדיר את הפרנולוגיה כשטות: "כל דבר המתבסס על תצפיות ועל נתוני שטח, אינו יכול להיות שטות מוחלטת. במקרה הגרוע יתגלה שאינטרפרטציות מסוימות — היו בלתי נכונות." הפרנולוגיה, אגב, היוותה אחת ההוכחות ה"מדעיות" לתורת הגזע הארית.

ניתוח כריתת יד. הכירורגים של אז היו אמנים מחוננים. כיום מחפה האנטיביוטיקה על הרמה המקצועית

אפשר גם עם קוקה קולה

אמצעי מניעה, מסתבר, אינם המצאה מודרנית. בתערוכה אפשר לראות מקרוב את מה שבמאות הקודמות היווה תחליף עממי לגלולה: מזרק לשטיפה וגינלית. המזרק הוחזק בתיבת עץ קטנה, דיסקרטית וניידת, הניתנת לנשיאה בכל ארנק. מילאו אותו בתמיסות חומציות כמו חומץ, יין ומיצי פירות. השימוש: לפני ואחרי. ד"ר רוזנברג אומר שהשיטה הוכחה כיעילה מאוד, ומוכן למסור מידע "כתרומת חינם של המחלקה לכירורגיה פלאסטית": אפשר גם עם קוקה קולה.

יש גם דגמים שונים של "ספקולום (מפשק) וגינלי". מכשירים מסוג זה נמצאו בחורבות פומפי הרומית, ושימשו להחזרת צניחת רחם ולטיפול בנגעים מדממים שטופלו בצריבה. בתקופות מאוחרות יותר, תקופת ימי הביניים והתקופה הוויקטוריאנית, נחשבה ההסתכלות לתוך נרתיק האשה, גם כשנעשתה על־ידי רופא — לבלתי מוסרית, וכתוצאה מכך נעלם השימוש במפשקים כמעט לחלוטין. בעת החדשה, היה הרופא ג'יימס מריון סימס, בראשית המאה ה־18, הראשון שהסתכל לתוך נרתיק אשה לשם קביעת אבחנה. סימס החזיר למדע הרפואה את בדיקת הנרתיק כאמצעי הבחנתי וטיפולי, תוך הכנסה לשימוש של מפשק שנקרא על שמו. החזרת המפשק לשימוש שוטף, לוותה בהתנגדות ציבורית עזה, אפיינית מאוד לתקופה הוויקטוריאנית.

למרות אמצעי המניעה היעילים, תינוקות, מסתבר, נולדו תמיד. תעשייה רפואית ענפה התפתחה סביב התינוקות, בעיקר סביב האכלתם. כך, למשל, תוכלו לראות בתערוכה "מגן פטמה", אביזר שהיה נפוץ כבר בתקופות קדומות, בעיקר מפני שתקופות ההנקה היו ממושכות מאוד. למיניקות נגרמו דלקות וכאבים בפטמות, במיוחד לאחר צמיחת שיני הילדים. מגיני הפטמה היו עשויים כסף, זהב, חרסינה, שנהב, בדיל, עופרת, חרסינה וזכוכית. בפתחי המגנים נקבע חור קטן שאפשר יניקה. מגיני פטמה מעופרת, גרמו תכופות להרעלות עופרת קטלניות לתינוקות. אחר־כך גם הומצאה "משאבת חלב" שאפשרה הנקה נטולת כאבים לחלוטין: המשאבה חוברה לצינור גמיש שהורכב על מגן הפטמה. הוואקום נוצר באמצעות יניקה מפיית הזכוכית שבקצה הצינור.

בקבוקים רוצחים

גם בקבוקי הנקה, מסתבר אינם המצאה מודרנית. אלה היו נפוצים כבר בשנת 2000 לפנה"ס. בימי הביניים היו הבקבוקים עשויים קרן פרה חלולה. החל מהמאה ה־17 השתמשו בעיקר בבקבוקי חרסינה. העשירים — בבקבוקי כסף וזהב. פטמות האכלה מגומי הופיעו במאה ה־18. באותה עת היו נפוצות גם פטמות פרה אמיתיות, משומרות באלכוהול, שהושלכו לאחר מספר יניקות. לבקבוקי ההאכלה היתה, לרוב, צורת סירה מאורכת. באחד הקצוות היה פתח האכלה, ובגג ה"סירה" — פתח להכנסת המזון ולשטיפת הבקבוק. באמצע המאה ה־18 הופיע "שכלול" בדמות צינורית וכן שינוי הצורה של הבקבוק — שאפשר לוותר על חור השטיפה. התוצאה: שיירי המזון שלא נשטפו היוו קרקע תרבית אידיאלית לחיידקים. מספריו של דיקנס אפשר ללמוד שבעקבות השכלול הזה, היה זה נס אם ילד אחד מתוך שמונה שהואכלו בשיטה כזו — היה נותר בחיים. השם העממי שניתן אז לבקבוקים הללו, היה "הבקבוקים הרוצחים".

ועוד אפשר לראות בתערוכה: סירי לילה עתיקים לחולים; לוחצי לשון לבדיקת הגרון; משאפי זכוכית ומסכות שאיפה למטרות מגוונות (בעיקר להגנה מפני האוויר המזוהם שאפיין את הערים במהלך המהפכה התעשייתית); מכשיר לעיסוי גלגל העין; מזרקים לשטיפת האף; מערכות עירוי מראשית המאה; קטטרים; מסכות אתר; גנרטור לטיפול בחשמל מהמאה ה־18; שפע של דגמי "לנצט" מהמאות הקודמות ששימשו להקזת דם; כוסות רוח; מלקחיים; פינצטות; אזמל לפתיחת הגולגולת; מכשיר לנעיצת פינים בעצם; גיליוטינה לכריתת שקדים; ועוד ועוד.

עשר שנים אוסף ד"ר ליאור רוזנברג את הפריטים הללו. מנסה לתעד, עבור הדורות הבאים, את מדע הרפואה בראשיתו. כמה סיבות חברו ליצור את הדיבוק הזה: סקרנות עזה. רצון ללמוד את הנושא באופן פרטי, וגם רצון אמיתי ליצור מסגרת מתעדת עבור הקולגות, ועבור דורות של סטודנטים לרפואה שעוד יקומו בעתיד. הוא רוצה, שבסופו של דבר, יהיה זה אוסף שימשוך אליו זוגות בדרך לקולנוע. שיהיה אטרקטיבי עד כדי כך שיהפוך לבילוי המוני. שאנשים יגיעו ויראו את שלבי התפתחות המזרק, אמצעי המניעה, הקטטר. "שיראו שכירורגיה לא החלה היום, ושההתערבות האלימה בגופו של האדם, היתה מכשיר מקובל מאז ומעולם".

סליחה, איפה הג'אנק?

את האוצרות שלו הוא מוצא בחנויות לגרוטאות ובשוקי־פשפשים באנגליה, בארה"ב, בצרפת, וגם בארץ. גם בתי מרקחת ישנים עשויים להתגלות כאוצר בלום. כשמגיע ד"ר רוזנברג לבית חרושת למכשור רפואי, הוא שואל איפה מוחזק הג'אנק. במקרה אחד נתן לבית חרושת לייצור ציוד רפואי — את הזכויות על פטנט משלו (סכין ללקיחת עור לכוויות), ובתמורה ניתנה לו הזכות ליטול ממחסן הגרוטאות כל מה שחפצה נפשו. בית החרושת הוא "דאונס" בלונדון — בית חרושת הקשור קשר ישיר להתפתחות המכשור הכירורגי.

מכשירים להקזת דם

העסקה השתלמה מאוד לשני הצדדים. אף על פי שמי שאינו מכיר את להיטותו של ד"ר רוזנברג למחסנים עבשים — עשוי היה להרים גבה. את מערכות העירוי מראשית תקופת העירויים — קיבל מקיבוץ שובל. לפני שנתיים החליטו שם לעשות סדר באחד מחדרי הביטחון. רבקה, אחות הקיבוץ, ידעה על אהבותיו של ד"ר רוזנברג, וכשמצאה את האוצר — הביאה אותו מיד.

יש גם כתבים ישנים, מהם ניתן ללמוד רבות. החל ממכתבי הרמב"ם, וכלה ב"מגילת סן מיקלה" המפורסמת של אקסל מונתה. נקודת המפנה המשמעותית, אומר ד"ר רוזנברג, היתה כאשר החל מדע הרפואה "להציץ לתוך הבנאדם" — לא לאוזן, לא לווגינה — אלא לנסות ולהאזין לפעימות הלב.

"תמיד ראיתי את הרפואה — לא רק כמקצוע שבו אני מוגבל לעשות פעולות בתוך מסגרת מסוימת," הוא אומר. "הרפואה היא עיסוק, שמטרתו הסופית — לרפא אנשים. בשלב מסוים הגעתי למסקנה שבית הספר לרפואה אינו נותן כלים מספקים למטרה זו. במקרה הטוב — לימדו אותי לנתח. מסתבר, שהרפואה המערבית לא החלה כלל מרפואה אמפירית. גם כיום — 70 אחוז מאוכלוסיית העולם אינם מקבלים טיפול לפי סטנדרטים מקובלים. סין, אסיה, אפריקה. לא מדובר באי־מתן טיפול רפואי, אלא בטיפול רפואי שונה. קערת הפחד, למשל (קערה המשמשת לצרכי רפואה עממית ערבית, ומסייעת לטיפול בבעיות פסיכוסומאטיות) — היא בעיני יותר טובה ויעילה מוואליום. חבל רק שאוכלוסיית עומר, למשל, לא מוכנה להשתמש בה."

"תמיד היה קשה וגם כיום קשה — לאבחן מחלה ולטפל בה. מי שמאמין שמחלה היא גורם אחד בודד, שאם משנים אותו מתהפך הגלגל — טועה. המחלה קשורה גם במנהגי אכילה, באישיות החולה, בסביבתו. היא כרוכה בדברים שלא תמיד ניתן להגדירם במספר. אחת הבעיות הגדולות של הרופא — היא הכורח לפעול תמיד בתוך חסר מסוים, במצב של העדר בהירות ובמהירות. מאז ומעולם ניסו רופאים למצוא מספרים מכומתים על מנת להיתלות בהם."

חינוך לגישה כוללנית

כשמביטים אחורה, בתחושת עליונות מסוימת, קל למצוא דוגמות להיאחזות מופרזת ב"נתונים מדויקים" ולהתעלמות מהחולה כמכלול. כך, למשל, נטו רופאים עד המאה ה־19, לייחס חשיבות רבה מאוד להתבוננות בשתן של החולה. שפעת צלוחיות השתן השקופות המוצגות בתערוכה — מעידה על כך. רופאים הסתפקו לפעמים בהסתכלות על צבע השתן של החולה מבלי לראות כלל את החולה עצמו — על מנת לקבוע אבחנה רפואית. "בדיקות השתן כשלעצמן הן טובות," אומר ד"ר רוזנברג. "השתן הוא, אכן, במידה מסוימת, ראי הגוף. קל מאוד להיתלות בבדיקת עזר טובה ולקחתה כמייצגת את כל החולה. כמו אז, כך גם היום — מאוד פשוט להסתכל בבדיקת מעבדה ולפיה לקבוע טיפול לחולה. אך מובן שלא קיימת בדיקה, מוצלחת ככל שתהיה, העשויה להגדיר במלואה את החולה, את בעייתו, או אפילו את מחלתו הספציפית, על כל ההשלכות הנובעות ממנה."

המקבילה של היום לבדיקות השתן של אז, לפי ד"ר רוזנברג — היא צילומי הרנטגן. רופא לא יראה אותך לפני שיראה את צילום הרנטגן שלך. "הפתרון הוא חינוך לגישה כוללנית כלפי החולה. כדי לעשות זאת, עליך לפתוח עצמך כלפי החולה. אם תעשה זאת — ייכנסו הבעיות אליך. כדי להתמודד עם סיטואציה כזאת — צריך להקנות לרופא כלים מתאימים. כלים כאלה חסרים בהרבה בבתי־ספר לרפואה. בבית־הספר פה, בבאר שבע, מנסים לתת כלים."

ועוד דוגמא להיתלות המוחלטת בשיטה יחידה: "הקזת דם היתה הטיפול הנפוץ ביותר בכל התקופות, עד לימינו אנו. היא שימשה תרופה לכאב ראש, לאנמיה, לכל מה שניתן להעלות על הדעת. לעתים תכופות היתה התנגשות בין השכל הישר של הרופא לבין מצוות הרפואה הפרגמטית. ההיגיון אומר שהקזת דם כתרופה לחולשה — היא שטות מוחלטת, ובכל זאת המשיכו לעשות זאת." כשעבר עמיתו של ד"ר רוזנברג, פרופ' גליק (דיקן בית הספר לרפואה בבאר שבע) — על רשימת הכלים העתיקים של ד"ר רוזנברג, אמר — "רפואה עתיקה? אני עצמי עוד טיפלתי באשה שסבלה מטיפול־יתר בעלוקות. וזה היה לא בהודו, לא בנפאל. אלא בברוקלין."

מלאי הזפת אזל

במאות קודמות נהגו לשפוך שמן רותח או זפת רותחת לתוך פצעים שנגרמו במהלך מלחמה. ההיגיון שעמד מאחורי הטיפול הוא עצירת הדם הזורם באמצעות החומרים הנ"ל, וגם אמונה מאגית בכוחם של האש ושל החום. הטיפול, את זאת יודעים היום — היה שגוי לחלוטין. אולם הוא ניתן לפצועים משך מאות רבות, עד שהופיע רופא צרפתי פשוט בשם אמברואז פארה. פארה היה רופא צבאי בתקופת נפוליאון. במהלך המלחמה אזל מלאי הזפת הרותחת שהיה ברשותו, ומחוסר ברירה החל להשתמש במשחות קרות. כך, אגב, נהגו אז איברים ופשוטי עם, ולא "כירורגים מקצועיים". לאחר מספר ימים נוכח לדעת, כי אלה שטופלו בזפת רותחת — מצבם החמיר, מי שטופלו במשחות — התאוששו. גם רופאים אחרים, לפני פארה, ראו את מה שראה פארה, אולם חששו לצאת נגד הממסד הרפואי. לפארה היו שני יתרונות: הוא לא מחר, והוא כתב צרפתית — שפה עממית ומובנת, ולא לטינית. עד היום נחשב פארה לאחת מדמויות המפתח בתורת הטיפול הלא־פולשני בפצעים ובתורת התצפיות ההגיוניות. פארה הוא אחד מאבות הרפואה המודרנית.

מדע הרפואה הוליד גיבורים מיתולוגיים נוספים; אלה ממשיכים להתהוות גם כיום. מי שרוצה להכיר את הגיבורים הללו, את מכשיריהם, את המצאותיהם, את אופן עבודתם ואת האידיאולוגיה שעמדה מאחורי השיטות שבחרו בהן — מוזמן להגיע לספרייה של אוניברסיטת בן־גוריון. אגב, ימיה של התערוכה המרתקת הזו ספורים, וד"ר רוזנברג מקווה להעבירה לבית־החולים סורוקה. יש רק בעיה אחת: אין ארונות תצוגה. הכתבה הזו, למיטב, היא גם קריאה לכל מי שמסוגלים לסייע — בכסף או בספרים.

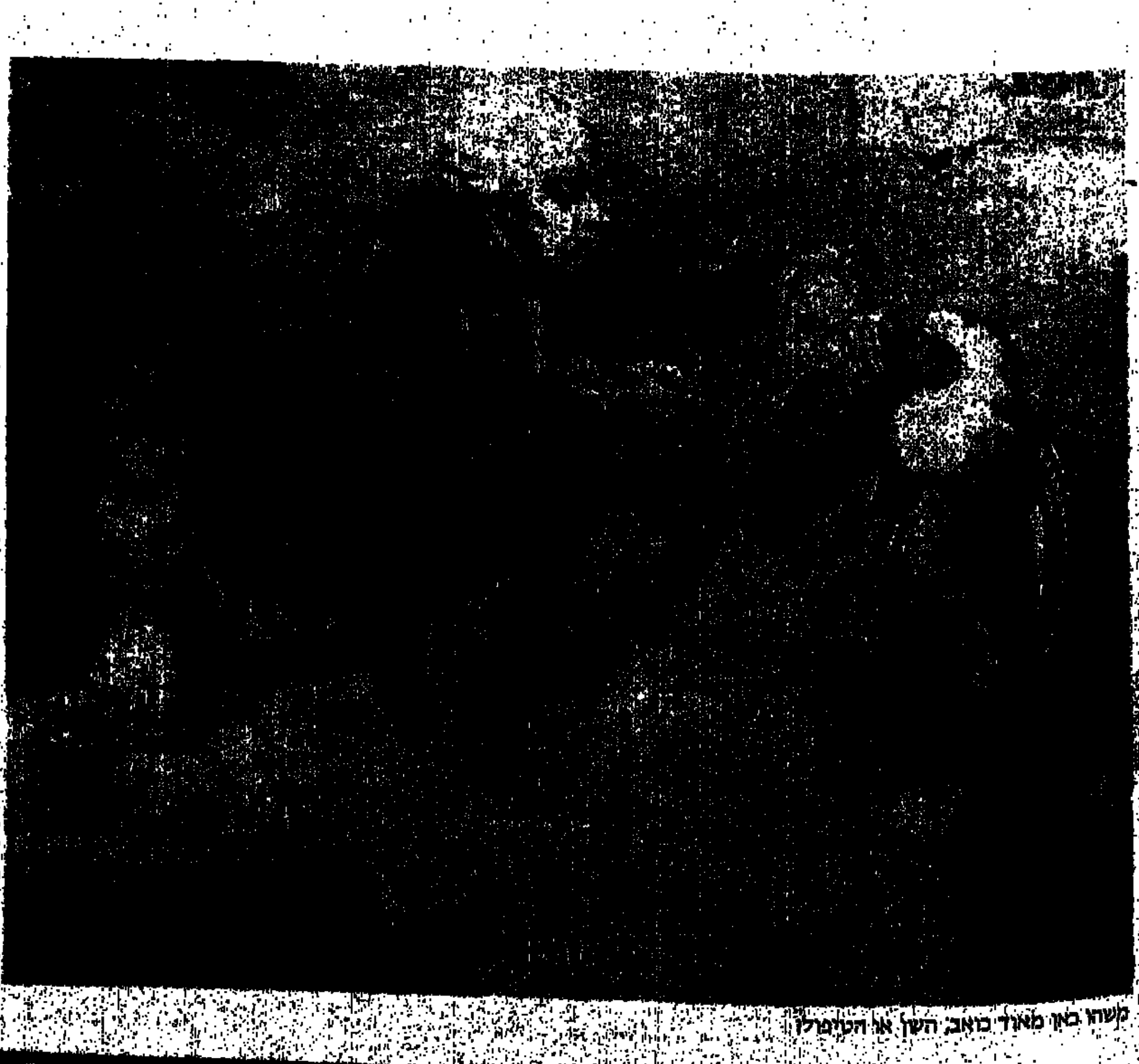

קשה כאן מאוד כואב: השן או הטיפול?

ל הסתובב בעולם ולחיות תחת השם רוברט־פריפ זה דבר מח־ייב מאוד. ופריפ שיגיע השבוע לארץ עם 14 נגני גיטרה ינסה לענות על הציפיות. מצפים ממנו שיהיה מבריק תמיד, שימשיך לחדש ולהיות גאון של הרוק המתקדם־השאפתני, שבולע צלילים ומקצבים מאפריקה ולבנון, ניו־יורק ומוסיקה קלסית חדשה.

כמעט 20 שנה שהוא בחזית הקדמית של הרוק השאפתני והוא עדיין הרבה פחות מוכר מאשר משפיע.

מי זה רוברט פריפ?

זה ההוא שעומד מאחורי כל התקליטים של "קינג קרימזון" — להקת "מלך ארגמן" הגדולה, על כל הרכביה. ההוא שעזר לפיטר גבריאל בתקליטי הסולו הראשונים שלו. זה ההוא שחרש את מגבלות הגיטרה ביחד עם אנדי סאמרס — הגיטריסט של להקת "פוליס". ההוא שעבד עם בריאן אינו הלבנבן ויוצא הדופן ועם דייויד בירן ו"ראשים מדברים", ועלה לבמה בסיום הופעה של "בלונדי" כדי לבצע ביחד עם דבי הרי שיר של מלכת הדיסקו של אותם ימים — דונה סאמר.

כן, גם זה הוא רוברט פריפ.

כמו תמיד הוא עובד עם הגדולים ביותר והטובים ביותר. אינטלקטואל בריטי שמיטיב להתלבש ולהתנסח בשפה מדויקת וטכנית מאוד, חובב סטרווינסקי לא פחות מגיטריסט הג'אז־צ'רלי כריסטיין. ואם נזכרתם מי זה פריפ או שאתם מכירים אותו לא רע, ואתם כבר מכינים את הכסף לכרטיסים למופת תמתינו עוד רגע, מאחר שמדובר בפריפ — שום דבר מהאמור לעיל לא יבוצע בקונצרטים שלו בישראל. מה שכן יבוצע הוא פרי הפרויקט האחרון של האיש, פרויקט שצמח מכיוון חינוכי לגמרי אבל הניב כבר שני תקליטים, והופעות בעלות ערך אמנותי לא מבוטל.

זה התחיל כאשר פריפ פרש מעסקי המוסיקה באמצע שנות ה־70 לאחר אלבומים מוצלחים של "קרימזון" והתחיל לערוך הרצאות של אחד ג'יי. סי בנט שמת בשנת 1974 וייסד את "האגודה האמריקנית לחינוך מתמשך" שפריפ הוא כיום סגן הנשיא שלה ובעבר נשיאה. פריפ מלמד שם, במערב וירג'יניה, את מלאכת הגיטרה. אחת מטכניקות הלימוד בהן הוא משתמש בקורסי הלימוד היא להציג בפני תלמידי הגיטרה אתגר הולם אליו ישאפו. מאחר שלדעתו אם אין אתגר — אין תגובה מהתלמידים. הוא נתן לתלמידיו בקורס הרביעי אתגר גדול — להכין מופע רדיו חי שילווה בתקליט ומופע בפני קהל "מתוחכם" יותר בעיר הבירה וושינגטון.

רק חשב על זה וכבר יצא בתקליט תחת השם: "רוברט פריפ וליגת הגיטריסטים המיומנים". כל תלמידי הגיטרה שלו, כ־30 איש, מנגנים יחד וכאחידות. "אלבום שהיה קשה מאוד לתקליט" הוא אומר. ניסיון הנגינה של התלמידים שלו נע בין יום אחד ל־20 שנות נגינה של מורי ונגני גיטרה מקצועיים.

התנאי היחיד שנדרש מהמתקבלים לכל קורס הוא התחייבות. הם חיים, עובדים ואוכלים יחד בסופי שבוע, ומחיר ההרשמה אינדיבידואלי. הקורסים מתרכזים בגיטרה אקוסטית המכוונת בכיוון מיוחד שגורם לגיטרות בתקליט להישמע לעתים כמו משהו שונה לגמרי. אם אתם עדיין מצפים למשהו פחות דידקטי.

פריפ טורח להסביר על עטיפת התקליט שמטרתו ברמה אחת של הקורסים היא להציג את המכניקה של נגינה בגיטרה עם מפרט, ולא כל כך להתרכז במוסיקה או בתיאוריה של המוסיקה או להראות סגנון מיוחד של נגינה.

כמה רגעים יפים מאוד צצים בקונצרטים הללו בינות לתפקידי הנגינה המכניים והקבועים של התלמידים מפני שגם כמורה, קשה לפריפ להתחמק יותר מדי מהאמנות, והוא אפילו לא עומד בפיתוי ומגיש, לקראת סוף האלבום, יצירה ארוכה מלאה ב"פריפרטרוניקס" שיטת הנגינה המיוחדת שלו.

בראיון למגזין "זיג זאג" מסביר פריפ חלק מהתפתחותו כגיטריסט: "ב־24 בדצמבר 1957 התחלתי באופן מודע לעבוד על הגישה הפרטית שלי לגיטרה, או שיטת הנגינה שלי. הייתי בן 13. היה די ברור שאין בנמצא שיטה לנגינה בגיטרה עם מפרט. זה מעולם לא עבר רציונליזציה כמו שלמשל עברה הנגינה בפסנתר והתרגילים שאני עובר עליהם עתה עם הסטודנטים שלי במערב וירג'יניה הם בעיקר תוצאת הזיקוק שעברו אותם תרגילים."

פריפרטרוניקס

שיטת הנגינה הזאת של פריפ היתה לאחד מסימני ההיכר שלו כגיטריסט. באופן בסיסי זו מערכת של שני טייפים — סלילים שמחוברים יחדיו בצורה מסוימת המאפשרת לנגן לאלתר, תוך כדי נגינה, נגד הצלילים שיצר בעצמו קודם לכן.

ה"פריפרטרוניקס" יוצרים לגיטרה אספקט של שירה המלווה בצלילים שמושמעים אחורה. עם פיתוח הגיטרה־סינטיסייזר התרחב עוד יותר מרחב הצלילים של פריפ, הידוע כמשתמש נאמן כמעט בכל חידוש טכנולוגי של הגיטרה.

הסכיזופרניה של נגן גיטרה חשמלית

פריפ היה ידוע כל השנים כגיטריסט חשמלי שהשתמש שימוש נרחב באפקטים. הפעם הוא מתרכז בגיטרה אקוסטית: "התחלתי לנגן בגיטרה אקוסטית, אבל הגיטרה האקוסטית היא כלי שונה לחלוטין מהחשמלית. הגיטרה החשמלית קרובה לסינטיסייזר למרות שגם ביניהם יש הבדל רב. לגיטרה האקוסטית ישנו אוצר המלים, הטכניקה וסגנון החיים שלה. לנגן חשמלי יש אוצר מלים שונה, טכניקה שונה למרי, והמוסיקה שהוא מנגן שונה באופן משמעותי. ולכן שונים הסגנונות של הנגנים החשמליים והאקוסטיים. הדבר הנוסף הוא שהנגן החשמלי צריך להתרגל לסכיזופרניה. הנגן האקוסטי נוכח במקום שבו מקור הצליל ואילו אצל הנגן החשמלי יש פיצול אישיות, ריחוק מהצליל אותו הוא מפיק. יש לזה השלכות חשובות למרי.

התקליט השני של "ליגת הגיטריסטים המיומנים" ופריפ הפגיש אותם עם אורחת יוצאת דופן, השחקנית והזמרת האנגליה טוויה וילקוקס הידועה בצבעי וצורות השיער המשונות שלה. התקליט נועד לגייס תרומות לבית הספר לילדים באזור וטויה קוראת בו סיפור. ה־14 שיגיעו עם פריפ לארץ שייכים ליותר־מקצוענים שבתלמידיו. וינסו מן הסתם לעמוד באתגרים החדשים שפריפ מציב בפניהם באחד מקורסי הנגינה המפתיעים ביותר שנערכו אי פעם: אתה נרשם ללימודי גיטרה בעיירה קטנה במערב וירג'יניה ומסיים את הקורס בהופעה חיה בערים הראשיות של ארץ הקודש כי הרי עם רוברט פריפ, הכל יכול לקרות.

מלך הארגמן

"מלך ארגמן" הוא שם נרדף לרוברט פריפ. בכל מקום אליו הוא הולך. מאז נוסדה הלהקה בשנת 69 והוציאה את אחד האלבומים הידועים והאהובים של כל הזמנים: "בחצרו של מלך הארגמן". באותו הרכב של הלהקה היה פריפ גיטריסט וחבר שווה־כוחות בכוח יוצר שכלל את הזמר בסיסט גרג לייק, לימים ב"אמרסון לייק ופלמר". המולטי־נגן איאן מקדונלד שכתב את רוב השירים והיה חבר מייסד בלהקת "נכרי". המתופף הנפלא ויוצא הדופן מיכאל גיילס ותתמליל והאחראי על המופע הבימתי — פיטר סינפילד. מאז החליפה הלהקה הרכב בכל אלבום וכללה בתקליטים כמו: "לטאות", "אדום" ו־"U.S.A.", נגנים כביל ברופורד — המתופף המצוין שפרש מ"יס", אדי ג'ובסון — נער הפלא של רוקסי מיוזיק וג'והן ווטן בסיסט והזמר של "יוריה היפ" ו"אסיה".

מספר פריפ: "ל"קרימזון" תמיד היו אתות וחיים משל עצמה, ועדיין יש. בגלל הדרך שבה עתבה. "קרימזון" היתה יותר בניסיון מוסיקלי. זה היה גם ניסיון חברתי, פוליטי וכלכלי. זו היתה תפישה אנגלית במיוחד ולא משהו שיכול לקרות באמריקה. זה נוגד לכל המוסיקאים שמתבטאים מבחינה פוליטית בדרך שקטה יותר.

היה שם מצב שלהקה היתה צורה של אנרכיזם: תנועה פוליטית שבה אין מנהיג, שלאנשים בה יש מספר תפקידים ואיש אינו אחראי על האחרים. זה דורש משמעת ברזל אישית, דבר שהוא, ככל הנראה, יותר מדי תובעני לאנשים צעירים. [illegible]

יום מסוים, או זמן מסוים ששניכם הבטתם במשהו או מה שזה יהיה. זה (התיעוד) גם לא יהיה במכתב אהבה. המכתב ישמור רישום כלשהו, אבל לא סביר שזה יהיה נות שאתה באמת זוכר. ככה זה היה גם עם 'קרימזון'. היו כמה הופעות שממש נפתחו חולתות למשהו. ב־1969 וב־1981 זו היתה להקת הרוק הטובה ביותר שהופיעה בעולם".

אחרי האלבום המצוין (74) החליט פריפ לפרק סופית את הלהקה. הוא טוען כיום שלעבודתו עם "קינג קרימזון" היה ערך כנגן גיטרה; זו היתה להקה אנרגטית שאינה ניתנת לעצירה; להקה שהיתה באופן כל כך חיובי שלילית, עד שנדמה היה ששום דבר לא יכול לעצור עצמה כל־כך גדולה. אבל למעשה אפשר לומר שהלהקה התקיימה ממש רק שישה חודשים בשנת 69 ואז התפוררה.

מכל אלבומיה הוא היה מחזיק רק בשלושה: "בחצרו של מלך ארגמן", "Red" ו"משמעת". "משמעת" הוא הראשון באלבומי "קינג קרימזון" שקמה לתחייה לאחר [illegible]

[illegible]

למעלה: עטיפת התקליט "קינג קרימזון"

מימין: רוברט פריפ, שיטה לנגינה בגיטרה, ושם מיוחד של נגינה.

למטה: "קינג קרימזון" – מלך ארגמן, בהרכב האחרון לפני הפירוק ב־74. מימין: ג'והן ווטן, ביל ברופורד, דייויד קרוס, רוברט פריפ

חיה יוסף

רעש הרסני

גם זאת ישראל

זאת לא מוסיקה. זאת שהות של כמה שעות בגיהינום בו מופעלים כל האמצעים כדי לפגוע בשמיעה בריאה בכל מערכת העצבים. עד עכשיו זכיתי בחוויה הנוראה הזאת רק בחגיגות חתונה באולמות מפוארים בהם מנגנים מוסיקת רקע בווליום של הלמות פטישים ומקדחות. בקיצור, רעש בלתי נסבל. אך עד שלא הגעתי לדיסקוטק, לא ידעתי כמה נורא יכול להיות הרעש, וכמה קשה לסבול אותו. ה"מוסיקה" כאילו חודרת לתוך הגוף, הצלילים מקפיצים כל עצב, ופעימות הלב מכות כמו הלמות פטישים. מאות צעירים מתנועעים על משטח רחב ידיים, כל אחד לחוד, ורק לפעמים פונים זה אל זה כאילו הם רוצים לנוח מעט. אי אפשר לשמוע מלה, אי אפשר לראות דבר, כי משחק הפרוז'קטורים הצבעוניים מטשטש הכל. הצעירים מכורים לרעש, לאורות, לאבק, אוויר דחוס, ריחות זיעה, אלכוהול וטבק.

על ההשפעה של כל זה על מערכת העצבים של מבקרי הדיסקוטקים אמר לי פרופסור נתן גדות, סגן מנהל מחלקת הנוירולוגית בבית החולים בילינסון.

"אין לנו עוד מידע מרויק איך הרעש והאורות הצבעוניים המתחלפים ללא הרף משפיעים על מערכת העצבים. הידע היחיד שיש בידינו הוא שיש השפעה שלילית מאוד על השמיעה והתוצאות הן מחלת: פונאל טראומה. הדיסקוטק הוא תופעה חדשה יחסית, וכמו כל מחקר גם כאן עלינו לעקוב אחרי השינויים במערכת התפקוד הגופני והנפשי."

במכון פסיכולוגי שליד בית חולים גדול סבורים שהנוער אוהב את הקיצוניות של הצירוף המשולש: רעש, צפיפות ומשחקי אורות חשוכים. זאת בריחה מן המציאות, שם אין צורך להיראות, לראות ולהתנהג לפי מוסכמות מיוחדות. כל אחד לחוד, לבד, אין אפשרות לשוחח או לשמוע, סימן רע לנוער של שנות ה־80, אשר שוכח שיש גם יופי בנוף שקט, כי אפילו כשהם יוצאים ל"פיקניק" — משמיעים טרנזיסטורים במלוא עצמתם.

ניכור בציבור

פעם, במוסיקנה העיר.
חי קיסר רוסי אדיר.
איש מורם מכל העם
ובעקר – קיסר חכם:

כל רוסי היה רואה.
הקיסר – אינו טועה!
לא טועה ולא שוכח.
אל תעז להתוכח!!!

יום אחד קבל הקיסר
מחוה צבאי קצר
לבקור הזה חכו שם
חדש לפני כן נקו שם:
צחצחו את הכלים,
טאטאו את השבילים,
נבדקו התותחים
ושמנו האקדחים
וכל יום עשו תרגיל
לבקור הלא־רגיל.
הקיסר יבדק הכל,
שום חלשה הוא לא יסבל.

מוסיקה שילדים יאהבו

לא להחמיץ

מחנכים חכמים אומרים שמה שטוב לילד טוב גם למבוגר, ואכן כך הדבר. הגיעו אלי שני ספרי־קלטת חדשים: (ספר וקלטת לחוד) אינגוזה וחוזה זה, מלים מצחיקות־חכמות של אורי סלע, איורים נהדרים של גילילי אלון את הסיפור מספר יוסי ידין והמוסיקה, על פי הסוויטה הסימפונית "הקצין קיז'ה" מאת סרגי פרוקופייב בביצוע מלא של תזמורת סימפונית. מה יכול להיות רע? אבל זה אפילו יותר טוב מטוב. זה משעשע ויפה, שמענו אותם כולנו ביחד וכל אחד לחוד, ילדים ומבוגרים. את המוסיקה ילמדו הילדים לאהוב. היא מלווה במלים יפות המשתזרות לסיפור מצחיק וחכם.

הספר־קלטת השני: "סימפוניית הצעצועים" מאת ליאופולד מוצרט. את המלים כתב אורי סלע והאיורים, שרק בגללם כבר כדאי לרכוש את הספרון, של רון יצחקי. גם כאן הביצוע של תזמורת סימפונית, וגם כאן מספר את הסיפור יוסי ידין. כל ילד שישמע את הסיפור מעל הקלטת בלוויית המוסיקה היפהפייה יאהב אותה ויבקש עוד, ולנו, למבוגרים: שעה קלה של נחת אמיתית. המחיר היום 12.50 ש"ח.

עובש על כל דבר

עצות מן השרוול

עם הגשמים הראשונים יורדת או עולה עלינו צרה שטוב שלא נדע עליה: העובש. התקשרתי לארכיטקט בניין, שמוס זמיר ותגובתו היתה דומה שלא נדע. יש בשוק חומר ריסוס המבודד קירות מחדירת לחות או מים, הנקרא סיליקון. יש כמה חברות המייצרות חומר אטימה המכיל סיליקון, ויש לבדוק אם יש אישור של מכון התקנים. את החומר מרססים על הטיח בקיר החיצוני. עובש בתוך ארון, מופיע בדרך כלל בקלארון יש קיר משותף עם חדר האמבטיה או המטבח והקיר אינו מבודד ע"י הצורך, אומר זמיר. הקירות המגיעים בדרך כלל מבודדים היטב כל זמן שאין סדקים. בעובש עצמו קשה מאוד ללחום וצריך למצוא את מקור חדירת הלחות. התרסינה במטבח ובחדרי האמבטיה מחוברת עליידי חומר בשם רובק. אם הרובק לא מרוח לפי הצורך, חודרים מים, הקיר נעשה לח ובמשך הזמן חודר גם לצד השני, ואז מופיע העובש.

עובש ממיגות או תקרה תמיד מצביע על חדירת מים ובמיוחד כשהדירה מתחת לגג צריך לדאוג לבידוד טוב. אחד האמצעים הטובים לבידוד גג הוא הזפת. צריך לשמור שהזפת תימרח היטב בפינות.

לחות גורמת גם לפטריות, במיוחד ליד הפנלים, המראה והריח מאוד לא נעימים. ואין להתגבר מזה אלא על ידי בידוד וייבוש של הקירות.

עובש על לחם אפשר למנוע על־ידי שמירת הלחם על קרש עץ הבנוי משלבים והאוורור ימנע רטיבות ועובש. מזון נגוע בעובש אינו ניתן לשימוש.

עובש על חפצים העשויים עור כגון נעליים, חגורות, תיקים או עטיפות ספרים — ניתן לנקות על־ידי ניגוב במטלית יבשה. אחר־כך משפשפים היטב בפרוסות לחם טרייה, מורחים שכבה עבה של משחת נעליים ללא צבע, ומניחים לכמה שעות במקום חם לייבוש, אך לא קרוב לתנור חם.

ארונות שנפגעו מעובש: מריקים את הארון, רוחצים בסבון, מייבשים היטב. אפשר להשתמש במייבש שיער, מורחים היטב בגליצרין ומייבשים. כמובן בדלתות פתוחות. אם לא תמצאו את מקור הרטיבות כדאי להעביר את הארון למקום אחר — אחרת העובש יחזור.

ערבי רע וצדיק טוב

למה לא

היום אנו אוכלים מה שבישלנו אתמול, שלשום, מאז קום המדינה, תמיד היינו בהרגשת עליונות כלפי הערבים והילדים שמעו את האמרה "ערבי טוב זה ערבי מת"... ילדינו למדו גם שמזוזה היא סגולה נגד עין רעה וכל הצרות שבעולם, שיהודי טוב חובש כיפה ושצדיק לובש בגדי חסידים. הילדים שלנו "יודעים" שערבי הוא אדם לא אמין, לא טוב, לכן אפשר להאשים אותו בכל דבר רע או נזק, גם אם נגרם על־ידי אחרים.

ילד בן 4 וחצי, ישב עם אחותו בת השנה וחצי לבד במכונית. היה להם משעמם, והילד חיפש ומצא גפרורים וגם נייר, והדליק לו מדורה קטנה, אשר מהר מאוד נהפכה למדורה גדולה. הילד החכם פתח את דלת המכונית, ויחד עם אחותו הקטנה ברחו מן המכונית הבוערת.

האם והאב הגיעו למכונית, זעקו והשתוללו כי היו בטוחים שילדיהם במכונית הבוערת. האב פתח את המכונית בכוח, לא מצא את ילדיו, אך הוא, המסכן, נכווה קשות, והובל לבית־חולים. לבסוף מצאו את הילדים המפוחדים. הקטן בן הארבע פחד נורא, כי ידע שעשה משהו מאוד לא טוב, והוא נזכר בכל מה שלמד על הערבים הרעים ואמר: "עבר כרגע ערבי והוא הצית את המכונית", שאלו את הילד: מי הוציא אתכם מן המכונית? והילד ענה: "עבר צדיק אחד, והוא פתח את דלת המכונית והוציא אותנו".

כמעט האמינו, אך היה שם חוקר נבון שלא נראתה לו גרסת הילד, והוא שוחח אתו ארוכות והבטיח לו ששום רע לא יקרה לו אם רק יספר את כל האמת. והילד סיפר את הסיפור האמיתי. אלמלא שהיה שם חוקר נבון, אולי היו תופסים כמה ערבים עוברי־אורח ומרביצים להם. הסיפור כולו, אמת, זה קרה לפני שבועיים בירושלים.

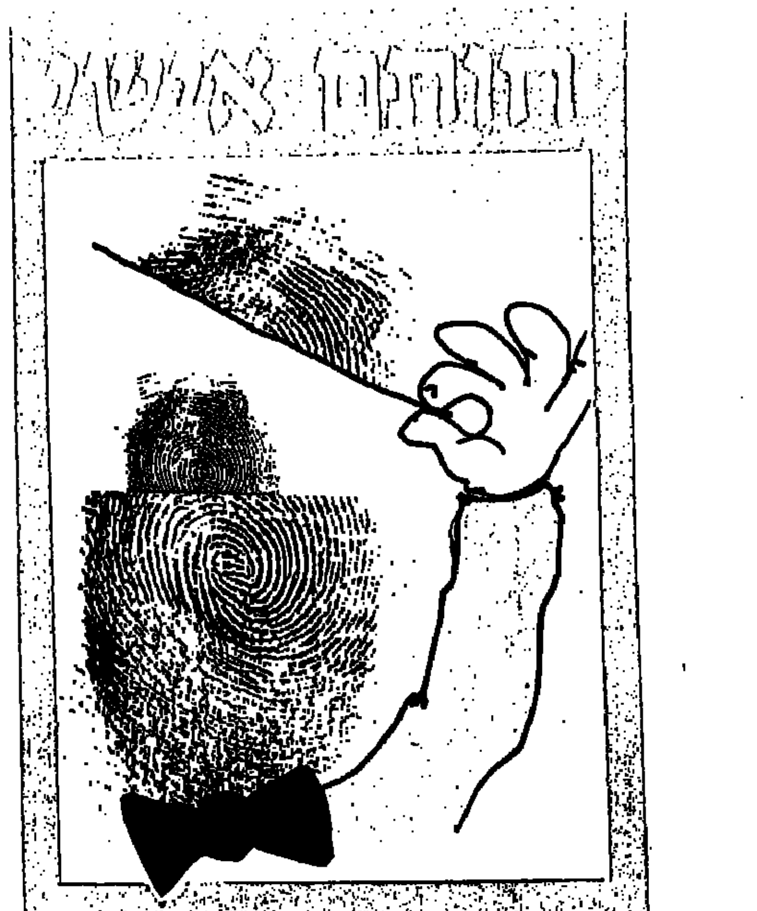

צבי נסה

שולטים ונשלטים — שוטים

כאשר הציע לי העורך חלקת דונם ב"חותם", חשבתי לכתוב על שולטים שוטים. על התופעה המיוחדת איך אנשים מוכשרים, כאשר הם מתקבצים לממשלה הם עושים כל־כך הרבה שטויות, שלו הן הופכות לאנרגיה – אנחנו מספקים מחצית צרכי עולם. אבל, כאשר התחלתי לכנס את הדברים, עולה מהם בבליטות כי הנשלטים הם שוטים לא יותר קטנים מהשולטים.

איך נותנת קהילה של 4 מיליון אנשים, אולי הכי מוכשרים בעולם, להנהגותיה להוליך אותה 13 שנה ללא צמיחה כלכלית; ללא קידום מערכת החינוך; ללא התאמה ועדכון של החינוך המקצועי. איך מניחה קהילה כזאת לדרדר את המדע, המחקר והאוניברסיטאות; את מערכת הבריאות, הפנסיות והדאגה לקשישים. איך מסכימה קהילה כזאת שענפי המשק היצרניים – שעליהם סיכויינו – יפעלו בתנאי מסוי, שערי מטבע, פיננסים, ריבית, ויותר מכל, בפערי תיווך כאלה של תשומות מיובאות, עד שאין להם שום סיכוי. איך משלימה קהילה כזאת עם ירידה נמשכת בהשקעות, כאשר כל שנה נוספים לכוח העבודה כ־50 אלף צעירים וצעירות. ובכלל, איך אנחנו מאשרים מציאות של אבדן תפוקות: 11% מכוח האדם עוסק בביטחון. וזה אולי הכרח. אבל, כ־6% מכוח העבודה עוסק בשירותי תפילה ודת וכ־15% – ערביי ישראל – מונעים מהם חינוך מקצועי ובמקום לקלוט אותם בטכנולוגיות מודרניות, הם מנקים מסעדות. ז.א. שמראש כ־30% מכוח העבודה תורם תרומה זעירה לכלכלה. ואנחנו רוצים לסווג את עצמנו כמדינה מודרנית.

ואיך משלימה החברה הישראלית עם התהליך של גידול נורא בפערים הכלכליים והחברתיים (זה למעלה מ־10 שנים ששיעור בני עדות המזרח באוניברסיטאות כמעט אינו משתנה: כ־22% לב.א.; 7% למ.א. וכ־3% לדוקטורט. ז.א. ש־60% מהנוער נותנים למדע 3%). ונוסיף לזה את ההשלמה עם שקיעתן של ערי הפיתוח. ואת ההסכמה הפנטסטית של הקהילה הישראלית להעברתם של 6 מיליארד דולר מכיסי אלה "שאין להם" לכיסי אלה "שיש להם". וזוהי המשמעות הסוציו־כלכלית של הסדר מניות הבנקים. מה הן דרישות משרד החינוך והבריאות, כדי לעמוד ברמות מינימום של שירות, לעומת נחשול אדיר כזה של 6 מיליארד דולר. והעניים האלה ימשיכו, כמובן, להצביע בעד אלה שמרוששים אותם. איך להסביר את כל הפליאות האלה, ואיך להסביר את ההתעקשות של הממשלה להמשיך בפרויקט הלביא: הרי כמעט כל בעיות התקציב היו נפתרות לו נפטרנו מהלביא! ואיך להסביר את ההשלמה של החברה הישראלית עם התופעה החברתית־כלכלית שבראש הפירמידה במשק מכבבים כ־1000 אנשים אשר ידו האחת של כל אחד מהם בכיס של חברו, והשנייה באוצר הלאומי, והם מגלגלים ומחלקים ביניהם מיליארדים מכספי העם היהודי. אירוע ארנסט יפת הוא רק נרקיס אחד בבצה, והיא מלאה נרקיסים. "כספי העם למיוחסים בע"מ". מה אנחנו מכינים לבנינו ונכדינו? – עומס חובות נורא, תעסוקות ב־300 דולר לחודש, מדינה דו־לאומית מסוכסכת בתוכה ועם סביבותיה ואח"כ עוד נטיף להם מוסר זקנים: כ"שאנחנו באנו, כשאנחנו היינו" וגו'.

בין שתי נקודות אי אפשר להעביר קו ישר

כן, קוראי! בישראל פועלת ותקפה גיאומטריה לא איאוקלידית: בין שתי נקודות אי־אפשר להעביר קו ישר.

ומכאן ההחתקות של השאלות הגדולות: ההנהנתנות, ההסכמה וההתנאות בתלות המוחלטת בארה"ב. מי מעז להניח את כל הביצים בסל אחד. הסיפור של הציונות מתחיל מ"גורלנו בידינו" והנה אחרי מאה שנה – תלות גמורה בחסדי זרים; וההדחקה של העובדות הדמוגרפיות: ומטה יש רוב פלשתיני בא"י השלמה. וההדחקה 12 מגיל של חוקי ברזל היסטוריים, היינו, המחשבה המטומטמת, שאפשר יהיה לקיים מדינה וחברה מתוקנות יחד עם שליטה בעם אחר. וההדחקה של נושא הירידה ואפס העלייה. ועוד ועוד. יהיה בסדר. "אלוהים ימצא לו השה לעולה בני".

בחברה הישראלית מאז ימים רבים נאבקות שתי ציביליזציות: ציביליזציה של יצרים וציביליזציה של יצירה. בשנות ה־50 וה־60 גברה השנייה על הראשונה. בשנות ה־70 וה־80 התהפכו היוצרות והראשונה דוחקת את השנייה. איך קרה אותנו כדבר הזה שתרבות היצירה נדחית בפני תרבות היצרים?

שלושה גורמי שורש חברו כאן לתהליך. הראשון הוא "הרדת ההישרדות", והשני – הוא מה שמפרנס את חוסר האחריות הלאומי זמה שגרם את שיתוק התפישה האסטרטגית הלאומית – והם הכספים הפוליטיים הרבים כל־כך שהצלחנו לגייס כסיוע מיום קום המדינה ועד היום. והשלישי הוא השליטה בפלשתינים. פירוש: לכל מערכת – מיחיד ומשפחה ועד מפעל, קיבוץ, עיר ומדינה – יש שתי מטרות על: **ההישרדות והייחוד**, או במלים אחרות – הקיום וטעם הקיום. בגלל התנאים הביטחוניים הקשים שהיו לישראל, הפוליטיקה הישראלית הפכה להיות חד־ממדית וצרת אופק, כי היא מאז שנות ה־50 נגזרת רק מעקרון ההישרדות. ואנו משועבדים עד היום לחד־ממדיות ולפסיכוזה הזאת של ההישרדות, גם כאשר מעמדנו האסטרטגי שקול מול כל חורשי רעתנו באזור, והזנחנו לאט, לאט את מטרת־העל השנייה – **את הייחוד**, והבניין עומד על רגל אחת. והרי הייחוד שלנו אינו אלא האיכויות החברתיות והיצירתיות שלנו.

מנהל חברה לייעוץ ניהולי, "המכון לייעוץ ולמידע בע"מ".
מנהל את ביזום למנהלים של חברת כור.
מרכז את פעילות המדרשה לציונות חברתית.
יליד 1930, נשוי + 3 ו־2 נכדים,
גר ברמת השרון.

כל כושל – מלך

מה שדוחה מאתנו מחשבה רעננה ואפשר את צמצום האופקים של הפוליטיקה הישראלית ונועל אותה בקונצפציות לא מאוזנות ובקיפאון איכויות? זה גורם השורש השני – הכספים הפוליטיים הרבים – כספי הסיוע האדירים (בערכים של היום כ־80 מיליארד דולר) שהצלחנו לגייס מקום המדינה ועד היום. הכספים האדירים הללו שימשו ומשמשים בידי הפוליטיקאים למחול ולהקהות כל כשלון וכל הרפתקה וכל שגיאה כך שלא יביאו את המצוקה, שתוליד את המחאה, שתגרום לשינוי ולברירה איכותית של מנהיגויות בתחומים השונים – הכלכלי, החברתי, החינוכי, המדיני והביטחוני. מה קרה לחבורת ארליך שהוליך עלינו אסון כלכלי? מה קרה לאלה שכשלו והכשילו אותנו בלבנון? מה קרה למי שהנהיג את תנועת המושבים להתפרקות? מה יקרה למי שסיבך אותנו בסיפור של הלביא? בבזבוז המשאבים בהתנחלויות, בישיבות, בתעלות הימים, במנועי בית שמש וכיו"ב? והאלופים כושלי מלחמת לבנון האם הם לא מנהיגי צה"ל היום? כל כושל – מלך. הכסף האמריקני הקל משחית את הקהל.

הפירוש האסטרטגי של כל הדברים האלה הוא שלמרות הסיוע האדיר, הבאנו מדינה מפעימה להתרוששות כלכלית גמורה. ואין לה היום ממקורותיה משאבים להתמודד עם בעיותיה ולהגשים את מטרותיה והיא כולה תלותית.

והגורם השלישי שלא כאן המקום לפרט בו הוא כמובן, השליטה בפלשתינים. פרופ' גרשום שלום המנוח אמר בחכמתו כי "כל הדם זורם אל הפצע". והפצע שלנו הוא הפלשתינים ואידך זיל גמור.

איך נקלעו אנשי הליכוד לתעלות האלה זה ברור, הם נולדו בתוכן. אנטי־יצירתיות, אנטי־אינטלקטואליזם וחוסר אחריות – כל אלה הם סימני ההיכר שלהם. אבל איך נקלעו פוליטיקאים ומנהיגים מתנועת העבודה לתעלות האלה? כאן חברו שני אירועים קריטיים:

המנהיגות של מפלגת העבודה אופקיה עוצבו בשנות ה־50, בתנאים אסטרטגיים שונים בתכלית: בשנות ה־50 יש לאמריקנים יתרון אסטרטגי מלא על ברית המועצות ותחת המטריה הזאת יש לישראל יתרון אסטרטגי מלא על הערבים (והראיה שהקמנו מדינה בלב האזור הערבי) ויש מצוקה יהודית קונסטרוקטיבית של אחרי השואה.

היום – אין יותר יתרון אסטרטגי אמריקני על הרוסים, אלא שוויון. ואין יותר יתרון אסטרטגי ישראלי על הערבים, אלא רק טקטי בלבד. היינו, שצה"ל יכול להגן עלינו מפני צבאותיהם. והעיקר – אין יותר מצוקה יהודית קונסטרוקטיבית, אלא אנתרופית (הותרת לפיזור והתבדלות). איך בתנאים החדשים האלה מעצבים מדיניות, הגנה, ביטחון, חברה, תרבות, ציונות, פוליטיקה יהודית? מנהיגי מפלגת העבודה תקועים בתעלות של שנות ה־50. והקירות של התעלות מצופים בצדק יחסי, והוא כל־כך גבוה עד שהוא מסתיר עלינו את העולם. ובתעלות האלה יש־רק קונצפציה אחת: ההישרדות. ובואו נבדוק היום את תרגומה. אנחנו הקמנו מערכת ביטחון והצבנו אותה, בצדק, בראש סולם העדיפויות. מה זה ביטחון? – זה צבא כתנאי הכרחי. אבל, זה גם כלכלה איתנה וטכנולוגיה ומדע וחברה מוסרית ואיכותית ומערכת משפט מתוקנת ומערכת חינוך מודרנית וקשר עם העם היהודי ועם המעצמות וכיו"ב. האם הממונים על הביטחון עוסקים בכל אלה? לא. הם עוסקים בצה"ל – ז.א. בהגנה ולא בביטחון. רק הגנה + שלום = ביטחון. באין שלום, אפילו יש לך כוח מגן עד סין – אין לך ביטחון. והבלבול הזה בין הגנה לביטחון גרם לשיבושים קשים מאוד באיזונים הנכונים בין המערכות הצבאית הממשלתית, החברתית, הכלכלית, החינוכית, המדעית האוניברסיטאית והאקולוגית – שאת ביאושיהם אנחנו אוכלים עכשיו. אבל, חמור מזה – בגלל שבלבלנו הגנה וביטחון, לא הבנו את סאדאת. זה בא אלינו ושם ביטחון בפיו: בואו נמנע נשק גרעיני באזור. בואו יחד נשמור מרחב תמרון מול שתי המעצמות המתעתעות בנו לפי האינטרסים שלהן, ויחד נכתיב את מפת המזרח התיכון. זו שפת ביטחון. ואנחנו ענינו לו: אנחנו צריכים את הגבעה הזאת וההר הזה להגנה. זו שפת הגנה ברמה של מג"דים. ומה היתה מלחמת לבנון אם לא שיבוש מושגים בין הגנה לביטחון.

לעלות על הרכבת הנכונה

הצמידות של מנהיגות מפלגת העבודה לעולם ההישרדות או בלשונם "הביטחון", והחזות המקבילה של הייחוד החברתי, סללו את הדרך לליכוד. אני סובר כי אחדים ממנהיגי מפ' העבודה היום מבינים את הדבר. הם מספיק נבונים לדעת שלאורך זמן, אם לא משתחררים מהפסיכוזה של ההישרדות, מכל אותם מיתרי הגלות שמנחם בגין היה היאשה חפץ לנגן עליהם – הפחדים, התסביכים היהודיים, הצדקנות המגוחכת והמבוהלות – שאין להם שום הצדקה על־פי מערך העצמות האזוריות – ואם לא נערוך הסבה רעיונית מתרבות של הישרדות לתרבות של איכויות ויצירתיות. ואם ההישרדות תמשיך לשלוט לבדה באסטרטגיה הלאומית, והפסיכוזה הזאת תהפוך את הפלשתינים לדמון של הקיום הישראלי – הרי האינסטינקטים והיצרים יתגברו על הריסונים, שהם תנאי למדינה מתוקנת וחזקה; ואם נשתמש בסיוע האמריקני כשרוד עם הבעיות במקום לפתור אותן, תנועת העבודה תפסיד את המערכה. כי היצרים הם המגרש של הלאומנות ולחלוקת הקוצים הזאת יש בעלים אותנטיים.

רבים במפלגת העבודה מבינים את הדברים המסוכנים הללו. אבל, העובדה שחלקים נכבדים מהם נגועים בפלשתינוניסטיס, זו המחלה הנוראה שהחברה הישראלית ניגפת בה זה 20 שנה, איננה מאפשרת להם לצאת מהתעלות, ומה שהם מציעים היום לחברה הישראלית זו פשרה לא חכמה: ללכת ברמה ברכבת של הליכוד שנוסעת צפונה, זו פרספקטיבה שדופה.

מה שצריך הוא לרדת מהרכבת הזאת ולהציע לחברה הישראלית לעלות על רכבת אחרת.

איך יוצאים מהתעלות ועל איזו רכבת עולים – על כך בעתיד הקרוב.

סיפור
מאת דודו פלמה

השיר של רלף דוברינסקי

האדם אינו רק מה שאנחנו רואים בו. הוא גם מה שהוא רואה בעצמו. רלף דוברינסקי הולך כל בוקר לחדר־האוכל כמו כולם, אבל הוא אחר. לפני כמה שנים לקה רלף במחלה הקשורה במוח, וכשעברה, נותר גופו מעוות וגם רוחו פגועה. פיו נשמט שמאלה בעווית והרוק זרם משם אל סנטרו. גופו התעבה ושינה פרופורציות וכפות רגליו נטו בצורה מגוחכת לצדדים. הזרתות שבכפות ידיו נתקשחו והזדקרו, והוא הלך מתנדנד במדרכות כשהוא נוהם לעצמו משפטים סתומים.

איכשהו עלה בידו לקיים מסלול יומי קבוע, פחות או יותר. מחדרו לחדר־האוכל, שם היה ממרק את מחזיקי מפיות־הנייר עד שהעלו ברק. אחר בעזרת עגלה קטנה היה מפזר אותם על השולחנות ושב לביתו.

לעתים היה יוצא עירום החוצה לתלות את לבניו על חוט שהיה מתוח בין שני עמודי המרפסת שמחוץ לביתו, והילדים היו באים להסתכל בפיות פעורים. „איך רלף תולה כביסה עירום מחוץ לבית". רלף, אדיש למהומה, היה מסיים את מעשיו בשלוות נפש וחוזר פנימה.

כל יום בשעה 10.00 בבוקר היתה מגיעה רחל, מעיירת־הפיתוח הסמוכה, לנקות את חדרו ולסדר אחריו. אשה חושנית ששערה צבוע אדום וגופה עגלגל ופורץ בסערה. היתה מדברת אל רלף כמו לילד קטן. וכשהיה מסתובב עירום בנוכחותה היתה אומרת בטוב לב – „אתה משחק בלהיות גברז או מהז למה שלא תעשה משהו עם מה שיש לךז" רלף היה נוהם משהו סתום ואי־אפשר היה לדעת אם הבין, או מה.

לאט, לאט, התברר שמאחורי חזותו המטומטמת שימר רלף יכולת אינטלקטואלית מסוימת. היה מרבה להקשיב למוסיקה קלאסית, מלחינים גרמניים בעיקר. היה קורא בעיתונים, אך רק את מדור „המכתבים למערכת". ולהפתעת הכל גם כתב מכתבים למערכת, לכל העיתונים. אפילו לג'רוסלם פוסט. בכתב־יד נקי ומדויק היה שולח מכתבים מנומסים על־אודות שחורק'ה ואפורק'ה, שתי סוסות שהיה ממונה על שלומן בימים שהיה העגלון של היישוב. היה מפרט כמה מצוינות היו בעבודתן, כמה מסורות וחרוצות, ואיך היום ה„בהמות עייפות" כדבריו. ותמיד היה מסיים את המכתב בשאלה בעניין יבוא של מספוא זול מאיזו ארץ שמעבר לים. או איזה שהוא רעיון אחר הקשור בסוסות. המכתבים, אגב, לא נתפרסמו מעולם, להוציא פעם אחת בשנת 1962.

הכל סבב אצל רלף במחזורים מעגליים. גם התאוות.

תאווה משונה, למשל, היתה לו לניקיון וסדר. הייתם יכולים לראות אותו יוצא את ביתו בהליכתו המשונה, כשהוא אוחז בקצות אצבעותיו גביע פלסטיק ריק, הולך לעגלת האשפה ומשליך את הגביע פנימה. לאחר שמכסה העגלה הקפיצי שב ונטרק, היה רלף עומד ללא תנועה ורק ידיו מפרכסות. רק אז היה הולך הביתה. כעבור רבע שעה היה יוצא שוב לזרוק איזו פיסת נייר קרועה או דבר אשפה אחר, וחוזר חלילה, כל הימים. לפעמים היה שב ופותח את מכסה העגלה ומציץ פנימה. רלף דלה משם כל מיני דברים שחברים היו זורקים – נעליים ישנות, או מברשת שיניים משומשת, הולך לברז שבפינה, שוטף אותם היטב ונושא את הדברים אל ביתו. בלכתו במדרכה היה עוצר פתאום ומסתובב בתנועה מהירה לאחור, נועץ מבט חד כאילו הוא בודק אם מישהו עוקב אחריו ואז היה שב ומתקדם לפנים.

הילדים, פרט למקרים יוצאים מן הכלל, התייחסו אליו יפה, ורק לעתים רחוקות התגודדו סביבו. להוציא המקרים שכבר הזכרנו, בהם יצא עירום החוצה לתלות את הכביסה.

פעם בשנה היו מגיעים אל רלף קרובי משפחה מגרמניה. אז היתה רחל רוחצת אותו ומלבישה אותו בגדי חג. הוא היה מסתובב אתם להראות להם את המשק וחורק אליהם בגרמנית משובשת, והם היו מתאמצים להבין את דבריו. כאשר לא עלה הדבר בידו, היה גופו מתעוות ומפרכס עד שכמעט נפל על פניו. הדודים היו ממהרים לתמוך בו ומושכים אותו לחדרו. בערב, בחסות החשיכה, היו עולים על המונית שהמתינה להם ברחבה ומסתלקים. לפעמים כאשר עברו החברים ליד חדרו היו שומעים איך הפעיל את כל מכשירי התקשורת שבבית בשיא העצמה: הרדיו, הטלוויזיה והפטיפון. כל אחד מהם פלט ניגון, או דיבור, לפי טבעו. בקקפוניה איומה של צלילים שנסקו לחלל הקיבוץ בצריחה אדירה של מרירות, זעם והתרסה. אז היו החברים מכופפים ראש ומתחמקים מהמקום במהירות.

לפעמים היה רלף נעמד באמצע הדשא הגדול שליד חדר האוכל. ברגליים פשוקות עמד. ראשו נוטה לאחור ונדמה היה כאילו הוא שר. אך איש לא ידע מה הוא שר, או אם באמת שר. או שרק היה נדמה כשר. למען האמת כל־כך התרגלו אליו ואל זרותו עד שאפילו לא התקרבו להקשיב.

מאבק עיקש וגדול היה לרלף עם רחל על העיתונים. רלף נהג לאגור את העיתונים בחבילות של עשרים עיתונים החבילה. כל חבילה הקפיד לקשור היטב בחוט והידק את הקשר היטב. את החבילות צבר בערימת מסודרת ליד המקרר. כאשר איימה הערימה למלא את החדר, היתה רחל אוספת הכל ומשליכה לאשפה. אך לאחר שנסעה, היה רלף ממהר ומכניס הכל חזרה פנימה לחדרו. למחרת שבה וזרקה הכל – ורלף השיב הכל הביתה לאחר לכתה. הקרב היה קשה ומר ואיש מהם לא ויתר. אך למען האמת, צריכים להודות שהקשר היחיד של רלף לאנושות, פרט למכתבים למערכת, היתה רחל. האשה הזאת, שתמורת שכר לא רב היתה באה מנקה ומסדרת ומנסה לשוחח עמו בדרכה שלה. ועל־אף שהיתה זוכה רק בנהמות כתגובה לא אמרה נואש. היתה מניחה פרחים, שקטפה בגינות בחוץ, בתוך צנצנת ושמה אותם על השולחן, היתה מסרקת אותו ושרה לו שירים במרוקאית. רלף היה נוהם לאחר שהיתה מסתלקת. היה מניח תקליט של וגנר ומנגן אותו במלוא העצמה. נוטל שתי קופסאות תה ריקות והולך לזרוק אותן לאשפה.

בדרך חזרה משם סטה רלף מהמדרכה. הלך לאמצע הדשא הגדול ועצר. עדת כלבים מכלבי המקום, עברה והסתערה עליו במשובה. כאשר הצעירים והעזים שבהם נושכים בעקביו ומורטים את מכנסיו. כעבור זמן־מה עברו מספר חברים במקום וראו מראה מוזר ומופלא. רלף עומד באמצע הדשא וסביבו כנופיה של כלבים. כולם רובצים על עכוזיהם ובוהים אליו – ורלף דיבר אליהם. הוא נהם אליהם והם נהמו אליו חזרה. אז פרש ידיים לצדדים, עם הזרתות הקשויות, פשט ראשו לאחור ושר, והכלבים יללו אתו במין הרמוניה מופלאה. כל האירוע כולו לא ארך זמן רב. ואותם צופים מעטים, כאשר ניסו לספר על המקרה לשאר החברים, נתקלו בחומה של לעג וצחוק, עד שכעבור זמן החלו להאמין שאולי בדו את הדבר מהרהורי לבם. אך מאז אותו יום ניצבה לפני חדרו של רלף משמרת קבועה של כלבים, שרבצה בשקט ותלתה עיניים לחות ומצפות בדלתו.

יום אחד, כשהגיעה רחל לנקות את חדרו, פרצה פתאום בבכי מר. רלף נהם אליה במבוכה ורחל מבעד ליפחותיה אמרה לו – „הוא הרביץ לי הבן־זונה. הוא קרע אותי במכות". רלף נהם שוב. ורחל קרבה אליו, התפשטה והראתה לו את הכתמים הכחולים שהיו פזורים על כל גופה – „אתמול בלילה חזר אלברטו הביתה, שיכור כולו, וצרח – איפה את יא זונה אחת, איפה את מסתתרת תתיכת זונה של הקיבוצניקים. תבואי מהר או שאני מנפח אותך במכות. התעוררתי ופתאום היה אלברטו עלי. מסריח מבירה ויין ומרביץ. אחר־כך התעלפתי ולא ידעתי כלום".

רלף נהם ונגע ברוך בכתם הכחול שבכתפה. רחל חיבקה אותו ומשכה אותו אתריה למיטה. לאחר ששכבה אתו בכתה ואמרה – „אני אוהבת אותך. או מה. אידיוט אחד". והלכה. אל אלברט.

רלף נשאר לעמוד באמצע החדר ושר והכלבים ענו לו מבחוץ. למחרת בבוקר כשבאה רחל קיבלו אותה הכלבים שליד פתח ביתו ביללה מוזרה. נגה ונוקבת. רחל התחלחלה ונכנסה פנימה. משנכנסה ראתה שאיננו בבית ונרגעה. היא סידרה את המיטה ושרה ביחד עם הרדיו שיר עליז. אחר־כך נכנסה לנקות במקלחת ומצאה אותו תלוי.

על מדף הזכוכית שמתחת לראי, מעל המסרק, היה מונח דף נייר מקופל ועליו כתוב בכתב ידו הנקי והמסודר – „לרחל".

רחל לקחה את הדף פתחה אותו וקראה:

„רקמות חיינו השזורות
נפרמות תמיד בערב.
כמו על להב האופק
תחותך בבשר היום
אורב חלילה
לדעיכת הפרפרים.

ונבר מליץ האופל
בחופת שחורה
את חיינו המאנאים וממשיכים,
רק למטה בתהום
מתפתלים צמחי הצל
על מצע ריקב זפרירו
שחר חיוור לאיד
כמו פרח הנובל
בצד הדרך
כמו תמונה קרועה"...

ובקצה הדף, ראתה אותיות גדולות ומפותלות. כאילו הכתוב כבר משתלט עליו וכבר אזל כוחו להיאבק. וכאילו חותם שם את שמו –
„הבהמות עייפות".

קצה הלשון
יעקב רבי

ברכבל על החרמון

רכבל מהוז בוודאי כל ישראלי יודע להשיב על כך, בייחוד מי שטייל על גפי מרומי החרמון, או העפיל ברכב ממונע מחיפה התחתית לכרמל. רכבל מגדיר אבן־שושן במילונו, הוא „קרון או מערכת קרונות הנעים על גבי כבל מתוח בין שתי נקודות בשטח מסוים: רכבל הרים". האם צריך אדם לדעת לנהוג ברכבל, כמו שנהג מכונית או רכבת אמור לשלוט במנגנוני ההנעה של רכבלז כמובן, — אלא שבנוסף על כך ראוי שתהיה לו שליטה לשונית, כלומר: חשוב שיידע להגות את השם רכבל. תן דעתך: רַ כֶּ בֶ ל, ר"ש פתוחה, אל"ף ובי"ת סגולות, על משקל רַ כֶּ בֶ ת (אבל במין זכר, לא במין נקבה). רַכֶּבֶל — משום שהוא דומה לרכבת הנעה על קרקע, וכאמור בהגדרה שבמילון — ההנעה היא על גבי כֶּבֶל.

רַ כֶּ בֶ ל הוא חידוש לשוני חד וחלק ונאה, אך לְמַרְבֵּה הזוות זהו חידוש־שווא. מעטים הבריות המבטאים את המלה כהלכה: הרוב נוטים להגות „רַכְבָּל", RACHBAL. שמעתי „רַכְבָּל" גם מפי אנשים שהייתי מניח כי הם יודעי־דבר — טַיילים, מטפסי־הרים, אַלפיניסטים; כמו אורי דביר במדורו החביב בטלוויזיה, „נקודת חן". הייתי תמיה על שגגה זו, אך אפשר שֶׁל„רַכְבָּל" יש היגיון מסוים. אמנם השם התקני רַ כֶּ בֶ ל הוא כאמור על מִשקל רַכֶּבֶת, אבל זהו כנראה מִשקל זר ומוזר בעיני דובר־עברית מן השורה, — זהו צירוף של שתי מלים שונות בגזרונן ובמשקלן (רכב+כבל). ואילו „רַכְבָּל" הוא שם טבעי, חד־גזרוני, ורבים השמות שכך הוא מִשקלם: ח ל ב ן, סַ רְ בָּ ל וכו'. ודאי אין פירוש הדבר שרצוי להכשיר או להעדיף את „רַכְבָּל"; כל המקפיד על לשון כהלכה ייסע בְּרַ כֶּ בֶ ל ויאמר רַ כֶּ בֶ ל. לתשומת־לבם של אורי דביר וחבריו הפוקדים את פסגות החרמון לעת חורף.

וחרמון מהוז מדוע קוראים בשם זה להר הנישא בצפונו של עֵבֶר הירדן מִזרחהז מתקבל על הדעת שחרמון נגזר משורש חרם, וחרם בעברית יש לו שתי הוראות קרובות: דבר שאסור לגעת בו ולהתקרב אליו — ודבר מקודש (אתר, יצור, אלהות). קרוב לשער שחרמון היה מקום־קדושה רם ונישא, ששימש מקום־פולחן לאלהויות; ראיה לדבר בתעודות חיתיות, אך בעצם גם בלשון המקרא: בשופטים ג', 3 ובדברי־הימים א' ה', 23 מצוי הצירוף בעל חרמון, לאמור שבחרמון סגדו לבעל, כשם שסגדו לו באתרים הנקראים בעל צפון, בעל פעור. אם כה ואם כה, חרמון הוא שם נומינוזי (אלוהי) ופולחני, והוא גם שם פ י ו ט י, כפי שעולה מכמה כתובים בתהילים: „לך שמים אף לך ארץ, תבל ומלואה אתה יסרתם, צפון וימין אתה בראתם, תבור וחרמון בשמך ירננו" (מזמור פ"ט, 12־13); „כי טל חרמון שירד על הררי ציון, כי שם ציווה ה' את הברכה חיים עד העולם" (כך בשיר המעלות לדוד, מזמור קל"ג, 3). ובמזמור מ"ב, רב ההמיה והרגשה, הפותח בפסוק „כאייל תערוג אל אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלוהים", אומר המשורר בהשתוחח עליו נפשו: „על כן אזכרך מארץ ירדן וחרמונים" (פסוק 7), דברי הערגה מכוונים לאלוהים, ונקיטת לשון־הרבים „חרמונים" אף היא מעידה על סגנון־שירה ואיננה מורה דווקא על פלוראליזם של שיאים המתנוססים בראש ההר...

אכן, יש פלוראליזם אחר: חרמון איננו שמו היחיד של אותו ההר המצוי בצפון הארץ.

בתיאור הגיאוגראפי על נסיבות לכידתם של יישובי עבר הירדן, „מנחל ארנון עד הר חרמון" (דברים פרק ג') נאמר להלן (פסוק 9): „צידונים יקראו לחרמון שריון והאמורי יקראו לו שניר". ואמנם השם שריון מקובל היה על עמי צפון כנען וכהם מן הסתם הצידונים, ואילו שניר היה השם הרווח אצל האשורים.

הכתב האשורי שלנו

ומעניין לעניין — כמעט באותו עניין. הזכרתי לעיל, בסוף הפיסקה האחרונה, את האשורים, אחד מעמי־הקדם שלשונם שֵׁמִית. והכתב אשורי מהוז האם הוא כתב היתרות שבני אשור (כמו בני בבל) כתבו בו את לשונם האכדיתז לכשתרצה כך הוא, אבל בעברית כתב אשורי הוא שיטת האל"ף־בי"ת ששפתנו משתמשת בה זה למעלה מאלפיים שנה, להבדיל מהכתב העברי העתיק, כתב רעץ או דעץ, שהיה מקובל בתקופת המקרא ושהשומרונים נזקקים לו עד היום הזה.

כאן אני חוזר אל רשימתי מלפני שבועיים, „חסר, מלא ו„שימושי"", שדנתי בה בהצעת תיקון הכתיב של ד"ר משה אטר. ציינתי שלכאורה יש טעם לשבח בשיטה, המאפשרת להבחין בין ו' כעיצור V ובין ו' כתנועות שורוק U וחולם O וכן הקובעת סימנים נבדלים לי' בתור ווקאל ובתור עיצור והמסתפקת בציון אחר לווקאל a — קו אופקי כעין פתח. גם לווקאל e נמצאה תקנה חדשנית. אף־על־פי־כן אין דעתי נוחה מן „הכתיב השימושי" של ד"ר אטר, אם תעיין בשורות לדוגמה מתוך מגילת העצמאות — „תעששנה עיניך": הטקסט חורג מבחינה גראפית מן המטבע של „הכתב האשורי" שאנו מורגלים בו זה עידן ועידנים. אמנם ד"ר אטר משיב לחולקים עליו (כגון בהרצאתו מטעם קל"ע — קרן הלשון העברית — שהיתה בחודש שעבר באולם האסיפות של הוועד הפועל): אינני אומר „כזה ראו וקדשו", אפשר שפרטים שונים בהצעתי טעונים תיקון ושיפור. יבואו חכמי־לשון ואמני־גראפיקה ויעלו הצעות מוצלחות יותר, ובלבד שתימצא תקנה לכתיב העברי, שכיום הוא ערב־רב ואיש הישר בעיניו יקרא ויהגה.

אבל תקנה — כיצדז על־פי איזה עיקרוןז שמא העצה היא ל מ ע ט בשינויים וביומרות של תיקון. סבורני שדי בו' סתם לציון העיצור V בו' שרוקה כנגד הווקאל U ובו' חלומה כנגד הווקאל O, בפתח כנגד A, בצירי כנגד e ובי' אחת ויחידה כנגד i למיניה, בין ווקאלית ובין עיצורית. כל כתב אשורי מאז הנהגו בעברית הוא למעשה כתב ח ד ־ צ ו ר נ י, והדבר לא נשתנה גם משעה שהונהג הניקוד, והוא שהקנה לאל"ף־בי"ת שלנו אחידות ורציפות. השיטה שמציע ד"ר אטר היא כמו כתב שונה באופיו; תריסר האותיות, הסימנים ושברי־הסימנים המוספים משווים לו צביון גראפי שלא היה כמותו; ושאלה היא אם הקורא העברי ימצא חפץ ותועלת בשתי־הצניעות. לעומת זאת, ההצעה שלנו מקיימת את עיקרי הכתב האשורי המקובל מדורי דורות, לרבות עקרון הווקאליזציה המסומן על־ידי שיטת ניקוד, אלא שאנו מציעים ניקוד מ ־ נ י מ א ל י, רהוט, שהקורא (או בעיקר הכותב) ירוץ בו. נזכור ששימוש מינימאלי בסימני ניקוד נקוט בכמה לשונות המיוסדות על כתב לאטיני (כגון גרמנית, צרפתית, הונגרית, פולנית, ספרדית), והשימוש בהן בכתיבה רהוטה אינו כרוך בקשיים יתרים.

כוסית
שמואל בונים

יוסף בולוף

[illegible]

הקיבוץ כמו שוק מחנה־יהודה

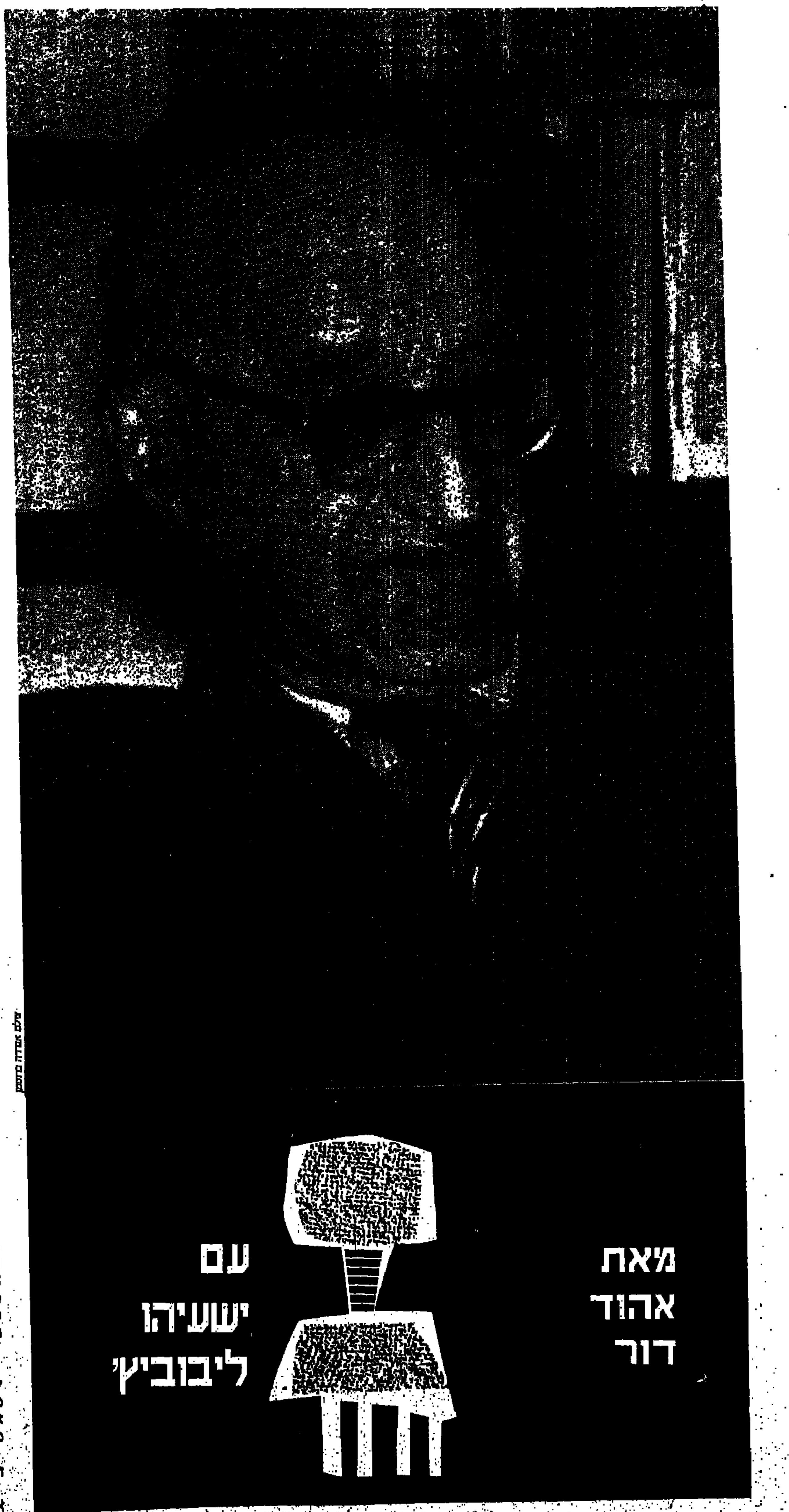

מאת אהוד דור

עם ישעיהו ליבוביץ'

דעות על הקיבוץ, על החברה בישראל והנושא הכאוב — הכיבוש

אם עוד מותר לעשות שימוש באמרה החבוטה: „אני נהנה שלא להסכים אתך", הרי שאם יש אדם שהוא הולמת אותו יותר מכל, הוא פרופ' ישעיהו ליבוביץ. בחדר עבודתו אשר בביתו בירושלים, נהנה היהודי הקשיש הזה, בן השמונים וארבע, לחלוק על דעתך אפילו אתה בדעתו, והנאתו גוברת בכל שהוא מעמידך על טעותך ביחס לעמדתך כלפי דעותיך שלך. כאשר הן תואמות לאלה שלו. כאשר הוא קם להכין תה בלימון עבורנו, אני מבשר לו שהנושא שעליו הייתי רוצה שנשוחח יהיה הערכתו את הקיבוץ של היום. אלא שהאש האוחזת בעצמותיו, תסיט, מאוחר יותר, את היהודי הקודח הזה, את הנביא המתלהט הזה, שוב ושוב, אל הנושא הפוליטי המסעפע כמו להבה רותחת בקרבו.

אפשר להגיד שהיום לקיבוץ אין שום משמעות מבחינת עיצוב דמותה של המדינה, מבחינה זו הוא גמר את תפקידו.

היה לו פעם תפקיד כזה?

היה לו תפקיד עצום. אלמלא הקיבוץ כל העניין הזה לא היה קם. בתקופה של בערך עשרים שנה, מסוף מלחמת העולם הראשונה עד סוף שנות השלושים, ברור היה שהקיבוץ הוא הכוח שהקים את המדינה בדרך, גם מבחינה חומרית, למרות דלות האמצעים, וגם מבחינה נפשית. כל זה פסק לגמרי. היום הקיבוץ קיים למען חבריו בלבד.

מה נותן הקיבוץ היום לחבריו?

על זה קשה לי לדון, אבל אני מבין את שאלתך. יש כיום אוכלוסיה של בערך מאה אלף אנשים שזהו עולמם. אבל לגבי עיצוב דמותה של המדינה והעם אין לזה יותר שום משמעות. הקיבוץ לא קיים בכלל, כשמדובר על בעיות מלחמה ושלום.

ידוע לך בוודאי מי עמד מאחורי „שלום עכשיו".

„שלום עכשיו" לא שווה מאומה. נכון, לפני שלוש־ארבע שנים היתה איזו התעוררות. אבל אתה רואה שלא יצא מזה דבר, ואתה יודע מה האנלוגיה? — אותה אישה בפיליפינים, שהפילה את הדיקטטורה מבלי שנשפכה טיפת דם. על ידי זה שקמו כמה מאות־אלפים ואמרו, פשוט, אנחנו לא נזוז עד שמרקוס יתפטר. ואז הוא לא העז לפתוח באש. וזה מובן: נגד מאות־אלפים אין פותחים באש והוא ברח. ואם אתה זוכר את אותה הפגנה גדולה — ולא חשוב אם היו בה ארבע־מאות או שלוש־מאות אלף משתתפים, על כל פנים זה היה הכינוס הגדול ביותר שהיה במדינת ישראל כיום מן הימים — ובאמת היתה באותו רגע איזו חרדה בציבור שקרה איזה דבר נורא שאסור היה שיקרה — אילו אז היינו צועדים לקריה, מרחק של חמש־מאות מטר, אנחנו, מאה או מאתיים אלף, מקיפים שם את משרד הביטחון ומכריזים: אנחנו לא נזוז מכאן עד שיסולק אריק שרון. אז הוא היה מסולק!

מדוע זה לא נעשה?

אני אגיד לך מדוע, משום שכולנו פטריוטים. זה היה מעשה לא־לאומי לעשות דבר כזה. ובאותם ימים ממש היו כמאה וארבעים סרבנים, אשר כמה עשרות מהם באו אלי לשיחה ולפחות מחציתם היו חברי הקיבוץ הארצי והם שאלו אותי: איפה הקיבוץ? והקיבוץ הארצי בפירוש דחה את הסרבנות בנימוק: פקודה צריך למלא. זו בדיוק טענתו של אייכמן במשפטו.

הלאומיות הופכת את האדם לחיה נוראה

התנועה הקיבוצית היתה צריכה להתייצב מאחורי הסרבנים?

ודאי, ומיד כל המשטר הזה היה מתמוטט במחי יד אחת. אלא שזה היה לא פטריוטי. נמצא אדם אחד, אלי גבע, אז כולם הסתייגו ממנו.

מה יש בקיבוץ שעושה אותו כזה?

הלאומיות. בו ברגע שהלאומיות נעשית קו של התודעה, האדם נעשה חיה נוראה.

אבל מה יש בקיבוץ שבכל כך משפח את הלאומיות?

אתה הלא ראית מה מדאיג את הקיבוץ בשנים האחרונות: עיקר הדאגה הוא שאין יותר התלהבות לצה"ל. לא מה דמות האדם הצומח כאן, אלא העובדה שצומח כאן אדם שאינו נלהב להיות קצין בצה"ל. אתה מבין, זאת הקטסטרופה: צומח דור של צעירים שאינם נלהבים להיות קצינים בצה"ל! ממש חרב עולמנו. כל המדינה שלנו הפכה למנגנון כיבושי, וזה הורס את כל הערכים ההומניים והופך את האדם לחייל. האדם פוסק להיות אדם ונעשה חייל.

בכך מתאפיין היום גם הקיבוץ?

נו, זו העובדה שאני רואה היום מקרוב: האימה שנפלה, שהנה מתגלה שבדור הצעיר אין יותר להיטות להיות קצינים בצה"ל. אני חושב שזה מדאיג אתכם יותר מאשר הירידה מהארץ. זה לא שלא מודאגים מן הירידה, אבל היא לא כל כך מזעזעת כמו העובדה שהנה גידלנו צעירים שאינם מתים להיות קצינים.

איך הופכת חברה שמקובל היה לחשוב שבה התממשו הערכים היותר נעלים של החברה והאנושית, למה שמודעת רק מלאומיות?

אני אגיד לך, אפילו שקל יותר להשיב בשאלה מאשר לתת להבין [illegible] איזה תוכן אחר נשאר בחיים מלבד הלאומיות? זו הבעיה של חברה חזקה ועשירה המבטיחה רמת חיים. הרי בשום מקום בעולם לא תמצא אוכלוסיה של מאה אלף איש שחיים בכפרים ובעיירות קטנות, [illegible] המקביל לזה של הקיבוץ, אשר חיים ברמת חיים כמו זו [illegible] לא רק מבחינה מטריאלית, אלא גם מבחינת ההשכלה [illegible] צורכים.

אז הבעיה היא ברמת החיים?

לא. הבעיה היא בזה שבאם רמת חיים היא תנאי הקיום — אין [illegible] בעיות. אין יותר בעיות אחרות, ואז מה נשאר אם אין יותר בעיות מכבירים רק בדבר אחד: בלאומיות — בסמרטוט הציוני הצמוד למוט.

וזה אופייני דווקא לתנועה הקיבוצית?

התנועה הקיבוצית לא שונה מבחינה זו משוק מחנה יהודה רק [illegible] התרבותית שלה.

מה, אם כן, צריכה להיות השאלה המכרעת היום עבורנו?

השאלה המכרעת היא השאלה של חיינו כאן, היא קביעת עמדה בעד הסתלקות מן הכיבוש. כל השאר הם פטפוטים: אין כל סיכוי לשלום — אם מדינת ישראל היא מנגנון כיבושי כפי שהיא, אם אנחנו נמשיך בדבר הזה, וכמובן נוכל להמשיך רק כל זמן שהאמריקנים יתנו יד לזה, בלעדיהם כל העניין הזה יתמוטט, אך אם אנחנו נמשיך במדיניות הזו: אין ספק שנהפוך למדינה פאשיסטית. אחרי הממשלה הזאת תבוא ממשלת כהנא־שרון־דרוקמן, וסופך וסוף חבריך יהיה שיכלאו אתכם במחנות ריכוז אשר יקימו לבוגדים כמותכם. כלפי חוץ מדינת ישראל תסתבך במלחמה עד חורמה עם כל העולם הערבי, ממרוקו ועד כוויית, מאה ושמונים מיליון ערבים. אפילו נשיא מצרים אמר שאין לצפות לשיפור היחסים עם ישראל אם זו המדיניות של הממשלה, וכשתפרוץ המלחמה — גם מצרים תשתתף בה. אני מכיר רק בעיה אחת: אתה בעד הסתלקות מן הכיבוש או לא? כל הדברים האחרים אינם מעניינים אותי כעת: אם אתה בעד סוציאליזם או נגד סוציאליזם; אם אתה דתי או חילוני; לכל אלה, ברגע זה, אין שום משמעות. היום יש משמעות רק לשאלה הזו.

אם כל התנועה הקיבוצית היתה בעד הסתלקות מן השטחים, עד כמה היתה לכך השפעה במועל?

נו, אז מיד כל העניין הזה היה מתמוטט. הרי כל המדיניות הזאת מתקיימת רק מפני שקיים קונסנזוס. בו ברגע שגוף ניכר היה מפר את הקונסנזוס — אז כל העניין היה מתמוטט.

מה בכוחה של התנועה הקיבוצית לעשות?

שקודם כל התנועה הקיבוצית לא תשתתף בקואליציה המנהלת את הכיבוש הזה. פתאום היא לא תיתן את ידה לדבר הזה יותר. אז צור לא יהיה חבר ממשלה יותר, הוא יהיה באופוזיציה.

אז הוא יהיה באופוזיציה?

אינך מבין שברגע זה כל המשטר הזה יתמוטט. בו ברגע שיהיו בארץ איזה רבבות של בני־אדם, אפילו מאות אלפים, שיגידו מה שאמר מיעוט אמריקני על מלחמת וייטנאם. והעובדה שמיעוט אמריקני אמר מה שאמר הספיקה להפיל את ניקסון, שהיה הנשיא שנבחר ברוב הגדול ביותר בזמן ההוא. קמה איזו תנועה שאמרה: לזה אנחנו לא מסכימים. ושום טיפת דם לא נשפכה.

תאר לעצמך שאפילו מספר קטן של אנשים, כמה אלפים בלבד, יחתמו על מכתב גלוי לשר הביטחון שיפורסם בעיתונות: „אנחנו החתומים מטה משרתים בכל מאודנו ובכל נפשנו בצבא ההגנה לישראל, ואנחנו מסרבים לשרת בצבא הכיבוש לישראל". נקודה. אינך מבין שכל הבועה הזו תתפוצץ באותו רגע. אבל זו פעולה אנטי־לאומית! אנטי־פטריוטית! בתנועת „יש גבול" כבר מתלבטים שנה אם בכלל לדון בהצעה הזו. ואני אומר, למה אני היחיד שבאסיפות פומביות, לפני מאות בני־אדם, מציג את עצמי כבוגד בערכים המקודשים לכם?

השלטון המנדטורי לא פתח עלינו באש כשעשינו הפגנות

כשאתה אומר „לכם", למי אתה מתכוון?

לכם, לכל אלה שהם חסידי המשטר הקיים במדינת ישראל — משטר הכיבוש. מליכוד ועד המערך כמובן, ואין הבדל בדבר. שוב, כשאני אומר, אין בכך מאום, אבל תחשוב לעצמך שאלף בני אדם יגידו את זה: „אנחנו בוגדים בערכים המקודשים שלכם. כל הקונסנזוס הלאומי שלכם זה שקר", והתנועה הקבוצית יכולה לגייס לא אלף, אלא עשרת אלפים, ודווקא כאלה שמשרתים במילואים, או בצבא ממש, שיגידו: „אנחנו מסרבים לשרת בצבא הכיבוש לישראל — אם אנחנו נקבל פקודה ללכת לרמאללה ולפתוח באש על אנשים שאינם מחזיקים נשק ביד — אנחנו מסרבים". וזה הדבר המחריד: שלא נמצא מישהו שהפר את הפקודה. אתה מבין מה התרחש? צבא המצויד במיטב הנשק פותח באש, אמנם על מפגינים, אך על כל פנים על בני־אדם שאינם מחזיקים נשק ביד. אצלנו כבר אבדה התחושה לזוועה הזו. זה לא העניין שבדרום לבנון חיסלנו שני אש"פיסטים שבאו עם נשק ביד וכולי, אלא כאן היה המון מפגינים. ועל מה הם מפגינים: למען חירותם הרעיונית, זה מובן, ואין נשק בידם. ואנחנו פותחים באש עליהם. האם השלטון המנדטורי היה פותח באש כשאנחנו עשינו הפגנות נגד הספר הלבן? גם אז היו ההפגנות בלתי חוקיות, אבל מישהו היה מעלה על הדעת לפתוח באש?"

ואם היית זורק אבנים על החיילים הבריטים ומסכן את חייהם?

אין להעלות על הדעת שמישהו היה פותח באש, גם אם היו זריקות אבנים. ומלבד זאת הם לא „מסכנים" את החיים שלנו — אנחנו „מסכנים" את החיים שלהם. אלא שאצלנו אבדה כבר התחושה בכלל. תראה, כשהיתה ההפגנה בפריס ונהרג בה סטודנט אחד, נשיא המדינה בא לבקר את הוריו, לנחם אותם, ולבקש סליחה. חיים הרצוג יילך אל הורי הילד הערבי הזה שנרצח?

בעיתונים נכתב שמשלחת מטעם מפ"ם יצאה לביקור אבלים.

נו, טוב, מפ"ם. זה באמת מעשה יפה, אם כי זה עדיין לא נשיא המדינה. אבל אתם חייבים להגדיר לעצמכם אם אתם בעד הסתלקות מרמאללה או לא. הרי צריך להבין שהישארות שם מובילה ותוביל להמשך המעשים האלה. אתה אינך יכול להגיד שאנחנו בעד החזרת השטחים הכבושים, אבל אנחנו שולחים את ילדינו ובנינו שלפי פקודה יפתחו באש, בשטחים הכבושים, על אלה המפגינים שם למען חירותם. משמעות הדבר המתחייבת — היא לסרב פקודה.

ידוע הסיפור על הטייסים, בתקופת שעוד עמדנו בלבנון על ביכוש ביירות, שקיבלו פקודה להטיל פצצות על מחנה פליטים מסוים, וכשהם טסו מעל המחנה וראו שם את הבקתות העלובות ואת האנשים, הם לא הקציצו אותו וחזרו לבסיס ודיווחו למפקד שהם לא ביצעו את המשימה. שם גם לא היה התירוץ של קיום בסיסי אש"ף בתוכם וכו'. על אי ביצוע משימה כזו מעמידים לפני בית דין של שדה, אך בסופו של דבר לא עשו להם דבר. אתה מבין, אילו נערך משפט — אי־אפשר היה למנוע את פרסום הדבר בכל העולם. ואז היה נחשף המעשה הזה. למה לא נמצא גוף צבורי שאמר שהוא מזדהה עם אלו שהפרו את הפקודה הקרבית הזאת? מדוע לא נמצא גוף כזה?

אני, כאדם פרטי, אומר את הדברים האלה, ואני מציג את עצמי, במפורש, כבוגד בערכים המקודשים שלכם. אם אתם אומרים שאסור להפר פקודה בעניין הפקודות הנעשות שם — פירוש הדבר שאתם מזדהים עם הקו הזה. אל תשכח מי התחיל בהתנחלויות: אמנם לא הקיבוץ הארצי, אבל זה היה הקיבוץ המאוחד. לא גוש אמונים. הנה, גם זה דבר אשר היום כאילו עוברים עליו בשתיקה. הקיבוץ המאוחד התחיל במלאכה הזו! שמע נא, כולנו חיים במסגרת של מדינה שמהותה היא לשמש מנגנון של כיבוש ערבי. לזה מוקדשים שישים אחוז מתקציב המדינה. בשביל אחיות בבתי החולים — אין כסף, אבל בשביל רבנים ומרצים אחרים, אלו שמעבר לקו הירוק — יש כסף.

התנועה הקיבוצית היא פירמה גדולה בעולם הקפיטליסטי

ואם לשוב לציר הקיבוצי: מה מקומה היום, בישראל, של החברה הקיבוצית, אשר נתפשה תמיד, ולמעשה אצל רבים עד היום, כתרומה הגדולה ביותר של המהפכה הציונית?

כל העניינים האלה של ארגון המציאות החברתית אינם היום לא בעיה ולא משימה. קודם כל, מכיוון שהחברה הקיבוצית השיגה את המשטר הפנימי שלה, ואת כל מה שהשיגה במסגרת המשטר הקפיטליסטי. לא על ידי הפיכת המשטר הקפיטליסטי, אלא דווקא במסגרתו, ובמידה רבה הודות לו — הרי היא כיום חלק מהשוק הכללי, ולמעשה היא פירמה גדולה בעולם הקפיטליסטי. בכך שהרווחים של החברה הזאת מתחלקים בין החברים? הרי אפשר להגיד שגם הפועלים של „ג'נרל מוטורס" בארצות הברית, מקבלים דיבידנדים בסוף השנה. נכון שאין להם חדר אוכל משותף — נו, האם זה דבר כל כך חשוב? אין לי שום התנגדות לזה. כן. אבל אני אינני רואה מה הדבר הגדול הזה שיהיה דווקא חדר אוכל משותף, או שהילדים מתחנכים בבית הילדים ולא בבית הוריהם. לא שאני רואה בזה חטא או פשע — אם רוצים בכך או זה אפשר. אבל מה יש בזה? מדוע יש בזה דרגה גבוהה יותר מבחינת המוסר או האנושיות? אני לא בעד או נגד זה. אבל לא על זה צריך למסור את החיים.

קיימת דרך להחזיר לקיבוץ את כוח המשיכה שלו?

אני אומר שברגע זה אי־אפשר לעשות שום דבר. אי־אפשר לתקן שום דבר. ראית את הדברים שמתרחשים בבתי הספר התיכונים כשהסכין הפך להיות במקום עט. האלימות הזו הינה תוצאה של אותה השחתת מידות שעליה אני חוזר וטוען. אנחנו חייבים להכיר בעובדה שבעקבות היסטוריה של הרבה מאות שנים יש בארץ הזו שני עמים, שכל אחד מהם מודע במעמקי נשמתו שהארץ הזו היא ארצו. לכן, אם אנחנו לא רוצים להגיע למלחמה עד חרמה, אין לנו ברירה אלא להשלים עם חלוקת הארץ לשני העמים. עלינו להציע להם, ואם הם מסכימים, לומר להם שאנחנו מוכנים לשבת מחר לשולחן הדיונים ולברר איך תהיה החלוקה. אם הם יסרבו — אז אין לנו ברירה: גם אז נגיע למלחמת חרמה, אבל לא באשמתנו, וגם העולם יהיה לצדנו במקרה זה. היום מדינת ישראל שנואה בכל העולם. אמריקה, בפעם הראשונה, לפני כמה ימים, לא הטילה וטו על החלטה נגדנו במועצת הביטחון. העובדה הזו עוד לא חדרה לתודעתו של הציבור.

מה יכול להיות המעשה, לא רק הצהרת כוונות, שיפרוץ את מעגל האיבה בינינו לבין הפלשתינים?

אנחנו צריכים לעשות את הדבר שסאדאת עשה באופן גאוני לפני שבע שנים, כשהוא פתאום קם והודיע: „אני נוסע לירושלים להציע לעם ישראל שלום", אנחנו צריכים לשלוח מכתב ליאסר ערפאת, יושב ראש ארגון השחרור הפלשתיני: „אנחנו מזמינים אותך לבוא לירושלים למשא ומתן על שלום בין מדינת ישראל לבין העם הפלשתיני". — האם הוא יעז להגיד לא?

אינני יודע אם הוא יעז להגיד לא. אבל הוא בוודאי לא יעז לבוא מחשש שירצחו אותו מתנגדיו.

גם סאדאת לא פחד. למרות שהיה מוקף רוצחים ושבסופו של דבר גם רצחו אותו.

סאדאת היה שליט יחיד במדינה. למלה שלו היתה משמעות שונה לחלוטין מזו של ערפאת.

סאדאת תפס שפתאום יד מצרים תהיה על העליונה. אתה מבין שבגין? בגין לא היה יכול לסרב להחזיר את השטחים הכבושים! זה הפאראדוקס שכאן: הוא הסכים — לא אנשי המערך! — הסכים להיפרד מימית ומאופירה, מפני שסאדאת הכניס אותנו למצב כזה שבו לא יכולנו לסרב. פתאום הוא מציע, אחרי שלושים שנה של מלחמות — שלום: בתנאי אחד: שתסתלקו מכל השטחים הכבושים. האם יכולנו להגיד שאנחנו מוותרים על השלום? אי־אפשר היה להגיד דבר כזה. אני חושב שאנחנו יכולים להכניס את ערפאת למצב דומה. במקום להמשיך ולקרוא לו מרצח, לשלוח לו מכתב לבוא לכאן, לירושלים, לדון על האפשרות של שלום בינינו. מכאן שזה יחייב הכרה בעם הפלשתיני. ואל תשכח מי אמרה „אין עם פלשתיני"! זה הדבר המחריד שאת זה לא אמר בגין, אלא את זה אמרה המנהיגה הדגולה של הסוציאליזם הישראלי, באה יהודייה מארצות הברית ומכריזה שאין עם פלשתיני! וכל הסוציאליזם הישראלי קיבל את זה, ואנחנו עוד מתמרמרים על זה שבאמנה הפלשתינית לא מכירים במדינת ישראל!

אני מציע להזמין את ערפאת ולהגיד שאנחנו מכירים בעם הפלשתיני — האם הוא יעז להגיד שהוא אינו מכיר בעם היהודי? הלא מצרים היתה חתומה שלושים שנה על כל אותן אמנות שקבעו שלעולם לא תהיה הכרה במדינת ישראל: לעולם לא יהיה משא ומתן עם מדינת ישראל, והנה, לאחר המפגש שהיה במרוקו, לפני ביקור סאדאת, הם שכחו מכל האמנות האלה. כאן אותו דבר: אנחנו זוכרים מה שזכרנו, הם זוכרים מה שזכרו. אבל לאחר שאנחנו נכיר בעם הפלשתיני — הוא לא יעז לא להכיר בנו. אתה יודע שאפילו ערפאת רק יסכים לבוא — לאחר מכן מלחמה כבר תהיה בלתי אפשרית. כשם שלאחר ביקורו של סאדאת, המלחמה בינינו לבין מצרים כבר לא היתה אפשרית.

לקיבוץ אין שום משמעות בעיצוב דמותה של המדינה

התנועה הקיבוצית היתה צריכה להתייצב מאחורי הסרבנים של מלחמת לבנון

מכירים בדבר אחד — בלאומיות — סמרטוט ציוני הצמוד למוט

כל יום

5.2.87—30.1.87
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

30.1.87

08.00 טלטקס — עד כאן
08.03 שעת כושר.
08.15 קשת וענן — ובראשי הרשיכם (כ).
08.40 מסך לספרות (יסודי) — משל ושיר — הרוח הצפונית והשמש.
09.00 מוסיקה ד"־ו' — סולו — בינגו בום (תופים).
09.20 לשון ותקשורת ג'־ה' — מסירת מידע 1 (כ).
10.05 חשבון ו' — המלך ואט.
10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק
11.00 מדעי הטבע (יסודי)
11.15 חברה ותרבות (יסודי) — סופרים מספרים — דבורה עומר.
11.45 אורחות — חטה"ב — 1. כלכלה — אינפלציה 2. כלכלון — ציפיות אינפלציות.
12.15 חברה ותרבות (ע"י) — ישר ולעניין — זה בצד זה.
12.45 מוסיקה (ע"י) העשרה — קולות וצלילים צלילי הנשיפה.

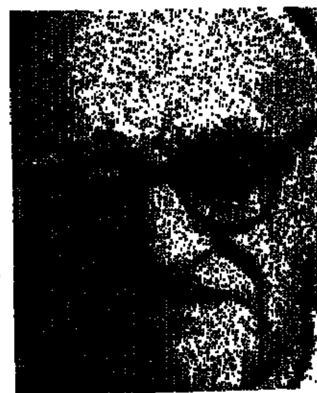
פרופ' ישעיהו לייבוביץ ב„מפגש בראשית" (15.25)

13.30 טלטקסט — עד כאן — חדשות
13.35 זהו־זה — בשידור חוזר.
14.30 משפחת פאליסר פרק 3
15.25 מפגשי בראשית — פרשת וארא.
16.00 ערב חדש
16.30 קיצור החדשות (ערבית).
16.32 „ספינת האהבה"
17.20 לקט שירים (ערבית).
17.30 סרט ערבי.
19.20 „על המרקע" — תכנית שבועית (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 שיר לשבת.
20.05 „ערב שבת" — סדרת שיחות
20.15 מבט ליל שבת.
21.15 „סיבה למסיבה"
22.15 סרט קולנוע — „חטיפת פלהם: 1, 2, 3," — (ראה הפניה).
23.55 פסוקים לשבת, חדשות.

סרט קולנוע — „חטיפת פלאהם 1, 2, 3" — כחול, ירוק, אפור, חום, — כך נקראים ארבעת חברי הכנופיה הדוהים תכנית מטורפת למדי של חטיפת קרון רכבת תחתית בעיר ניו־יורק, על נוסעיה. לשם השגת כופר נפש בסכום של מיליון דולר. אין הם מקילים על חיי של מפקח המשטרה גארבר, (וולטר מתאיו). הם מקציבים לו שעה אחת בלבד לעסקה ומאיימים. כי עם תומה יתחילו לירות בבני הערובה בקצב של אדם לדקה. מצב העניינים מחמיר, עוד יותר, כאשר הקרון ניתק מהרכבת ויוצא לדרכו במהירות מסחררת — על כל יושביו — ואין מי שיוכל לבלמו. בתפקיד אנשי הכנופיה: רוברט שאו, מרטין בלזם, הקטור אליזונדו וארל הינדמן. במאי הסרט הוא ג'וזף סרג'נט.
שעה — 22.15.

שבת טלוויזיה

31.1.87

16.00 „זאב מעופף".
16.50 קיצור החדשות (ערבית).
17.00 „שיגעונותיו של אופנבך" — סדרת דרמה „הוואלס הנשכח" — פרק אחרון.
18.00 „מגזין לאמנות" — 1. הצייר שריף ואקד. 2. 70 שנה לתאטרון הבימה. 3. בקולנוע. 4. מבזק ידיעות (ערבית).
18.30 „אורח באולפן" — לילית נגר מארחת את אליאס מרגו. (ערבית).
19.00 „המסעדה הגדולה" (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.00 משפחת קוסבי — (ראה הפניה).
20.30 „זמירות" — מועדון הזמר המסורתי יארח הפעם אברהם בורג את מקהלת הילדים הירושלמית, בניצוחו של יהונתן לסר. המקהלה תגיש את יצירתו של אנדרו היידו „משחקי פורים," וייוחדו דברים על יוסל'ה רוזנבלט וחזנותו. יצירה שלו תושמע בביצוע החזן נפתלי הרשטיק ומקהלת ביה"כ הגדול בירושלים, בניצוחו של אלי יפה. זמר אורח בתכנית יהיה אברהם כוהרנה מצרפת.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 ספורט: משחק השבת.
22.30 „מישל עזרא ספרא ובניו" — סדרת דרמה בת 7 פרקים בהפקת הטלוויזיה הישראלית — (ראה הפניה).
23.20 פסוקו של מקום — מבט אל אופק שליד מעיינות הירקון. חדשות.

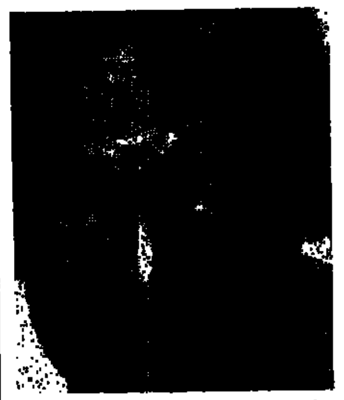
„משפחת קוסבי" (20.00)

משפחת קוסבי — הפרק השני „היה שלום, מר דג" — דג, הגוי של רודי בת החמש מת. אביה קליף מתלבט כיצד לבשר לה על האבידה. הוא מציע לערוך לדג הלוויה משפחתית באמבטיה אך הצעתו מתקבלת בהסתייגות אצל בני המשפחה האחרים.
שעה: 20:00.

„מישל עזרא ספרא ובניו" — סדרת דרמה בהפקת הטלוויזיה הישראלית. הפרק החמישי: „אבלות". השנה היא שנת 1967. רחמו ואדט מתבססים במקסיקו סיטי. אדוארד מנהל את הסניף בניו־יורק, ראשל הקטנה כבר נשואה, ובארץ מיתון קשה. לניאדו נעשה פעיל ממלגה. במקרה לגמרי הוא מגלה קשר בין מישל לבין כתב ארם־צובא. כתב־היד העתיק ביותר של התנ"ך, אשר על היעלמו בשעת שרפת בית־הכנסת לפני עשרים שנה נודע באחרונה. חשדותיו של לניאדו מובילים אל אלבר: אלבר היה עם אביו במקום בשעות הפוגרום הקשות. ואילו אלבר נודר מן המחשבה שאביו הוא שהעלים את כתב־היד. מישל זקן וחולה, מעביר לרחמו את צוואתו הרוחנית, ובכך הופך אותו לאבי המשפחה כולה. ומשתפו גם בסוד כתב־היד של ארם צובא. מלחמת ששת הימים פורצת. בנה בכורה של נזלי נופל בקרב על ירושלים. הבשורה המרה מביאה למותו של מישל הקשיש, בנוכחות אשתו לינדה. ובאותה עת ממש מודיעה כתבת הטלוויזיה לעולם כולו על ניצחונה המזהיר של ישראל.
שעה — 22.30.

ראשון טלוויזיה

1.2.87

08.00 טלטקס — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר
08.15 תלמוד — שניים אוחזין פשיטא 1
08.40 מסך לספרות (יסודי)
09.00 אנגלית ו'
09.20 השעה שלנו — הקלברי פין (כ)
10.00 שעת כושר
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד
11.00 חשבון ה' — תיבת נוח
11.15 צרפתית
11.30 גיאוגרפיה של א"י — פני הארץ — ליד הנחל (כ)
12.00 ספרות (חטה"ב)
12.25 אנגלית ט'
13.00 אנגלית י'
13.30 מוסיקה — האופרה — הנרי בטלר
14.00 טלטקסט — עד כאן
14.03 שעת כושר
14.15 בלי סודות — צ"כ
14.45 Hello Israel / Have You Been There No. 2
15.00 ליבו של העניין — ג'ונתן מילר סוקר התפתחות המחקר על הלב ותפקידו מתקופת המצרים הקדמונים ועד ימינו. בחלק השני, נצפה בניתוח לב פתוח.
16.00 רחוב סומסום — לא להפריע
16.30 בית ספר לשוטרים — פרק 10
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית
17.30 שישאר בינינו — בלופים: בלופים קטנים ובלופים גדולים — מה יוצא מהם?
18.00 לאקי בר־מזל — מפירי החוק
18.30 קיצור החדשות (ערבית)

פיל קולינס בתכנית „עם הכוכבים" (18.32)

18.32 עם הכוכבים — התכנית עוקבת אחר הקריירה המוסיקלית של פיל קולינס, סולן להקת „ג'נסיס" ובעל קריירה עצמאית של זמר.
18.45 חידושים והמצאות — 1. פרחים בצנצנת 2. צרפות 3. ה„ג'יראף" — כלי קטיף אישי לחקלאי מעצי האבוקדו הגבוהים. (ערבית)
19.00 כותרות מבט
20.00 יומן השבוע (ערבית)
20.02 עד פופ — קטעים מן הקונצרט האחרון של אלטון ג'ון עם התזמורת הסימפונית של מלבורן, אוסטרליה. ראיון מיוחד עם המוסיקאי־הגיטריסט רוברט פרים, המתעתד להגיע לארץ בקרוב. כן יתארח הזמר נסים גרמה עם הופעת תקליטו החדש.
21.00 מבט לחדשות
21.30 שושלת — הפרק העשרים ותשעה
22.20 סוף ציטוט
23.00 בני היל
23.30 פסוקו של יום, חדשות

„שושלת" — הפרק ה־עשרים ותשעה: סטיב ממטה לפאלון, כי החליט לעזוב את אחוזת אביהם, משום שהמשפחה לא קיבלה עד כה אל חיקה את אשתו. פאלון עורכת „מסיבה" לכבודה של סמי־ג'ו, להציגה לפני כל הידידים. במסיבה, רואה ג'ף את פאלון מתנשקת עם ניק, ועוזב את המקום יחד עם קלאודיה בלייזדל העמוקה בגניבת סוד ייצור הנפט של קרינגטון, עבור מתחרהו סטיל קולבי. סמי־ג'ו, שיכורה, מטיחה באוזני פאלון את הסוד שבלייק אינו אביה־מולידה. פאלון ה־המומה, לוקחת את אלקסיס לנסיעה בנהיגה מטורפת כדי ללחוץ עליה לגילוי האמת.
שעה — 21.30.

שני טלוויזיה

2.2.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר
08.15 אורחות — חטה"ב — 1. כלכלה: אינפלציה 2. כלכלון: ציפיות אינפלציוניות
08.40 בלי סודות — חיריק 2
09.00 אנגלית ה'
09.20 חשבון פשוט ד' — פעולות החשבון (כ)
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — רגע עם דודלי — זהירות מונעת אסון
11.00 ערבית מדוברת (ו'־ה') — למין (א) לענזה
11.15 אנגלית ו'
11.30 ארץ מולדת — בראשית המאבק (כ)
12.00 אנגלית ח'
12.25 תלמוד — שניים אוחזין — דיוק
13.00 מדעי הטבע (ו'־ב') — פרפרים בטיואן
13.30 צרפתית — העשרה
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.03 שעת כושר
14.15 קסים קסם — לגדול ולצמוח
14.40 רכבת ההפתעות
15.10 קשר משפחתי — לקראת יום אילן (ראה הפניה)
15.55 שעת כושר
16.05 הפונדק בערוץ חמשת המייל
17.00 ערב חדש
17.30 עליזה בארץ הפלאות — שם הפרק: יום אי־הולדת של מלכת הלב
17.55 קונצרט לנוער
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 סקירת תכניות השבוע (ערבית)

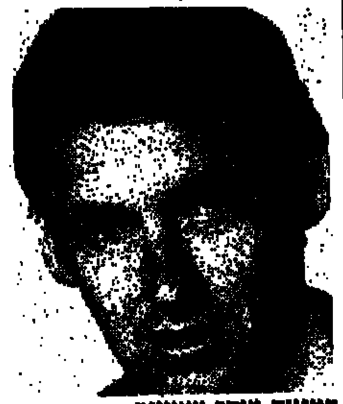
המנצח יצחק שטיינר ב„קונצרט לנוער" (17.55)

18.35 ספורט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 המירוץ אחר הגלימה
20.50 נקודת חן
21.00 מבט לחדשות
21.30 שלושה למעלה, שניים למטה — הפרק הרביעי: „אפינג לא רחוקה" — לאחר שעקרה מצ'לטנהאם נערכת סבתא דפנה לחיי חברה במקום החדש.
22.00 זה הזמן
20.50 ספנסר בלש להשכיר — הפרק השביעי: ילדי הסערה
23.35 פסוקו של יום, חדשות

„קשר משפחתי" — ה־תכנית מיוחדת לרגל יום אילן שיתקיים בראשית פברואר. עם משפחת אוסלנדר — שמואל, אילנה ושלושת ילדיהם, אבי המשפחה, שמואל אוסלנדר, נפגע משיתוק ילדים בילדותו וטופל ע"י אילנשיל מליו. האיגוד הבינלאומי טיפל אז רק בילדים שנפגעו ממגיפת השיתוק בסוף שנות ה־50. עם הקמתו של אילן בסוף שנות ה־60, נמנה שמואל עם מייסדי אגודת הספורט של אילן באיזור חיפה ועד היום הוא פעיל באגודה ויוזם פרוייקטים שונים מטעמה. שמואל, נכה 100%, הקים יחד עם אילנה משפחה לתפארת. שותף בחברה ליעוץ בנושא מיחשוב בקרית ביאליק. בתכנית ידבר שמואל על תפקידם של ההורים בתהליך ההתבגרות של ילד פגוע, והשפעתם על סיכויו לנהל חיים נורמלים ולהקים משפחה. הילדים יספרו כיצד הם מתמודדים עם המצב שבו אב המשפחה נכה. מראיינת הפסיכולוגית זיוות אברמסון.
שעה — 15.15.

שלישי טלוויזיה

3.2.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר
08.15 חשבון פשוט ד'
08.40 בלי סודות — ביניים 5
09.00 אנגלית ח'
09.20 בתרגום לערבית — גיאומטריה
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום
11.00 צרפתית (ע"י)
11.15 חשבון ה' — השבר העשרוני
11.30 גיאוגרפיה של א"י — ליד הנחל
12.00 גיאוגרפיה (ו'־ט')
12.25 ספרות (ע"י) פוקנר — הדב
13.00 מוסיקה (ע"י) — העשרה
13.30 קשת וענן — חסידים מספרים
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.03 שעת כושר
14.15 סרט קולנוע — אגדת הסייר הבודד
16.15 שביל באמצע שביל בצד
16.25 רובוטריקים — פרק 10 — המשך מלחמות הרובוטריקים בשקרניקים על הכוכב סיברטרון.
17.00 ערב חדש
17.30 זנב לחדשות — עם האריה רמו, הקוף פיפס והארנבת משי
18.00 מר בלוורד — הפרק השני: המריעה
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 מקצועות מסוכנים — סדרת תעודה שם הפרק: „כבאי בארות הנפט" — כבאים העוסקים בכיבוי דלקות ענקיות בבארות נפט.
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 זוג או פרד
20.30 כולבוטק

קלינטון ספילבורי ב„אגדת הסייר הבודד" (14.15)

21.00 מבט לחדשות
21.40 מבט שני
22.20 מקגייוור — הפרק החמישי: הקרב האחרון ד' מקגייוור נלחץ לשיא תחבולותיו ותכססי הבריחה שלו
23.10 בית דין לילי — הפרק האחד־עשר: „קח את אשתי, בבקשה" — הפקיד מק רובינסון זונח את חובותיו בעבודה בשל צעירה וייטנאמית יפת מראה, שאת משפחתה הכיר בעת שירותו הצבאי; עומדת בפני גירוש מארצות הברית. ומשנואש מכל דרך למנוע את הגירוש הוא מתחתן אתה.
23.35 פסוקו של מקום — מבט אל קדש נפתלי, חדשות

„אגדת הסייר הבודד" — גזחן איוד (קלינטון ספילבורי) חוזר לדליריו לאחר 15 שנה נושא בזכרונו את רצח הוריו בידי כנופיית קאונדיש הידועה לשמצה. הוא מצטרף לאחיו דן (גזחן בנט פרי). הם יחד עם הסיירים של טקסס יוצאים בעקבות ראש הכנופיה קאונדיש ואנשיו שרצחו את העיתונאי לוקאס סמיריקר. (גזחן דרטו) הסיירים נופלים למארב וכולם נהרגים כנראה. חבר נעוריו האינדיאני של גזחן, טונטו (מייקל הורס) מגיע למקום הטבח מצילו ומטפל בו במערה סמויה. בהחלימו מחלים גזחן לצאת למסע נקמה בכנופיית קאונדיש. הוא משווה סוס לבן אמיין וישאל לעצמו את זהותו של הסייר הבודד. הוא וטונטו מגלים כי כנופיית קאונדיש מתכננת לשדוד ולהחזיק כבן ערובה את הנשיא גרנט. אך למרות הידיעה המוקדמת אין הם מצליחים למנוע את החטיפה.
שעה — 14.15.

רביעי טלוויזיה

4.2.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר
08.15 גיאוגרפיה של א"י — פני הארץ — ליד הנחל (כ)
08.40 אנגלית ז'
09.00 מדעי הטבע (יסודי) — העץ
09.20 אנגלית ז'
10.10 מדעי הטבע ה'־ו' — אויר לנשימה
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד
11.00 חשבון ו' — הכל בגלל אגוז קטן
11.15 אנגלית (י"א־י"ב) — Hello Israel Have You Been There — No.2
11.30 קשת וענן — הארס עץ השדה (כ)
12.00 אנגלית ח'
12.25 אנגלית י'
13.00 מדעי הטבע (ע"י) — פיסיקה (3) — חוקי התנועה 2
13.30 גיאוגרפיה של א"י — פני הארץ — ליד הנחל
14.00 טלטקסט — עד כאן —חדשות
14.03 שעת כושר
14.15 רסיטל לפסנתר עם הפסנתרן אלפרד ברנדל. בתוכנית שתי יצירות: ברהמס: ואריאציות ופוגה על נושא מאת הנדל וליסט: שנות נדודים (השנה השלישית)
15.15 מועדון הפיקוויקים — פרק 3
15.45 פרפר נחמד — קופסאות
16.10 שעת כושר
16.25 פיצוחים — שעשועון
17.00 ערב חדש
17.30 שמיניות באוויר
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 ג'ניפר

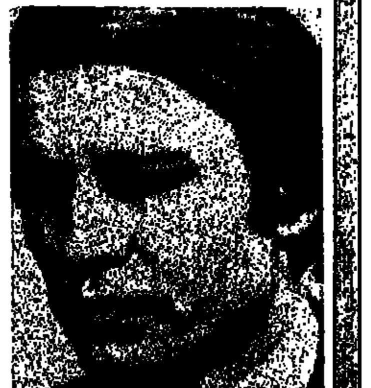
מייקל יורק בסרט „שליחות" (22.05)

19.00 בקו הבריאות — 1. שיקום גופני ונפשי לאחר התקף לב בכתבתו של יוסי אבישר. 2. שיחה עם ויקטור קמר, חולה שעבר ניתוח להשתלת מעקפים בלב, ותהליך שיקומו האישי (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 משהו מהסרטים
20.30 בין הכיסאות
21.00 מבט לחדשות
21.30 מוקד
22.05 שליחות — סרט (ראה הפניה)
23.35 פסוקו של יום, חדשות

סרט קולנוע — „שליחות" — כתבת טלוויזיה אמריקנית מקבלת אישור הממונים עליה לצאת לרוסיה לראיין את נשיא ברה"מ. בשהייתה שם מבקשת ממנה מדענית רוסיה מן השורה הראשונה להבריח את נכדתה החולה אל המערב, ובנוסף מפקידה בידיה סרט מצולם, המתעד סוד מדעי סובייטי חשוב. הכתבת האמריקנית נקרעת בין חובתה למלא את השליחות העיתונאית לבין רצונה למלא את בקשת המדענית. כמובן עליה להתמודד מעינו המפקחת של פקיד סובייטי, גבר נאה, שמונה מטעם השלטונות ללוות אותה בביקורה. עם הזמן מתפתח ביניהם קשר רומנטי. הק.ג.ב. נכנס לתמונה במעקב רב מתח אחר גיבורי העלילה. ג'נביב בוז'ולד בתפקיד העיתונאית, מייקל יורק הוא הפקיד הסובייטי. בורגס מרדית בתפקיד המדענית הסובייטית מפיקה קולין דיוהרסט, הבמאי: פול אלמונד הקנדי. שנת הפקה: 1982.
שעה — 22.05.

חמישי טלוויזיה

5.2.87

08.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
08.03 שעת כושר
08.15 מושגים ביהדות — הגענו למצוות
08.40 בלי סודות — חיריק 3
09.00 ארץ מולדת — הנועזים (כ)
09.20 מדעי הטבע (חטה"ב) — סודות הים
10.00 שעת כושר
10.10 אנגלית ה'
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום
11.00 אנגלית ו'
11.15 ערבית מדוברת (ו'־ה') — כרם (אל) זיתון
11.30 אנגלית ח'
12.00 מדעי הטבע (ע"י) — אבולוציה 4 — הומולוגיה
12.25 אנגלית ט'
13.00 היסטוריה (ע"י) — העשרה — נפוליאון — עלייתו של דיקטטור
13.30 ספרות — הרב מאת פוקנר
14.00 טלטקסט — עד כאן — חדשות
14.03 שעת כושר
14.15 קשר משפחתי (ש"ח)
15.00 טאו טאו — הארנב הגאוותן
15.25 רחוב סומסום
16.00 זהו־זה
17.00 ערב חדש
17.30 „מקרון 1" הפרק האחרון: בוגר בצמרת
17.55 משפחת קמפבל — הפרק השני: החלטה גורלית
18.25 „פסוקו של מקום" — מבט אל גילה שבירושלים
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 „שבועון טלוויזיה" — (ערבית)
19.00 מפגש — תכנית שבועי (ערבית)

כרמית גיא מנחה „גלריה" (23.10)

19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 מבט ספורט
20.45 לקראת שירור
21.00 מבט לחדשות
21.30 „גיבורים רדופים" — סרט תעודה
22.20 „ראשון בין שווים" הפרק החמישי: צ'ארלס סימור מסכים לתת לאשתו הזדמנות נוספת למרות בגידתה ובעזרתה הוא שב להנהלת הבנק, כשהשמרנים מפסידים ב־בחירות,
23.10 „גלריה"
23.50 „הגיע זמן לשון" — פינה לענייני לשון; הפעם: בליעל — כלי תועלת, חדשות

תכניות טלוויזיה
ביום שישי 6.2.87

בשעה 21.15 — „ממני" — תכנית ראיונות עם מני פאר

בשעה 22.15 — סרט קולנוע — „הדירה" — סרטו עטור אוסקרים (1960) של בילי ווילדר, במאי המשיך דה־ריט. פקיד קטן בחברת ביטוח אמביציוזי מאד. מוצא דרך משלו לקנות את מנהליו: הוא משכיר את דירתו הקטנה לכל אחד מנהליו לפי שעות לבילוי עם ידידותיהם. הכל מתנהל לשביעות רצונו עד אשר מגלה הפקיד כי בדירתו מנהל אחד המנהלים רומן עם נערת המעלית בה הוא מאוהב בעצמו. [illegible] מתוחכם וביקורת על החברה הקפיטליסטית [illegible] הבצע.

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 30.1.87
13.00 וודי וודפקר. 13.30 בית חולים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „קו חירום", עם לינדה קרטר. 16.30 היתקליף (מצויר). 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 וובסטר. 18.30 קשרי משפחה. 19.00 חדשות. 20.00 פולגאי. 21.00 סרט (ערבית). 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

שבת 31.1.87
13.00 הכלשים הצעירים (מצויר). 13.30 הקטנים. 14.00 סיפורי ילדים. 14.30 הרפתקאות בעולם. 15.30 ימי העמק האבודים. 16.00 כדורגל אנגלי. 17.00 ספורט מהעולם. 18.00 כדורסל. 19.00 כדורגל איטלקי. 20.00 היאבקות. 21.00 סרט — „סברינה". 23.00 מועדון 700.

יום ראשון 1.2.87
13.30 חיים אחרים (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 מעשיות משמחות (ערבית) 15.00 סרט (ערבית). 16.30 „אי המטמון". 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 פאנקי. 18.30 כפיות של כסף (קומי). 19.00 שישים דקות. 20.00 תכנית מיוחדת „ההר הפראי". 21.00 סרט — „סוף האושר". 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

יום שני 2.2.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט—„רצח בקווטס קוואנטי", עם ג'וני קאש. 16.00 היתקליף (מצויר). 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (קומי). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום. 21.00 כדורגל אמריקני. 23.00 מועדון 700. חדשות.

יום שלישי 3.2.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „רצח קטן". 16.30 היתקליף. 17.00 הבית המעופף (מצויר). 17.30 החבובות. 18.00 נסיעה בחלל (דמיוני). 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 בקציוור (בלש). 22.00 זאב־אוויר (מתח). חדשות.

יום רביעי 4.2.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „רצח נכנית". 16.30 היתקליף. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 זוהי הוליווד. 18.30 משפחת קמבל. 19.00 חדשות. 20.00 סיימון את סיימון (בלש). 21.00 כדורגל. 22.00 קגני ולייסי (סדרה משטרתית). 23.00 מועדון 700. חדשות.

יום חמישי 5.2.87
13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט — „החשוד העיקרי", עם קרי גרנט. 16.00 היתקליף. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 משפחת ג'פרסון. 18.30 רוק מילוט. 19.00 חדשות. 20.00 הרדקסל ומקירדיס (פעולה). (ערבית). 21.00 עוברות החיים (קומי). 21.10 ג'ו הארט (קומי). 22.00 לאור הירח (בלש). 23.00 מועדון 700.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 30.1.87
13.30 כדורגל וספורט כללי (רק בערוץ 1). 14.30 תן לי שהות (רק בערוץ 1). 15.00 המופע של דין מרטין (רק בערוץ 1). 15.45 גוף האדם (רק בערוץ 1). 16.00 ג'יין אייר (רק בערוץ 1). 16.50 סרט עלילתי (רק בערוץ 1). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 17.50 נקים קטנות (רק בערוץ 1) 18.20 מוסיקת פופ אנגלית (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 לקט שירים. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 ההיסטוריה של הרפואה (דוקומנטרי). 20.30 פרוג (קומדיה אמריקנית). 21.10 פלקון קרסט. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 גרעין החוי (סדרה אנגלית).

שבת 31.1.87
18.00 תכנית בצרפתית. 18.15 ילדי רחוב די.ג'י.סי. (רק בערוץ 1). 18.30 אינגו לעולם (צרפתית). 18.40 החיים בשטח האלפיים (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 הצבא של אבא (קומדיה אנגלית). 21.10 בידור חו"ל. 21.10 איסים ומטרעות סדרה דוקומנטרית (רק בערוץ 1). 21.30 בידור חו"ל. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום ראשון 1.2.87
17.20 סרטים מצויירים (רק בערוץ 1). 17.30 מגלמה נסתרת (רק בערוץ 1). 18.00 כפי בין העננים (תכנית בצרפתית לילדים). 18.30 קתרין (סדרה בצרפתית). 18.09 חדשות בצרפתית. 18.40 ההיסטוריה של הלבוש (רק בערוץ 1) 19.15 לקט שירים. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 מי הבוס? 21.10 היום בו השתנה היקום (דוקומנטרי). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 דמה במסיבת קולמוס.

יום שני 2.2.87
15.30 מועדון מיקי מאוס (רק בערוץ 1). 17.00 הנמרים (רק בערוץ 1). 17.10 על טעם ועל ריח (רק בערוץ 1). 17.45 סדרה דוקומנטרית באנגלית (רק בערוץ 1). 18.00 סיפורי ג'ה מטפאן (צרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 אין כמו בבית (קומדיה אנגלית). 21.10 מגדון (סדרה). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 על אמנות הבידור.

יום שלישי 3.2.87
15.30 סרטים מצוירים (רק בערוץ 1). 17.10 פסטיבלים ותנינות (רק בערוץ 1). 18.00 הרי של אמבוקה רה לורנצו (סדרה בצרפתית). 18.10 עולמו של וולט דיסני (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 20.30 תיבת המוסיקה (מיטב הלהקות הבריטיות). 21.10 מעגלים נסגרים (קומדיה אנגלית). 21.30 כן אדוני ראש הממשלה. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 הורדע הרביעיה. על מלר"ע הי"ג.

יום רביעי 4.2.87
18.00 המספר האת (צרפתית). 18.30 מגזין המספר (רק בערוץ 1). 18.30 קתרין (סדרה בצרפתית). 18.40 בסוע בחלל (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 צלמת היום. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה בדירה (קומדיה אמריקנית). 21.10 הסופרים — סידרה דוקומנטרית. 21.30 סרט מראר באנגלית. 21.00 חדשות באנגלית. 22.00 המלכות המשפשה ומיטב התוקדות האנגליות — רק בערוץ 1. 22.10 (סדרה אמריקנית).

יום חמישי 5.2.87
17.30 פלאש גורדון (רק בערוץ 1). 18.00 שאנן אלונה. תכנית בידור. 18.00 תכנית להקלאי באנגלית רק בערוץ 1. 18.10 תיאטרון האגדות (רק בערוץ 1). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 ההגברות (קומדיה אמריקנית). 21.10 רמינגטון סטיל (בלש). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 [illegible]

שישי רדיו

30.1.1987

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.00 „בהאזנה נינוחה" — שומאן: מתוך „אלבום לבני נעורים"; מנדלסון: סימפוניית נעורים בדו־מינור; אלגר: סרנדה לכלי־קשת; בריטן: מבוא לתזמורת לבני הנעורים.
09.00 „קונצרט בוקר" — אריאגה: רביעייה מס' 1 לכלי קשת; פאייה: „לילות בגני ספרד" לפסנתר ותזמורת; בוסוני: סואטה לכנור ותזמורת; דביסי: הים; הינדמית: מטמורפוזות סימפוניות על נושאים של וובר.
11.57 „מגישים שיר".
12.00 „מן הפרטיה" — צבי הראל — צ'לו/מרינה בונדרנקו — פסנתר; שומאן: 5 קטעים בסגנון עממי, א' 102; הינדמית: שלושה קטעים; קודאי: סונטה מס' 4 לצ'לו ולפסנתר.
13.05 „האזנה נינוחה" — בטהובן: קונצ'רטו מס' 4 לפסנתר ותזמורת; גריג: סוויטת הולברג.
14.00 „מאולמי הקונצרטים שלנו" — מאה שנה להולדת רובינשטיין — שידור חי מ„היכל התרבות" בתל־אביב. רסיטל: דניאל ברנבוים: תכנית שומן.
16.30 „לבקשתכם" — וולרי: קונצ'רטו לגיטרה ולכלי־קשת; רחמנינוב: קונצ'רטו מס' 2 לפסנתר ולתזמורת; שוסטקוביץ': „שירת היערות" — אורטוריה לסולנים ותזמורת.
18.00 „דור הזהב" — אבנים גדולים בהקלטות הבכורות. החלילן הצרפתי מרסל מואיז, תכנית שלישית: מיצירות: באך, בטהובן, גודאר, דבוז'אק ודריגו.

דוד מרגלית. „עובר ושב" (רשת ב' 16.05)

19.00 „מוסיקה קאמרית" — ובר: שלישייה בסול מינור לחליל, צ'לו ופסנתר; בטהובן: רביעייה לכלי קשת א' 127 במי במול מז'ור.
20.05 „מסכת הארץ" — שירים ישראליים.
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „קונצרט ליל השבת" — מנצח: קונצ'רטו בסול מז'ור; הידן: סימפוניה מס' 94 בסול מז'ור „ההפתעה"; ברהמס: ואריאציות על נושא של היידן א' 56 א'; שומאן: אטיודים סימפוניים א' 13; קבלבסקי: קונצ'רטו לכנור בדו מז'ור, פרוקופייב: סימפוניה מס' 6 במי במול מינור.
23.00 „ברק הברוק — ורסיסי רנסנס".

רשת א'

07.35 רגע של עברית
07.37 „מגישים שיר".
08.05 „פעמי המזרח" — מבחר הפזמונים בסגנון מזרחי.
10.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים.
11.05 רגע של עברית
11.10 „השידור הזווקי לבתיה"ס — „לקראת שבת" — לכתות הביניים והגבוהות — רון יצחק אברבאנל".
11.30 „ההאר עיניני" — שירים וניגונים.
12.05 „לחיות ביחד" — שיחות באורך רוח.
13.00 חדשות באנגלית.
13.15 תכנית באנגלית
13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.
14.05 „בראש צעיר" — בעוזן לילדים ולבני נוער.
15.05 „קבלת שבת" — פרשת „וארא".
16.05 „נושא לעיון" — „על נסיון מעניין לשלב עקרונות כלכליים בתורת המשפט" — עם פרופ' אוריאל פרוקצ'יה.
17.10 „שיר לילשבת" — שירים עבריים.
18.06 „מוסף רדיו לספרות".
19.05 „זמר לשבת".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „מקום אחר".
23.05 „הבו ומר".

רשת ב'

07.07 „הבוקר הזה".
08.05 „כל צבעי הרשת"
12.10 „שריקת פתיחה" — לקראת משחקי הכדורגל בשבת.
13.05 „בחצי היום
14.06 „הזמנות והנחות בטלות"
16.05 „עובר ושב" — עם דוד מרגלית.
17.05 „מאחורי הכותרות" — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעתונות
18.06 „האיזון הקדוש" — עם מאיר שלו.
19.05 „לחיות ביחד" — שיחות באורך רוח.
19.10 „הטור השבועי" בעריכת יואל רפל
20.05 „ואני תפילתי".
21.05 „השושנה פורחת" — לקט רומנסות ושירים ספרדיים.
22.05 „עוד לא רקדתי די" — ריקודיים.
23.05 „בין שישי לשבת" — שיחה בשניים — עם יצחק לבני.
00.10 „שיר אינו רק מנגינה" — שירים עבריים בנושא אחד.

רשת ג'

06.11 „יום שישי חוזר" — שירים עבריים.
08.05 „להיות עם" — שעה אחת, שפה אחת.
09.05 „אנן הים־התיכון".
11.05 „משהו משהו".
13.05 „צפיחית בדבש" — עם רן כנר.
15.05 „לפנות ערב" — שירים עבריים.
17.05 „כאן, עם ובכל מקום".
18.05 „זמר שכזה" — שירים עבריים.
20.05 „צלילי שבת".
22.05 „טיול לילי" — שירים עבריים.
23.05 „איזה לילה" — מסיבת ריקודים.

גלי צה"ל

06.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.
06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום. — עם סיוב אופיר.
07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתונאי סוף השבוע.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 בילוי נעים — עם מולי שפירא.
11.05 קולה של אמא — עם אלכס אנסקי.
12.05 „סגולים" — שעתיים עם רוני ברזאב.
14.05 „שעה עם רוברט פרים".
15.05 „הדרך" — עם פאקו אינבו הידיד ברוח בהיכל התרבות בתל־אביב (נ"ח).
17.05 „רבעים הקומנגוריים".
18.05 „מגזין נתוקי" — סדרת תוכניות בנושא אמנות.
19.05 „בגיזות הלב" — עדנה עברון משוחחת עם המשוררת אמירה הס.
20.05 „לא על הלוף לבדו" — מוסיקה ומשוקי רדיו.
22.05 „עצן בעיניים" — שעתיים של שירים עם בתי לנגה.
00.05 מפעם הדייר המרונייםטר עם יואב קוטנר.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.

שבת רדיו

31.1.1987

קול המוסיקה

07.11 „שחרית לשבת" — הנדל: „אריודנטה", מוסיקה לבלט; מוצרט: דיברטימנטו מס' 2 בסי במול מג'ור, לי"ב קלרניתות ולבסון; דבוז'אק: סונטינה בסול מג'ור, א' 100; דביסי: פנטסיה לפסנתר ולתזמורת; ביזה: סימפוניה ברו־מג'ור.

09.00 „למי סירורה?" — לה פה סול.

10.00 „קונצרט השבת" מהקלטות התזמורת הסימפונית „ים רשה"ש"; שוסטקוביץ': 8 שירים מתוך „השירה היהודית העממית"; שופן: קונצ'רטו מס' 1 במי־מינור לפסנתר ותזמורת, א' 11; פרוקופייב: סימפוניה מס' 5, א' 100.

11.57 „מגישים שיר".

12.00 „במחיצת אמן רגול" פאבלו קזאלס.

13.05 „קונצרט לצהרי שבת" — באך: קנטטת האכרים, מס' 212; ברהמס: רביעייה מס' 3 בדו־מינור לפסנתר וכלי קשת; שומאן: סימפוניה מס' 2 בדו־מג'ור, א' 61.

15.00 „אינטרלודיום" — רצף מוסיקלי.

16.00 „האהובה בת האלמוות" סדרת תכניות סביב מכתבו המפורסם של לודוויג ואן בטהובן (תכנית שביעית).

17.08 „פגוש את האמן הישראלי" שלישיית יובל ברוך: שלישייה ברו מינור, א' 15; ראבל: שלישייה.

18.00 „רדיו־דרמה" — „תאוות נקם" מאת אביבה רוזל.

19.00 „הקונצרט שלי" — עם ורליה שחורי הכתבת המדינית של „על המשמר".

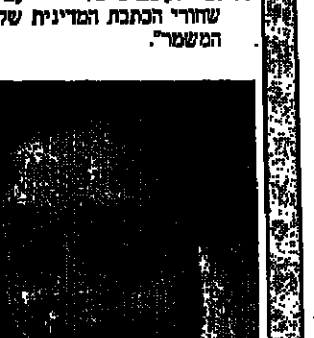

סנדרה שדה ב„רדיו דרמה" (רשת א' 11.00)

21.05 „אופרה" — ורדי: ריגולטו.

רשת א'

08.05 „עולם המדע".

09.30 „דעת־קול" — תיבת דואר בענייני מדע.

10.05 „מילים שמנסות לגעת" — על כוס קפה בצריף של א.ב. יהושע — שמואל הופרט משוחח עם א.ב. יהושע עם הופעת הרומן החדש שלו.

11.00 „רדיודרמה" — „ליידי מקבת ממחוז מצנסק" — „מולכר" מאת: ניקולאי ליסקוב. משתתפים: יהודה פוקס, אילן דר, סנדרה שדה, שמואל וילוז'ני, גיא אהרונסון, שפרה מילשטיין וגליה ישי. (ש.ח.)

12.05 „מישדר תעודה" — „והיו תוצרעל ברוכים" — על הגלת רעלים, איחסון פסולת רעלים וזיהום אויר.

13.00 חדשות ותכנית באנגלית.

13.30 חדשות ותכנית בצרפתית.

14.06 „בראש צעיר" — מגזין משולב בקטעים נבחרים מתכניות השבוע ומבחר מרווחי העיו"ם (עתונאים צעירים).

15.05 „דיבי ארס" — עם רחל חלפי.

16.05 „מושגים" — „ירושלים של מעלה" — עם יצחק חיותמן וד"ר יפה ברלוביץ.

17.10 „סיפורדיו" — „לחטוף קצינים בריטיים" — מאת אורציון ישי. מגיש: יוסי כנאי.

17.40 „מוסיקה קלה למוצאי שבת" — רונצטי: מוסיקה לבלט מתוך „לה פבוריטה"; שטראוס: ולס „סיפורי היער הוינאי"; לכדי: מחול תימני; סופה: „המשורר והאיכר"; ביזה: „דולי הפנינים" — דרזמר; פוצ'יק: כניסת הגלדיטורים; גילברט וסליבן: קטעים מתוך „יולנטה"; הרברט: 2 קטעים.

18.55 „מגישים שיר".

19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה".

19.30 שידורים לעולים.

22.05 „מילים שמנסות לגעת".

רשת ב'

08.05 „מי ישך" — א) ארבעה ימים על הסניי ב) „אגדת־עם".

09.05 „שאלה של טעם" — עם חיים קינן.

09.55 עוזיה אלון מספר על נוף הארץ.

10.05 יומן השבוע.

11.05 „הקשר המוסיקלי של מתי כספי" — מארח אהוד מנור.

12.05 „החוש השביעי" — משחק רדיו פומבי ובו צוות מנחשים שמנסים לגלות סודותיהם של אנשים. מנחה: משה טימור.

13.05 „עם ראשונים" — עם משפחת קוסטיצקי מיבנאל — בעקבות הספר „בטרם האיר הבוקר" (ש.ח.).

14.11 „שירים מחייכים".

14.30 „שירים ושערים" — דיווחים על השערים שיובקעו במשחקי הליגה הלאומית בכדורגל.

16.30 „הבו זמר" — שירים עבריים.

17.05 „ארץ חמדת".

18.06 „מפיק ודי".

18.30 „ממגרש הספורט".

19.05 „הקול קולנוע".

20.05 יומן השבוע (ש.ח.).

21.08 „פרח בגני" — תכנית בבקשתך לשירים מזרחיים.

22.10 „מלווה מלכה".

23.05 „הוי ארצי מולדתי" — שירים עבריים.

00.10 „לילה טוב" — עם אלכס טלמור.

גלי צה"ל

07.05 יופי של שירים — שירים עבריים.

08.05 „מעל ומתחת לשמיכה".

09.05 „מקהלה עליזה" — שירים וסיפורים לילדים.

10.05 „טוב לשמוע" — תוכנית שבועית לבידור וזמר עברי.

11.05 „ממצב הנוכחי" — עם יוסי עבאדי ודני וסלי.

12.05 „הרון" — עם „צ'ק קוראה והאלקטריק כנר" בבריכת השולטן בירושלים.

13.05 שאלות אישיות — יעקב אגמון משוחח עם המשורר חיים גורי.

14.05 הכל זורם — עם דובי לנץ.

14.45 „841 נוסע צפונה צפונה" פרק שבעה עשר.

16.05 „סינמה שבת" — תוכנית בענייני קולנוע.

17.05 „ספרים רבותי ספרים".

18.05 „משלנו" — מצעד הפזמונים העבריים.

19.05 מצעד הפזמונים הלועזי.

20.05 „רחוק מן העין" שירי עם צרפתיים.

21.05 „מסורת מסורות".

22.05 „קול הג'אז הזה".

00.05 ציפורי לילה מארח — קובי מידן מארח את העיתונאי רון מיברג.

02.05 לא רוצים לישון.

רשת ג'

07.10 „צלילים למוכרת" — שירי העבר.

08.05 „גוונים" — שירים עבריים.

10.05 „על בטוח" — להיטי כל הזמנים.

12.05 „להיטים לוהטים".

14.06 „כוכבים".

15.05 „אתם זוכרים את השירים?"

17.05 „שיר בין־ערביים".

19.05 „גמר שכוה" — שירים עבריים.

20.05 „פזמונהמון" — מחרוזות פזמונים.

22.05 „טיול לילי" — שירים עבריים.

23.05 „רדיוטק" — פזמונים בשצף קצף.

ראשון רדיו

1.2.1987

קול המוסיקה

07.09 „בהאונה נינוחה" — היידן: שלישיית פסנתר בסול מג'ור; שוברט: סימפוניה מס' 3; בטהובן: סונטה לפסנתר ברה מג'ור; מנדלסון: מוסיקה ל„חלום ליל קיץ".

09.00 „קונצרט בוקר" — הנדל: אסיס וגלתיאה — פסטורלה; מוצרט: קונצ'רטו בסי במול מג'ור, לפסנתר ותזמורת; מאהלר: סימפוניה מס' 1.

11.57 „מגישים שיר"

12.00 „אמנים באולפן" — ריקי ספרבר — פסנתר; שצ'דרין: באסו אוסטינטו; א. חרל"פ: רישמי ילדות; ולאדיגרוב: פסטורלה; פרננדז: סויטה ברזילית מס' 3; ברטוק: „בטבע".

13.05 „בהאונה נינוחה" — הנדל: „מוסיקת מים", סויטה בפה מג'ור; היידן: קונצ'רטו ברו מג'ור לאבוב ותזמורת; ובר: פוטפורי לצ'לו ותזמורת; מוצרט: סימפוניה מס' 41, ברו מג'ור, „יופיטר".

15.00 „מוסיקה כאן ועכשיו" — אברהם אמזלג: „מזמור" לאבוב ולכלי קשת; פיטר מוס: סונטה לצ'לו סולו (1981); נחום אמיר: מוסיקה לכלי־קשת.

16.00 „מוסיקה ליום ראשון" — באך: קנטטה מס' 14; שוברט: לורוס; מנדלסון: מוטטים מס' 2 ו־3.

18.00 „למי סירורה?" — לה פה סול (ש.ח.)

19.00 „מוסיקה קלאסית קלה".

20.05 „אינטרלוד" — רצף מוסיקלי.

20.27 „מגישים שיר"

20.30 „הקונצרט הקאמרי השבועי" — חלק א: הקלטה מ־23.12.86

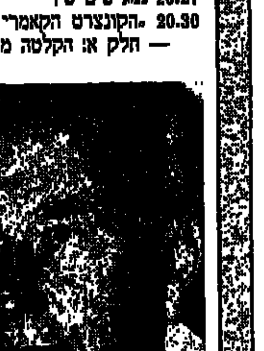

יצחק רבין בתכנית „בן פתוח" (גל"צ 16.05)

— מוזיאון תל־אביב, שניים שלושה וארבעה חלילים: בואמורטייה: קונצ'רטו מס' 2 ל־4 חלילים וצ'מבלו; הינדמית: סונטינה קנונית לשני חלילים, אופוס 31, מס' 3; בטהובן: שלישייה ל־3 חלילים, אופוס 87; בוצה: „יום קיץ בהרים" ל־4 חלילים; ו.פ. באך: שלישייה ל־2 חלילים וצ'מבלו בלה מינור; ג'ייקוב: פתיחה ופוגה לפיקולו, חליל וחליל אלט; דופלר: אנדנטה ורונדו, אופוס 25 ל־2 חלילים ופסנתר. חלק ב: התזמורת הקאמרית הישראלית, הקלטה מ־14.4.86 — מוזיאון תל־אביב: א. שנברג: „ליל הוד".

22.30 „מן המקורות".

23.00 „מחזורי יצירות" — הרביעיות של היידן.

רשת א'

07.30 „רדיו־קל" — תכנית יומית בעברית קלה

07.55 רגע של עברית.

07.57 „מגישים שיר".

08.05 „חוגה" — עם בני הנדל.

09.05 „טלרדיו" — שירות מידע למאזינים.

10.05 „פניני בוקר" — מגיש: גדעון הוד.

11.05 רגע של עברית.

11.10 השידור היומי לבתי"ס, ספור וצליל — תכנית לגיל הרך: „מדוע שנא הכלב את החתול" — אגדת עם.

11.30 „שירי עמים"

12.05 „בערוגות הבושם".

14.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.30 „השכלה ודעת לכל" — „צרפתית למתחילים", שעור מס' 5.

16.05 „רדיו־עשיה" — מגזין נוער.

17.10 שירים עבריים.

17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — „השתקפות השאלה הערבית בספרות העברית בארץ־ישראל מסוף המאה הקודמת ועד ימינו". „תחושת מצור" — שיחה עם אהוד בן־עזר.

18.06 „מנחת ערב".

19.05 „מחשבת ישראל".

22.05 „תפוח ועץ" — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם — „משפחות הנמצאות בשלבים שונים של תהליך הגירושין"; תכנית חמישית — „השקט שלאחר הסערה" — התייצבות החיים בנפרד.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".

08.05 „עושים עניין"

09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי.

10.05 „כל צבעי הרשת".

11.30 „סעו לשלום" — עם ג. הוד.

12.10 „אלף־אלף" ב„בית" — עם אהוד מנור.

13.05 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים.

14.06 „מוסף לאומנויות".

14.30 „בת צחוק" — הווי והומור.

15.05 „רגעי קסם".

16.05 „שירים ושעורים".

17.05 „יומן כלכלה".

17.30 „על מספרים ואנשים"

18.06 „מסיבת עתונאים".

18.45 היום בספורט — „היום הזה".

19.35 „עם ישראל" — מוסף לענינים יהודיים בעולם.

20.05 „אומר בשכחון".

22.05 „פסקול".

22.58 רגע של עברית.

23.05 „צלצול שלישי" — שבועון לאומנויות.

00.05 „יומן חצות".

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — הפסיכולוגיה של הקריאה והבנת הנקרא, מבוא כללי.

06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר.

07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.

08.05 בוקר טוב ישראל.

09.05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי.

11.00 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.

13.05 „פגישה יומית" — עם אורלי יניב.

14.05 „דו רה מי יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.

15.05 „טעם של פעם".

16.05 קו פתוח לשר הבטחון יצחק רבין.

17.05 „ערב טוב ישראל".

18.05 „שעה קלה על כלכלה" — עם שמואל נחושתן.

18.45 „משולש" — עימות יומי בעניני השעה.

19.00 „רדיו ספורט" — מגאזין ספורט.

20.05 „חיילים, אנשים צעירים" — עם חיילי השריון (ש.ח.).

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת — הפסיכולוגיה של הקריאה והבנת הנקרא — מבוא כללי. מרצה: דר' יוסף שימרון (ש.ח).

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".

23.05 „השעה העשרים וארבע, זה היה היום שהיה".

23.55 „שיחת חצות" — עם מחמוד ריאב — מחנך ערבי.

00.05 „ציפורי לילה"

02.05 לא רוצים לישון.

שידורי צה"ל FM

19.05 „רדיו רדיו".

20.05 „סבבבבסיס".

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".

23.05 „קול הג'אז הזה".

רשת ג'

07.07 „שיר בבוקר בבוקר".

09.05 „מה, כבר תשע?"

10.05 „שבעים מי יודע".

11.05 „שעה תמימה"

12.05 „רק מוסיקה".

13.05 „רק בימי חול"

14.06 „מומון חוזר"

15.05 „חדש, חדיש ומחודש".

16.05 „הצגה יומית".

18.06 „מצעד הפזמונים הלועזיים".

21.05 „ארום עתיק".

23.05 „הלילה הוא שירים".

שני רדיו

2.2.1987

קול המוסיקה

07.09 „בהאונה נינוחה": היידן: סימפוניה מס' 82 ברו מג'ור, „הדב"; שפור: קונצ'רטו מס' 1 ברו מינור לקלרנית ותז. אופוס 26; ברהמס: שישית כלי קשת בסי במול מג'ור, אופוס 18; מנדלסון: סימפונית נעורים מס' 12 בסול מינור.

09.00 „קונצרט בוקר" באך: קונצ'רטו ברו מג'ור לשני צ'מבלי ותזמורת; סטרווינסקי: שמיניה לכלי נשיפה; רגר: סויטה בסגנון עתיק אופוס 93; שומאן: קונצ'רטו בלה מינור לצ'לו ולתזמורת אופוס 129; בטהובן: רביעית כלי־קשת ברו מג'ור אופוס 59 מס' 3.

11.57 „מגישים שיר".

12.05 „מן הסרטיה"

13.05 „בהאונה נינוחה"; ראמו: סויטה מס' 1 מתוך „קסטור ופולוקוס"; באך: קונצ'רטו ברו־מינור לכנור, אבוב, כלי קשת וקונטינואו; טלמן: „מעיינים אהובות" קנטטה לסופראן, לאבוב ולקונטינואו; היידן: סונטה לפסנתר בסי־מינור; שוברט: נוקטורן במי במול מג'ור לשלישיית פסנתר; רייכה: סונטה לחליל ולפסנתר „אונדין"; דביסי: סויטה קטנה

15.00 הסברה מוסיקלית: פסנתרו של דביסי; תכנית רביעית.

16.00 „מאולמי הקונצרטים שלנו" הפילהרמונית הישראלית/זובין מהטה: שמעון כהן: מתולות תגיגיים; ברוך: קונצ'רטו לכנור; גרשווין: קונצ'רטו בפה; סוזה: מרשים

18.00 „רגש על הביצוע" על אחת כמה וכמה

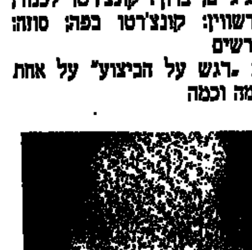

חיים קינן מגיש „מוסף לאמנויות" (רשת ב' 14.06)

19.00 „תזמורות כלי נשיפה" מיצירות שוסטקוביץ', הינדמית, טיפט, סימפסון, דוגטי ויסן סאנס

20.05 „אינטרלוד" — רצף מוסיקלי

20.27 „מגישים שיר"

20.30 „מאולמי הקונצרטים בעולם" התזמורת הסימפונית של רדיו ברלין/א. יוכום (19.5.86) מוצרט: קונצ'רטו בלה מג'ור לקלרנית ותז. ק. 622; שוברט: סימפוניה מס' 9 בדו מג'ור „הגדולה"

22.30 „פעם ועוד" איל האן מימארוגלו: „המנחה" לסרט עם קול מוקלט מראש תנוגן 3 פעמים

23.00 „מחזורי יצירות" הרביעיות של היידן

רשת א'

07.30 „רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה

07.55 רגע של עברית

07.57 „מגישים שיר"

08.05 „חוגה" — עם בני הנדל

09.05 „טלרדיו" — שירות מידע למאזינים

10.05 „פניני בוקר"

11.05 רגע של עברית

11.10 השידור היומי לבתיה"ס. „חי, צומח, דומם"

11.30 „שירי עמים"

12.05 „ספור ושיר"

14.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער

15.30 „השכלה ודעת לכל": „מבוא לתכנות (להכרת המחשב)": „שימושי המחשב ברפואה"

16.05 „מקום באמצע"

17.10 שירים עבריים

17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — „השתקפות השאלה הערבית בספרות העברית בארץ־ישראל מסוף המאה הקודמת ועד ימינו". „הערבי החי בקירבך" — שיחה עם אהוד בן־עזר

18.06 „מנחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת

19.05 „עיונים בפרשת השבוע" והפעם: פרשת „בא"

19.30 שידורים לעולים

22.05 „לכל אדם כוכב" — עם האסטרולוג אילן פקר

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"

08.05 „עושים עניין" — עם גבי גזית ושלום קיטל

09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי

10.05 „כל צבעי הרשת"

11.30 „סעו לשלום" — עם גדעון הוד

12.10 „אלף־אלף" ב„בית" — עם אהוד מנור

13.05 „בחצי היום"

14.06 „מוסף לאומנויות"

14.30 „בת צחוק" — הווי והומור

15.05 „רגעי קסם"

16.05 „שירים ושעורים" בעריכת יעל בן־יהודה

17.05 „יומן כלכלה"

17.30 „על מספרים ואנשים"

18.06 „שעה חופשית" — מגזין שבועי לעניני חנוך

18.45 היום בספורט

19.35 „דין ודברים" — מגזין לעניני חוק ומשפט

20.05 „סולם המזרות" — מצעד הפזמונים המסורתיים

22.05 „פינת הג'אז"

23.05 „משחקי לילה"

גלי צה"ל

06.00 אוניברסיטה משודרת פרקים באתיקה יהודית — שניים שהיו מהלכים בדרך. מרצה: שלום רוזנברג

06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום עם מירב אופיר.

07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.

08.05 בוקר טוב ישראל

09.05 „אילה בוקר" עם אלי ישראלי.

10.05 „הפסקת 10"

11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.

13.05 „פגישה יומית" — עם אורלי יניב.

14.05 „דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.

15.05 „מה ישי" — עם ארו טל.

16.05 ארבע אחרי הצהריים

16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.

17.00 „ערב טוב ישראל"

18.05 „ספרא וסייפא" — ירחון לעניני ספרות צבאית

18.45 „משולש" — עימות יומי בעניני השעה

19.05 „שירים מכאן" — שירים עבריים

20.05 „ספרים רבותי ספרים"

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת — פרקים באתיקה יהודית — שניים שהיו מהלכים בדרך. מרצה: פרופ' שלום רוזנברג (ש.ח.).

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק"

23.05 „השעה העשרים וארבע, זה היה היום שהיה"

23.55 „שיחת חצות" — עם דר' יצחק רועה

00.05 ציפורי לילה — עם גילת מואב

02.05 לא רוצים לישון

שידורי צה"ל FM

19.05 „רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.

20.05 „צעד וחצי" — ריווחים ישירים ממשחקי הליגה בכדורסל — עם אלי ישראלי.

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק"

23.05 „קול הג'אז הזה"

רשת ג'

07.07 „שיר בבוקר בבוקר" — שירים ופזמונים ישראליים

09.05 „מה, כבר תשע?" — עם אבי אתגר

10.05 „שבעים מי יודע"

11.05 „שעה תמימה" — עם מלאכי חזקיה

12.05 „רק מוסיקה"

13.05 „רק בימי חול" — עם מנחם פרי

14.06 „מומון חוזר"

15.05 „חדש, חדיש ומחודש"

16.05 „הצגה יומית"

18.06 „היה היו..." — מצעד פזמוני העבר

20.05 „לי ולך" — שיר ומרכה

21.05 „קצת אחרת" — פופ מתוחכם

22.05 „ג'יימס בראון בסטרנוטה" — שידור חוזר

00.05 „הלילה הוא שירים"

שלישי רדיו

3.2.1987

קול המוסיקה

07.09 „בהאונה נינוחה"

09.00 „קונצרט בוקר" מוצרט: הפתיחה ל„דון ג'ובאני"; בטהובן: קונצ'רטו ברה מג'ור לכינור ולתזמורת; ברהמס: חמישייה בפה מינור לפסנתר ולכלי־קשת; ראוול: „דפניס וכלואה"; סטרווינסקי: סימפוניות תהלים

11.57 „מגישים שיר"

12.00 „מן הסרטיה" — בעריכת אלכסנדר תמיר: רפאל זומר — צ'לו/דניאל עדני — פסנתר: ברהמס: סונטה במי מינור, אופוס 38; שוסטקוביץ': סונטה ברה מינור, אופוס 40

13.05 „בהאונה נינוחה" מיו: השור על הגג; רודריגו: קונסירטו מדריגל לשתי גיטרות ותזמורת; בריטן: סימפוניה פשוטה; איפוליטוב איבנוב: קטעים ומארש תורכיים; ורדי: אריה מתוך „ריגולטו"; מוצרט: אריה מתוך „חליל הקסם"; ובר: אריה מתוך „הקלע החפשי"

15.00 „מוסיקה צעירה"

16.00 „מאולמי הקונצרטים בעולם" התחרות הבינלאומית לגיטרה של רדיו צרפת; קונצרט הזוכים בתחרות למלחינים ולאורחי כבוד: מ. קיטומה: הגן הקוסמי התכול — שין איצ'י פוקודה; בוקסטהודה: סוויטה במי מינור; תיכרי רוזייה: מטמטיקו נו פורבה; חורחה לואי גונזלס: טיינטו לגיטרה סולה; הנדל: סוויטה מס' 7 — דיוויר רסל; חוזה רמון אקסונר: קונטרסט 2 לגיטרה; פייץ פנין: ריקוד טטרי

17.30 „קולות" מיצירות: שוברט, ברהמס, רגר, דביסי

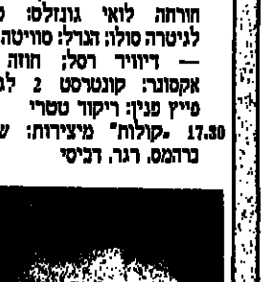

ימני בן דרור, אורח „שיחת חצות" (גל"צ 23.55)

18.00 „מבחר הקלטות" קריסימר יונה; קודאי: וריאציות הטווס

19.00 „פניני אופרה" ברליוז: הפתיחה „באטריס ובנדיקט"; בורודין: תמונה מתוך „הנסיך איגור"; ביזה: מבוא, הכניירה, נגינת ביניים וחמישייה מתוך „כרמן"; סן־סנס: בכחנליה מתוך „שמשון ודלילה"; בויטו: תמונה מתוך „מפיסטופלה"; ברליוז: ציד מלכותי וסערה מתוך „הטרויאנים"

20.05 „אינטרלוד" — רצף מוסיקלי

20.27 „מגישים שיר"

20.30 „מאולמי הקונצרטים שלנו" קונצרט יובל ה־40 לאקדמיה למוסיקה ע"ש רובין בירושלים (29.12.86) הסינפונייטה הישראלית באר־שבע/מנרי רודן. סולן: מסטיסלב רוסטרופוביץ': מוצרט: הפתיחה לאופרה „החטיפה מן ההרמון" ק. 384; בטהובן: סימפוניה מס' 4 בסי במול מג'ור, אופוס 60; צ'ייקובסקי: וריאציות „רוקוקו" לצ'לו ותז. אופוס 33; קורט וייל: שבעת החטאים

22.30 „ג'ז קלסי"

23.00 „מחזורי יצירות" — בעריכת אורה בינור־שמיט הרביעיות של היידן

רשת א'

07.55 רגע של עברית

07.57 „מגישים שיר"

08.05 „חוגה" — עם בני הנדל

09.05 „טלרדיו"

10.05 „פניני בוקר"

11.05 רגע של עברית

11.10 השידור היומי לבתיה"ס שידורים לחינוך המיוחד „עולים מתוקים" מאת רעיה בלטמן

12.05 „מצלילי המורה בבקשתך"

14.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער

15.30 „השכלה ודעת לכל" „מבוא לתכנות ולהכרת המחשב" סימפוזיון עתידנות ומשכל מלאכותי"

16.05 „גם אלה חיינו"

17.10 שירים עבריים

17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — השתקפות השאלה הערבית בספרות העברית בארץ־ישראל מסוף המאה הקודמת ועד ימינו — „מישור סיכום", שיחה עם אהוד בן־עזר

18.06 „מנחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת

18.50 פרקי היום בתנ"ך

19.05 „שיעור בתלמוד" — מפי הרב שבתאי סבטו, מסכת „ברכות"

19.30 שידורים לעולים

22.05 „שנינו ביחד וכל אחד לחוד" — לבטים של בני הדור השני לניצולי השואה

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"

08.05 „עושים עניין"

09.05 „ביקור בית"

10.05 „כל צבעי הרשת"

11.30 „סעו לשלום" — עם ג. הוד

12.10 „אלף־אלף" ב„בית" — עם אהוד מנור

13.05 „בחצי היום"

14.06 „מוסף לאומנויות"

14.30 „בת צחוק" — הווי והומור

15.05 „רגעי קסם"

16.05 „שירים ושעורים"

17.05 „יומן כלכלה"

17.10 „על מספרים ואנשים"

18.06 „אצבע על הדופק" — שבועון בענייני בריאות ורפואה

18.45 היום בספורט

19.35 „היום הזה" — עורך: שלום אורן; „עולם חדש" — מגזין חדשותי לענייני האדם וסביבתו

20.05 פרקי חזנות „בבקשתך" — מזמור שיר

22.05 „עוד פעם אחת" — תכניות בשידור חוזר „נושא לעיון" — על בעיית הרעב באזורים צחיחים והשימוש בגמל והצלת האוכלוסיה

23.05 „סעו לשלום" — דיון לילי

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת על השחקן והתפקיד — רודריגו באותלו של ויליאם שייקספיר. מרצה: השחקן נסים עזיקרי

06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום — עם מירב אופיר

07.07 תוספת בוקר — עם איתן ליפשיץ

08.05 בוקר טוב ישראל

09.05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי

10.05 „הפסקת 10"

11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף

13.05 „פגישה יומית" — עם אורלי יניב

14.05 „דו רה יומי"

15.05 „מה ישי" — עם ארו טל

16.05 „841 נוסע צפונה צפונה" פרק שבעה עשר (ש"ח)

16.20 ארבע אחרי הצהריים

16.54 באופן מילולי

17.00 ערב טוב ישראל

18.05 „שעה קלה על כלכלה"

18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני השעה

19.05 „שירים מכאן"

20.05 „ספרא וסייפא" — ירחון לענייני ספרות צבאית (ש"ח)

21.00 מבט לחדשות

21.30 אוניברסיטה משודרת — על השחקן והתפקיד — (ש"ח)

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק"

23.05 „השעה העשרים וארבע, זה היה היום שהיה"

23.55 „שיחת חצות"

00.05 ציפורי לילה עם עזרא לוי

02.05 לא רוצים לישון

שידורי צה"ל FM

19.05 „רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר

20.05 „סבבבבסיס"

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק"

23.05 „קול הג'אז הזה"

רשת ג'

07.07 „שיר בבוקר בבוקר"

09.05 „מה, כבר תשע?"

10.05 „שבעים מי יודע"

11.05 „שעה תמימה"

12.05 „רק מוסיקה"

13.05 „רק בימי חול"

14.06 „מומון חוזר"

15.05 „חדש, חדיש ומחודש"

16.05 „הצגה יומית"

18.06 „מקום בצמרת"

21.05 „ארום עתיק"

23.05 „פניני ג'אז"

רביעי רדיו

4.2.1987

קול המוסיקה

07.09 „בהאונה נינוחה" שומאן: „קרנבל", אופוס 9; שוברט: רביעיית כלי־קשת בלה מינור, אופוס 29; ברהמס: הסימפוניה השלישית, אופוס 90 בפה מג'ור.

09.00 „קונצרט בוקר" גריג: המוסיקה למחזה של איבסן „פר גינט"; ברהמס: קונצ'רטו כפול, אופוס 102 בלה מינור; בטהובן: הסימפוניה השניה, אופוס 36 ברה מג'ור.

11.57 „מגישים שיר".

12.00 „אמנים באולפן" פולנק: 4 שירים; קופלנד: 12 פואמות של א. דיקינסון; גליק: „מימי לא ראיתי עור פרפר".

13.05 „בהאונה נינוחה" באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס' 4; מוצרט: קונצ'רטו מס' 5 לכנור ולתזמורת; שומאן: „כליל שירים"; ברהמס: ששייה לכלי־קשת.

15.00 „מוסיקה וזה" יצירות מ„ימי המוסיקה הקאמרית החדשה בווינה 1986"; יוזף אנטון רידל: קטעים לכלי נקישה וסינטסייזר; פאול היינץ דיטריך: רביעייה לכלי קשת מס' 2; יורג הרכט: קומפוזיציה 1 לרביעיית כלי קשת.

16.00 „קונצרט מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש בשבוע „ליטורגיקה 1986"; דבוז'אק: רקויאם.

17.30 „מוסיקה מן העבר הרחוק".

18.00 „דיוקן".

19.00 „מוסיקה אהובה עליכם" אופנבך: ברקארולה מתוך „סיפורי הופמן"; פגניני: קפריסים מס' 5—8 כתוך; ארנסקי: פנטסיה במי־מינור על נושאים רוסים; מוצרט: קטסה קטנה של הכנים הוסעים, ק. 612.

מוקי צור, סיור במוזיאון „תל עכל" (רשת א' 15.30)

20.05 „אינטרלוד" רצף מוסיקלי.

20.27 „מגישים שיר".

20.30 „אופרה של יום רביעי" אפנבך: מסכה שפלר".

23.00 „מחזורי יצירות" הרביעיות של היידן.

רשת א'

07.30 „רדיו־קל" — תכנית יומית בעברית קלה.

07.55 רגע של עברית.

07.57 „מגישים שיר".

08.05 „חוגה" — עם בני הנדל.

09.05 „טלרדיו" — שירות מידע למאזינים.

10.05 „פניני בוקר".

11.05 רגע של עברית.

11.10 השידור היומי לבתי"ס „אלה תולדות" — סדרת תכניות בנושאים יהודיים „ספורה של בירה".

11.30 „שירי עמים".

12.05 „מהוני המזרח" — מבחר שירים מזרחיים.

14.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.30 „השכלה ודעת לכל" „שורשים" — סיור במוזיאונים היסטוריים בהדרכת מוקי צור. „תל־עכל".

16.05 „מועדון שעון הזהב" — מעולמם של השירים המבוגרים.

17.10 שירים עבריים.

17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" אשנב למשודרי סמסטר אביב 61.

18.06 „מינחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת.

18.50 פרקי היום בתנ"ך.

19.05 „שאול כענין".

19.30 שידורים לעולים.

22.05 „הכר מאוזן כוכבי" — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי.

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה".

08.05 „עושים עניין" — עם גבי גזית ושלום קיטל.

09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי.

10.05 „כל צבעי הרשת".

11.30 „סעו לשלום" — עם גדעון הוד.

12.10 „אלף־אלף" ב„בית" — עם אהוד מנור.

13.05 „בחצי היום".

14.06 „מוסף לאומנויות".

14.30 „בת צחוק" — הווי והומור.

15.05 „רגעי קסם".

16.05 „שירים ושעורים".

17.05 „יומן כלכלה".

17.30 „על מספרים ואנשים".

18.06 „זרקור".

18.45 היום בספורט — „היום הזה".

19.35 „מוסף לענייני צבא ובטחון".

20.05 „סנט לפולקלור" „מיקרוקוסמוס" — המגוסס על שירים כורדיים.

21.05 „שיר לדרך".

22.05 „מחפשים את המטמון".

00.15 „בימה ומסך".

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — האנוסים — בין נצרות ליהדות — ראשיתה של בעיית האנוסים. מרצה: דר' יוסף קפלן.

06.30 „פוקחים עין".

07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.

08.05 בוקר טוב ישראל.

09.05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי.

10.05 „הפסקת 10".

11.05 „נכון לעכשיו" — עם רפי רשף.

13.05 „פגישה יומית" — עם אורלי יניב.

14.05 „דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.

15.05 „מה יש" — עם ארו טל.

16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים.

16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.

17.00 „ערב טוב ישראל".

18.05 „יעד משודר" — מגאזין לענייני צבא וביטחון.

18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני השעה.

19.05 „שירים מכאן" — שירים עבריים.

20.05 „מגזין הלב" — ערנה עבודן משוחחת עם המשוררת אמירה הס. (ש"ח).

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת — האנוסים־בין נצרות ליהדות — ראשיתה של בעיית האנוסים. מרצה: דר' יוסף קפלן (ש"ח).

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".

23.05 „השעה העשרים וארבע, זה היה היום שהיה".

23.55 „שיחת חצות" — עם המחזאי מוטי לרנר.

00.05 ציפורי לילה קלאסיות — עם תנוך רון.

02.05 לא רוצים לישון.

03.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

שידורי צה"ל FM

19.05 „רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.

20.05 „סבבבבסיס".

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".

23.05 „קול הג'אז הזה".

רשת ג'

07.07 „שיר בבוקר בבוקר".

09.05 „מה, כבר תשע?" — עם אבי אתגר.

10.05 „שבעים מי יודע".

11.05 „שעת תמימה" — עם מלאכי חזקיה.

12.05 „רק מוסיקה".

13.05 „רק בימי חול" — עם מנחם פרי.

14.06 „מומון חוזר".

15.05 „חדש, חדיש ומחודש".

16.05 „הצגה יומית".

18.06 „הצעקה האחרונה" — עם יגאל רביד.

20.05 „לי ולך" — שיר ובינה.

21.05 „צליל מכוון".

23.05 „הלילה הוא שירים".

חמישי רדיו

5.2.1987

קול המוסיקה

07.09 „בהאונה נינוחה" — הנדל: מוסיקה של פני המים, סוויטות 3, 2, 1; מנדלסון: קונצ'רטו לכנור, פסנתר וכלי־קשת ברה מינור; ברנסטיין: סוויטה סמפונית מתוך „חופי הכרך".

09.00 „קונצרט בוקר" — ברליוז: הפתיחה ל„מלך ליר" אופוס 4; היידן: סימפוניה מס' 103 „רדרור התופים"; סמטנה: „מולדתי", פואמות סימפוניות; רוסיני־רספיגי: מוסיקה לבאלט „חנות הקסמים".

11.57 „מגישים שיר".

12.00 „מן הסרטיה".

13.05 „בהאונה נינוחה" — הנדל: קונצ'רטו בפה מג'ור לשתי תזמורות; היידן: סימפוניה קונצרטית בסי במול מג'ור לכנור, צ'לו, אבוב ובסון; מוצרט: סונטה בפה מג'ור לכנור ופסנתר ק. 376; רודריגו: קונצ'רטו ד'ארנחואז לגיטרה ותזמורת; חצ'טוריאן: סויטה מתוך הבלט „ספרטקוס".

15.00 „כפגשים".

16.00 „אתנחתא" — יאיר קלס — כנור/ויקטור דרביאנקו — פסנתר: אנסקו: סונטה מס' 3, (1926); מרטינו: סונטה מס' 3 (1944); שוסטקוביץ': סונטה (1968).

17.30 „קשת של צלילים" — יוהן סבסטיאן באך: סונטה מס' 1 בסול מג'ור לוויולה ד'גמבה וצ'מבלו 1027 בוו"ב; סונטה מס' 2 במי מינור לחליל ובאסו קונטינואו, 1034 בוו"ב.

18.00 „אנתולוגיה בצליל" — שירה פוליפונית חילונית במאה הי"ג.

פרופ' יוסף אגסי „האוניב' המשודרת" (גל"צ 06.05)

19.00 „מוסיקה קלאסית קלה".

20.05 „אינטרלוד", רצף מוסיקלי.

20.27 „מגישים שיר".

20.30 קונצרט התזמורת הסימפונית „ים רשה"ש" — שידור ישיר מהיכל התרבות, תל־אביב — מנצח: כהרי קראון, סולנית: סוזנה רודיאקוב; דן יהואס: פרלוד לתזמורת; פרוקופייב: קטעים מתוך „רומאו ויוליה" אנתולוגיה קטנה לשירה; שופן: קונצ'רטו מס' 2 לפסנתר ולתזמורת; ראבל: „ואלס", פואמה כוראוגרפית.

23.00 „דור ההב" — אמנים גדולים בהקלטות ההסטוריות: מיצירות: באך, בטהובן, גורא, ובוזאק ו־דויגו.

רשת א'

07.30 „רדיו־קל" — תכנית יומית בעברית קלה.

07.55 רגע של עברית.

07.57 „מגישים שיר".

08.05 „חוגה" — עם בני הנדל.

10.05 „פניני בוקר".

11.05 רגע של עברית.

11.10 השידור היומי לבתיה"ס — „דעתי לסר", „הילד שקראו לו רבקה".

11.30 „שירי עמים".

12.05 „ליבי במזרח" — מבחר שירים מזרחיים אותנטיים.

14.06 „בראש צעיר" — מגזין יומי לילדים ולבני נוער.

15.30 „השכלה ודעת לכל" — „שורשים" — סיור במוזיאונים היסטוריים — בהדרכת: מוקי צור. „בית טרומפלדור".

16.05 „אין לא נורשה".

17.10 שירים עבריים.

17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — „צרפתית למתחילים", שעור מס' 5 (ש.ח.).

18.06 „מינחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת. פרקי היום בתנ"ך.

19.05 „שעור בתניא".

19.30 שידורים לעולים.

22.05 „יש לי חלום".

רשת ב'

07.07 „הבוקר הזה".

08.05 „עושים עניין" — עם גבי גזית ושלום קיטל.

09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי.

10.05 „כל צבעי הרשת".

11.30 „סעו לשלום" — עם גדעון הוד.

12.10 „אלף־אלף" ב„בית" — עם אהוד מנור.

13.05 „בחצי היום".

14.06 „מוסף לאומנויות".

14.30 „בת צחוק" — הווי והומור.

15.05 „רגעי קסם".

16.05 „שירים ושעורים" — בעריכת יעל בן־יהודה.

17.05 „יומן כלכלה".

17.30 „על מספרים ואנשים".

18.06 שירים עבריים.

18.45 היום בספורט — „היום הזה".

20.05 „שורשים" — שבועון לעניני פולקלור ועדות.

21.47 הודעות.

22.05 „צמוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש — „שירי יידיש בתרגום עברי".

22.58 רגע של עברית.

23.05 „בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי.

00.05 „יומן חצות".

גלי צה"ל

06.05 אוניברסיטה משודרת — פילוסופיה של הטכנולוגיה — טכנולוגיה וחברה. מרצה: פרופ' יוסף אגסי.

06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום.

07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי.

08.05 בוקר טוב ישראל.

09.05 „אילה בוקר" — עם אלי ישראלי.

10.05 „הפסקת 10".

11.05 „נכון לעכשיו".

13.05 „פגישה יומית" — עם אורלי יניב.

14.05 „דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.

15.05 „מה יש" — עם ארו טל.

16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים.

16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.

17.00 „ערב טוב ישראל".

18.05 „שעה קלה על כלכלה" — עם שמואל נחושתן.

18.45 „משולש" — עימות יומי בענייני השעה.

19.05 „שירים מכאן" — שירים עבריים.

20.05 „יעד משודר" — מגאזין לעניני צבא וביטחון (ש"ח).

21.00 מבט לחדשות.

21.30 אוניברסיטה משודרת — פילוסופיה של הטכנולוגיה — טכנולוגיה וחברה. מרצה: פרופ' יוסף אגסי (ש"ח).

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".

23.05 „השעה העשרים וארבע, זה היה היום שהיה".

23.55 „שיחת חצות" — עם המשורר ארז ביטון.

00.05 ציפורי לילה מבלות — עם אלי ישראלי.

02.05 לא רוצים לישון.

שידורי צה"ל FM

19.05 „רדיו רדיו" — עם יואב קוטנר.

20.05 „סבבבבסיס".

22.05 „על הדבש ועל הכיפאק".

23.05 „קול הג'אז הזה".

רשת ג'

07.07 „שיר בבוקר בבוקר".

09.05 „מה, כבר תשע?" — עם אבי אתגר.

10.05 „שבעים מי יודע".

11.05 „שעה תמימה" — עם מלאכי חזקיה.

12.05 „רק מוסיקה".

13.05 „רק בימי חול" — עם מנחם פרי.

14.06 „מומון חוזר".

15.05 „חדש, חדיש ומחודש".

16.05 „הצגה יומית".

18.06 „סליקה" — שבועון פופ.

20.05 „לי ולך" — שיר ובינה.

21.05 „מגזין חוקי" — [illegible]

23.05 „הלילה הוא שירים".

מחברות הקולנוע

הבעיה השלישית שלי

הגרמנים אינם מרבים לביים קומדיות. אמירות בדבר אופיים הנוקשה ומשולל ההומור עלולות להתפרש כגזענות חסרת טעם, אבל עובדה היא שמאז ימי הסרט האילם התברכה תעשיית הסרטים הגרמנית בתקופות מפוארות כמו האכספרסיוניזם של שנות ה־20 עם סרטי אימה כ„פרנקשטיין", „דר' קליגרי", „נוספרטו", „מטרופוליס" ואחרים, שאכן היו סרטים חדשניים ומבריקים אך בטוח שלא מצחיקים. מאז פרחה בגרמניה תעשית סרטי האימה המסחריים, ולאחר יובש ארוך התאוששה אמנות הקולנוע בשנות ה־70, ומתוכה צמחו יוצרים חשובים כפאסבינדר, ונדרס, הרצוג, קלוגה, שלנדורף, רייטס, פון טרוטה ואחרים, שסרטיהם נחשבים לעיתים ליצירות מופת אבל נעדרי הומור. עד כמה שהצירוף לא מתקבל על הדעת לפנינו קומדיה גרמנית של איש אחד (בסגנון הקומי של לואי דה פינס או ספי ריבלין), הוא אוטו (אוטו וואלקס), תערובת של ילד מפגר ומטאטא קש דהוי המקפץ באינפנטליות ומנסה לשעשע בתעלוליו החבוטים. זוהי קומדיה קלוקלת, חסרת טעם ולא מצחיקה. ברגעים מסויימים היא אף מצמררת כל אימת שמופיעים שדונים מקאבריים המוכירים את סרטי האימה שהגרמנים כמה מומחים בעשייתם. לי היו אסוציאציות לא נעימות לקומדיות האנ־טישמיות של הקולנוע הנאצי, ולו רק מפני שהשפה הגרמנית מצתלצלת רע בקומדיה ומזכירה את אותן קומדיות איומות. שומר נפשו ירחק.

הנינג'ה האמריקני

מייקל דודיקוף וסטיב ג'יימס חוזרים לככב בחלק ב' של הנינג'ה האמריקני – סרט פעולה הרפתקני של חברת „קנון". מדובר כאן בסוכן חשאי של הסי.איי.אי שפרש לאחר מות הוריו שנהרגו מפצצה שהיתה מיועדת לו. הסוכן הפורש מנסה לעזור לחברו המתמודד על ראשות עירית ניו־אורליאנס. במהלך הבחירות מוסה קבוצת טירור ימנית לפגוע במועמד אך החבר הנאמן עוזר לו בשיטות נינג'ה. ביים: סם פירסטנברג.

כס הדמים

ממבט ראשון אפשר לראות בסרט של אקירה קורוסאווה: „כס הדמים" (מ־1957) את החורה הגנרלית ל„ראן" המפואר והענק של השנה שעברה. אבל הבחנה כזו עושה עוול ל„כס הדמים" שהוא יצירה מושלמת בפני עצמה בלי להשוותה אוטומטית ליצירת המופת הראוותנית שקורוסאווה עשה שנים מאוחר יותר. מאז ומתמיד נמשך קורוסאווה למחוזותיו של שקספיר. „ראן" היה עיבוד מדהים ל„מלך ליר", „כס הדמים" הוא העיבוד הכי נפלא שאפשר להעלות על הדעת ל„מקבת". קורוסאווה מקדים בכמה צעדים את יצירתו של שקספיר. הוא יוצר עולם יותר פסימי. ליידי מקבת, שבסרטו קרוייה הגבירה אסגי, היא שטנית בהרבה מהליידי של שקספיר ומוכנה לעשות הכל תמורת כוח. לגיבוריו של קורוסאווה אין עתיד והם שבויים מלכתחילה בגורל, כמו בטרגדיה היוונית הקלאסית. מבחינה ויזואלית „כס הדמים" מושפע מהתיאטרון ה„נו" היפני ויש בו אלמנטים תיאטרליים בצד צימצום קולנועי. מה שלא מפריע לו להיות מלהיב, סוחף

מתוך הסרט הנינג'ה האמריקני

ומקפיא דם כמו „ראן" האכסטרווגנטי שיצר סטנדרטים ויזואליים מהממים.

המקצוע – לוחם

נו, אז מה אתם אומרים על קלינט איסטווד קשישא? סוס הקרבות הזקן הזה עדיין מתעקש ללחום (וגם לעשות סרטים ולכהן כראש עירית „כרמל" בקליפורניה). „המקצוע – לוחם" הסרט השישי אותו ביים, הפיק והוא גם משתתף בו. זהו סרט פעולה ומבואי, אודות חייל מרינס ותיק וקשוח, חייל ולהב בנשמתו שעבר את קוריאה וויאטנם עם אותות גבורה וצלקות, ולשונו יודעת רק סלנג צבאי וניבולי פה. המימסד הצבאי בז לו. חייליו המטוורטים רוצים להיפטר ממנו. ובנוסף יש לו צרות עם גרושתו (מרשה מייסון). איסטווד בסרט (מסתבר שגם בחיים) הוא טיפוס שלא יודע מתי לפרוש ולוותר. אילו יצר קריקטורה על המיתוס השחוק של הלוחם הקשוח – ניחא, אבל הוא לוקח את כל העניין ברצינות רבה מדי וזה רק מעורר רחמים. הראיה להתלהבות הלאומנית המאוד רציניות שלו הוא קרב הסיום בסרט המתיש: איסטווד וחייליו מנצחים בפעולת מחץ בגראנדה!! העיקר להחזיר את הכבוד הלאומי. טוב, אולי זה מתוכנן, לאחרונה מרננים שהוא מתעתד לרוץ לנשיאות ולהחליף שחקן בשחקן בבית הלבן.

סרטים יפניים

● **על מצב האנושות** – הזדמנות נוספת לצפות בטרילוגיה האנטי־מלחמתית המצויינת של מסאקי קובאיאשי לאור הביקורות הנלהבות שקיבל הסרט בהקרנה הראשונה. סינמטק ת"א: חלק א', 1.2, 21.30 חלק ב', 2.2, 21.00, חלק ג', 5.2, 20.30, סינמטק חיפה: חלק א' 30.2 ,21.1. הפעם אל תחמיצו.

● **סוף הקייץ** – סרטו הלפני אחרון של יאסוג'ירו אוזו. מלודרמה משפחתית מאופקת ואנושית. מסרטי המופת של אוזו. סינמטק ת"א 3.2, 21.30.

● **נולדתי, אבל...** – סרט אילם של אוזו משנת 32'. סינמטק חיפה, 2.2, 19.00. סינמטק ים, 3.2, 19.00.

● **ההפוכות חלב** – עוד מלודרמה משפחתית רגישה של אוזו משנת 33'. סינמטק חיפה, 3.2, 21.30, סינמטק ים, ת"א 5.2, 22.30.

● **בן יחיד** – דרמה משפחתית מרתקת של אוזו משנת 36' קרובה לשיא יצירתו המאוחרת משנות ה־50'. סינמטק חיפה, 5.2, 21.30, סינמטק ים, 3.2, 21.30.

● **תעשב הצף** – גרסה שנית של אוזו לסרט אילם שביים בשנת 34'. תסבוכת משפחתית המצטיינת מחותמו הייחודי של אוזו. סינמטק ים, 2.2, 21.30.

● **רק לנשים יש צרות** – סרטו של קאנטו שינדו משנת 58' מוכיח שגם לפנים יש „קווינה באמריקה" ולא רק לנו. עם בואה של הקווינה העשירה מאמריקה נאספים בני המשפחה כדי לשוור ממנה משהו. מלודרמה משפחתית דחוסה המזכירה את המחזות הפסיכולוגיים משנות ה־50' של ארתור מילר ויוג'ין אוניל. רוב הסרט מתרחש בתוך חלל הבית. מרתק ומומלץ. סינמטק חיפה, 4.2, 19.00.

● **מרתון סרטים יהודיים**: וודי אלן אינו היוצר היהודי הראשון בקולנוע שעוסק בבעיות יהודיות אופייניות. בשנות ה־20 נוצר באמריקה קולנוע יהודי אילם שעסק בחיי ה„גטו" הברוקליני וביחסי היהודי הגלותי וסכיבתו הגויית. גם במאים לא יהודיים עשו סרטים על יהודים. אך לא אחת היו לסרטים אלו מאפיינים אנטישמיים ודמות היהודי היתה נלעגת. סינמטק ירושלים הוקרן ב־1.2 החל משעה 19.00 מרתון סרטים יהודיים, רובם בני דקות אחדות ועשויים כנגים. למשל, סרטו בן הדקה של אדוין. ס. פורטר (האיש שיצר את המערבון האילם הראשון: „שוד הרכבת הגדול"): „שיטת הפרסום של כהן" המראה איך היהודי עושה עסקים. כלל לא מחמיא. יש גם סרטים אחרים מלאים בהלקאה עצמית יהודית לעילא.

הקומיקאי אוטו וולקאס (מימין) בסרט „הבעיה השלישית שלי"

בשטח

אהבה נדירה

כמעט מספיק

בעיירות אמריקניות נידחות הסובלת בגוף הרים ואגמים עוצרי נשימה, גר רובינזון קרוזו בגירסתו המוקיסטית. רכוב על סוס אציל, על פניו צבעי מלחמה, וכולו אומר שחץ גברי בריא, ומטרתו בחיים להגן על הציפורים הנדירות המקננות באי הקטן שלו, ולהשיב לעצמו את משפחתו האבודה. את הפרנציסקוס הקדוש הזה מגלם רוטגר האואר שכבר גילם מין פרא אציל וטרוני בסרט „רומן הדמים". ג'ין שלו היא לא אחרת מאשר קטלין טרנר („להתחתן שנית") בתרגיל התבוות קטלני. לטרנר יש חנות מכולת וילד וגם היא מאוהבת בטרזן המודרני. אך אויה, לקן חודד זכר חדש (והוא השותקן פאורס בות'), נטמחה דגול בגילום תפקידי „הגבר" (מהסרט „יער האיזמרגד"). בעצם הוא בא לגנוב את הביצים של הבז הנדיר המקנן בהרים, אבל נטפל גם לקן המשפחתי של האוור וטרנר. לא הולך לו, אף שניסה לטפס על ההר שנראה כמו פאלוס מפוקפק ולהחריב את משפחת הבזים שבעטרתו. אין מה לדבר. מי שרוצה לראות ביוון שובינסטי שייליך נא לראות את שני המאצ'וס מתקוטטים על נופתה הזוהרת של טרנר המוהבת נתיכות תשוקה מביכות ללא בושה. רק חסר שהם יגידו לה: אנחנו טרזן, את ג'ין. יחי הבינגויה.

בית ספר לבלשים אהבלים

כמעט מספיק

בלש ניו יורקי מפוקפק (דיוויד לורשנבג) שאף פעם אין לו כסף לכיסוי חובותיו וכמובן אף לא תיק בילוש אחד, מוצא לעצמו פרייר (לורין דרייפוס), אחיו של הקומיקאי ריצ'ארד דרייפוס) שרוצה ללמוד איך להיות בלש. שני השלומיאלים לא מצליחים אפילו בהתחנות כלב גודל לבעליו, ולכן כשהם נקלעים לפרשת חטיפת בתו של מאפיונר איטלקי הם מביאים על עצמם רק צרות. אך במסורת סרטי השלומיאלים יוצאים תמיד ללא פגע, כי כבר נאמר שאלוהים שומר על המטומטמים. הבלשים המהוללים מגיעים עד איטליה וכל ביזיוני התאוויה המקומית רודפים אחריהם בין חורבות הקולוסיאום, מגדל פיזה וונציה.

יומן

חמישים דקות המבוסס על סיפורו הקצר של א.ב. יהושע: „חתונתה של גליה" מקובץ סיפוריו הראשון של יהושע.

● **עמוס גוטמן** („בר 51") סיים את עריכת סרטו החדש „חימו מלך ירושלים" ע"פ ספרו של יורם קניוק. הסרט נעשה בשיתוף בית צבי. גם דן שור התחיל בעריכת סרטו הראשון „בלוז החופש הגדול" בנערות תלמידי בית צבי.

● **דורון ערן**, לשעבר אחד ממפיקי י.ג.ל, רכש לאחרונה את הזכויות להסרטת ספרו של עמוס קינן: „הדרך לעין חרוד". כתיבת התסריט הופקדה בידי דוד פוקס. תתקציב נאמד ב־500,000 דולר. עדיין אין במאי וטרם לוהקו שחקנים למעט מוחמד בקרי לתפקיד הראשי. הצילומים מתוכננים לראשית הקיץ.

● **במאי נוסף** שיצלם את סרטו בקיץ הוא דני וקסמן („המסיק") שינסה להדים הפקת סרט עלילתי חדש בעזרת שירותי ההפקה של ביית צבא.

● **החודש החל השחקן לשעבר יהונתן סגל** („נגוע") לצלם את סרטו השני „החתונה בדירה ממול" המבוסס על סיפור אמיתי. הסרט מתאר מערכת יחסים בין שני מחואים הומוסקסואלים ומשתתפים בו שמואל וולוז'ני, עמיקם לוי, ורות סגל, האמא של יהונתן.

● **אמנון לורד**, בוגר החוג לקולנוע באונ' ת"א יצלם בחודש הבא את סרטו העלילתי הראשון „לילה לבן" העוסק בבני טובים המסתבכים בסמים. משתתפים: עוזית שלג ומשה איבגי.

● **משה איבגי** משתתף החודש בסרט טלויזיה חדש: „משחקים בחוץ" של הבמאי רם לוי („לחם"). הסרט הוא עיבוד לסיפור שכתב יצחק בן נר. והעלילה מתרחשת בכפר קטן לפני קום המדינה.

● **במאי אחר** שיעבד סיפור הוא רמי קימחי, בוגר החוג לקולנוע באוני' ת"א שעשה סרט בן

איכות

ג'ושוע, אתמול והיום	טוב
הנבל הטרומי	טוב
זכרונות אהבה מפירוצה	טוב
חזיז ודעם	טוב
חנה ואחיותיה	טוב מאוד
להתחתן שנית	טוב
מונה ליזה	טוב מאוד
מלקולם	טוב
סיד ונסי	טוב
סיפורים מתחיים	טוב מאוד
שואה	טוב מאוד

האופים בהחלט יפים וצפויים כמו שזכור לנו מגלויות הטכניקולור של העידן הנורום־הוצלארצי, גם הגלילה צעיה, ולעיתים יש בדיחות מצחיקות. אין צורך לרוץ. ביים האיטלקי גוליום אזטוני, הפיקו גולן־גלובוס.

הקוטב הלוהט

לא מספיק

שלושה צעירים אמריקניים מתכננים להעביר את חופשתם בגיד בלפלנד. מלאי התלהבות נעורים הם קונים מכונית ישנה ונוהגים לכוון אזור הציד המתוכנן. במהלך הציד שלהם הם מגיעים בטעות לגבול הרוסי ומתלהבים מהרעיון להחדיר מיכמה לתוך מסך הברזל האיום. כדי לצלם תמונות בהן יקנאו בפני חבריהם. מכאן מתחילה שורת הרפתקאות אינטואיטיות, שהכן אינן אמינות, מאחר שטבוע בהן בתחוקת חמורת השנאה הלא מבוקרת נגד רוסיה, המאפיין את עידן „רייגן" בקולנוע האמריקאי.

יעל ישראל

תשבצים

תשבץ 169

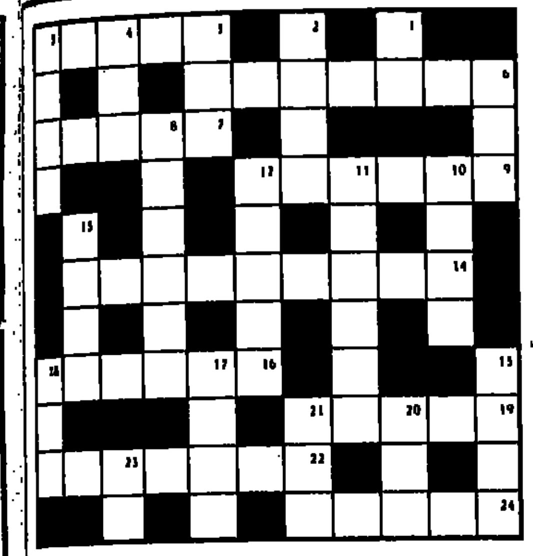

אפקי:

3. עיר בנחלת יהודה (יהושע טו'). 6. היתה תבנית סטירית פופולרית. 7. מרוק יסודי. 9. בצה, מקום רפש (מיוונית). 14. פילוסוף (551־479 לפנה"ס) הטיף לשיבה לימי קדם. כל אדם צריך לפעול בהתאם למצבו ולמעמדו בחברה ובמשפחה. הקיסר הוא המורה העליון. 16. העקרון על פיו לכל דבר יש גורם ותוצאה. 19. פסגה (2 מלים). 22. משפחה יהודית באנגליה שהקימה מתוכה עסקים במדיניות, בצבוריות ובבנקאות (אחד מבניה, לורד, היה מראשי חובבי ציון). 24. בע"ח אמפיבי.

אנכי:

1. אלוף עולם פעמים אחדות בריצות למרחקים בינוניים (ש"פ: סבסטיאן). 2. מעטפת דקה. 3. תשוקה. 4. מצע גס, כעין מחצלת של קנים. 5. חגור, לבוש, (בעקר בהשאלה). 6. לילה. 8. מנהג לפי כל כללי הטקס. 10. כנוי לסוג של פטריות (עפ"י צבען). 11. עיר ספרדית לחוף הים התיכון. 12. דג קטן (טהור) בים התיכון. 13. נהר בחבל פלנדריה (מהולנד לבלגיה. 15. עוגה דקה כעין מצה. 17. חכמה. 18. בהמה קרובה לבקר, ממשפחת נבובי הקרנים. 20. שדה שנקצר ועדיין לא נחרש לזריעה חדשה. 21. ישוב עתיק באיזור ירושלים. 23. מקום מים.

אגוזן 169

אפקי:

3. (יחד עם 16 אפקי) צורה הנדסית עם נעלמים רבים (6,5) (כ"מ) (עפ"י עוזי נוה). 6. מה שנשאר מ„טפוס מלוכלך" לאחר שנכנס לבריכה (3,4). 7. מפלצת ידועה בעלת כף אחת (5). 9. הוא ממש דומה להן לאחר שנפטר (4,2). 14. לוס מצ'ר־קמ־בה השכם בבוקר (4,5). 16. ראה 3 אפקי. 19. אביו של נביא פלשתי אותנטי (5). 22. יצאה וניצלה בטעות מלוע הזאב הרע (2,5). 24. שנים וחצי ל"ט בערך, בנתז יותר מזה לא תצליח להוציא ממנה (5) (כ"מ).

אנכי:

1. ראה 23 אנכי. 2. מהיכן ימצאו לה די גברים לקיום המצוה?! (4). 3. מרגרט לא תאחר לבא (3). 4. בעלת סמכויות מתוקף החוק (3). 5. עמודו! היא נמצאת כאן (4). 6. מקה את חלונות המדינה?! (3). 8. ממנו מייצרים פרפרים מוכנים (3,3). 10. קריאת חבה לבת הנשיא שהלכה מכאן (4). 11. שיטתו של גדי בשמאל הפוליטי?! (6). 12. אות בניב להגוי נכון (5) (כ"מ). 13. כשבן זאב עולה במצב לא טוב (4). 15. כשהנואף יורד אפשר לראות לו את כל הצלעות (4). 17. ערכה גדל מאתים מונים עד שמגיעים למקום מנוחה ונחלה (4). 18. קולה נשמע בקריאה חוזרת בעתון (3). 20. גם הוא דגל בישות פלשתינית (3). 21. היה לו חם שם בבנק (3). 23. (יחד עם 1 אנכי) היא לא תהיה בסביבת ביתה כשהוא מחפש את הדין (4)

© אמיר בן־ארי

פתרונות

תשבץ 168

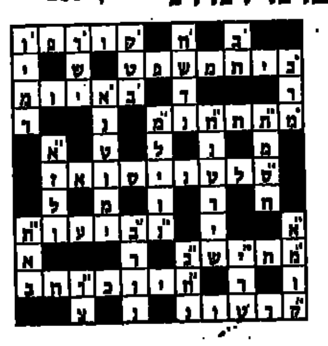

אגוזן 168

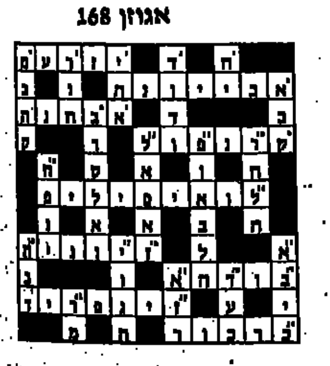

ברידג'

הפסד מיותר

ושנן ידים שהחלוקה הגרועה שבהן מונעת ממך לבצע את החוזה, או מצב קלפים לרעת הכרוז, או הגנה מבריקה, כל אלו הינן סיבות לגיטימיות להכשל בביצוע חוזה, אולם ישנן ידים מסוג ה„סתם", אלו הן ידים שהכרוז הפסיד סתם, ללא סיבה מיוחדת, מחוץ לתיכנון גרוע או מחשבה „לא בריאה", היד הבאה הינה מהסוג הזה:

	♠ 10 9 7 4 ♥ 7 3 ♦ A Q 7 5 ♣ A 10 9	
♠ Q 8 3 ♥ K Q 10 9 ♦ 10 9 ♣ Q 8 6 2		♠ 5 2 ♥ A 8 6 4 2 ♦ 8 4 3 ♣ 7 5 4
	♠ A K J 6 ♥ J 5 ♦ K J 6 2 ♣ K J 3	

מחלק: דרום · פגיעים: כולם

ההכרזה:

דרום	מערב	צפון	מזרח
1. בלי שליט	---	2. קלאב	---
2. ספייד	---	4. ספייד	---

מערב הוביל במלך הארט והמשיך בהארט קטן, מזרח זכה וחזר בספייד, הכרוז זכה באלוף. מערב שיחק דיאמונד לעבר הדומם, וזכה באלוף. שיחק ספייד, כשהוא מבצע עקיפה, ומערב זכה בלקיחתה. מערב חזר בדיאמונד, עתה על הכרוז לנחש את מיקומה של המלכה קלאב, הכרוז החליט שהמלכה בידי מזרח, ביצע עקיפה בקלאב על מזרח, מערב זכה במלכה קלאב והחוזה הוכשל. האם כשלון זה הכרחי הוא שהוא מסוג ה„סתם"? מה דעתכם? ובכן בקלפים פתוחים, הבעיה אינן קיימת, אולם גם בקלפים סגורים הרי שאם הספייד מחולקים 3:2 יש משחק בטוח, על הכרוז, לאחר ששיחק את האלוף ספייד, להמשיך במלך ספייד, אם המלכה „נופלת" אין לו בעיות, אם לא, הוא ממשיך „בניקוי" השטח, משחק את הדיאמונדים (מערב אינו חותך כמובן) ומגיע למצב הבא:

	♠ 9 7 ♥ --- ♦ --- ♣ A 10 9	
♠ Q ♥ Q ♦ --- ♣ Q 8 6		♠ --- ♥ 8 6 ♦ --- ♣ 7 5 4
	♠ J 6 ♥ --- ♦ --- ♣ K J 3	

הכרוז משחק ספייד, מערב זוכה וחייב לחזור או בהארט, מאפשר לכרוז חיתוך והשלכה, או בקלאב, לתוך המזלג.

תשאלו, בוודאי, מה קורה אם סידורי הספייד מחולקת 4:1, התשובה היא שבמשחק זה הכרוז עדיין יכול לבצע עקיפה בקלאב, והיתרון הוא בכך שבידיו אינפורמציה נוספת על חלוקות הקלפים בידי המתגוננים, אינפורמציה זו עלולה להיות לעזר בשיקול לאיזו צד לבצע את העקיפה בקלאב.

ארנונה שמאי

שחמט

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

בדו־מסעות שלושה שינויים טובים בין התחעיה לפתרון (5366). במט־לדעת שני ואריאנטים משוטים עם גרימשואו לבן (5367).

5366 ד"ר ס. מלאדנוביץ'
Dr. S. MELADENOVIC
יוגוסלביה
YUGOSLAVIA
מקורית
ORIGINAL

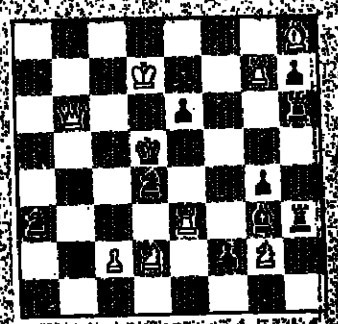

מט בשני מסעים

[illegible]

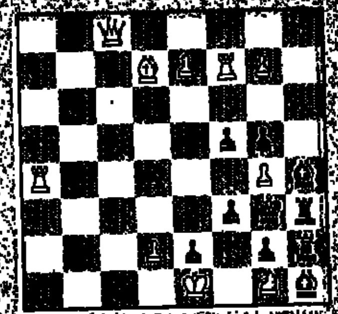

מט בשני מסעים

פתרונות אל „העורך", רח' דוד מרגל 43, ירושלים 97703.

כנס הפרובלמאים

בשבת התקיים בתל־אביב הכנס השנתי של הפרובלמאים הישראלים. האירוע אורגן על ידי הוועדה לקומפוזיציה שליד האגוד הישראלי לשחמט. השתתפו בו 25 מחברים ופותרים מכל רחבי הארץ.

מרבית המשתתפים השתתפו בתחרויות החבור המהירות. במחלקת הדו־מסעית זכה בפרס הראשון אריה גרינבלט מאשדוד, ובפרס השני רמי דופין מרחובות. שפט גן עונות.

במחלקת המט־עזר היתה השתתפות ערה ורמה גבוהה. בפרס הראשון זכה שאול שמיר (שטייר) מראשון לציון, בשני מרדכי שורק מתל־אביב, בשלישי יואל אלוני מנתניה ובהבונעיר יוסי ר. ממחתיקות. בציון כבוד ראשון זכה רמי דופין, בשני גדעון הוסרל ובשלישי אורי אבנר. בציון שבח זכו מנחם ויצטום ויעקב יונתן. הבעיות שהוצגו יפורסמו במדורים הקרובים. בתחרות השחזור השתתפו 15 פותרים שהתבקשו לשחזר שלוש בעיות דו־מסעיות מסובכות לפי פתרון. במקום הראשון זכה אורי אבנר עם 15 נקודות (מתוך 30). אחריו דוני שבי ורמי דופין 10, יואל אלוני ופז עינת 9, תאודור טאובר 8.

ההרצאה המקצועית הוגשה על ידי אורי אבנר בנושא פלאגיאט. במסגרת הכנס נמסר דו"ח על פעילות הוועדה לקומפוזיציה בשנת תחלפת. בכלל השתתפות באליפות העולם לפתרון בעיות במסגרת קונגרס פאריס 1986 (מקום שלישי לקבוצה ומקום חמישי לעומר קנאי בדירוג האישי), השתתפות באליפות העולם לפתרון בעיות לקבוצות, אליפות הארץ לפתרון בעיות [illegible]

[illegible]

פתרונות

5357 (מלאדנוביץ) [illegible]
5358 (טורא) [illegible]

יוסי ויגר

קרבות ותחרויות

סוף שבוע במלון

האמן הותיק מלכיאל פרץ זכה במקום הראשון בתחרות שנערכה במלון דן כרמל בחיפה. קצב המשחקים בתחרות היה שעה לכל שחקן למשחק, כך שהמשחקים נחשבים לצורך מד הכושר. פרץ צבר 5.5 נקודות בששה משחקים בהקדימו את בן ציון זורלא (ואילן מנור 5 כ"א, יעקב בליימן, מאיר רום ודוד מושאשוילי (הפתעת התחרות) 4.5 כ"א. 52 שחמטאים השתתפו בתחרות שנערכה ביום ו' ושבת בניהולם של שלמה קנדלשיין ומשה זילר.

תחרות אמנים

[illegible]

אלוף העולם בפעולה

[illegible]

התיכון ספרדית

[illegible]

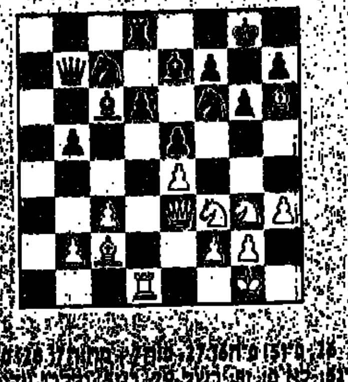

[illegible]
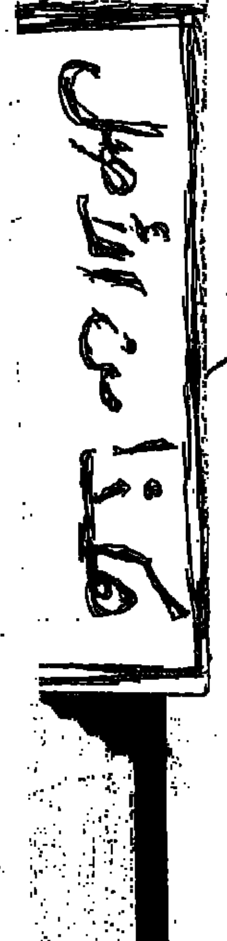
אבי אמיר